RADU TEODORESCU

RAFINAMENTUL ÎN VIAŢA DUHOVNICEASCĂ CREŞTIN ORTODOXĂ

Cugir 2015

CUPRINS

INTRODUCERE

Atunci când vorbim despre *rafinament* primul nostru gând se duce la cuvântul rafinărie de unde şi derivă această expresie. Cu toţii ştim ceea ce este o rafimărie: o rafinărie este o instalaţie industrială unde se prelucrează petrolul din forma lui brută în combustibil cum ar fii benzină, motorină sau gazolină. Cititorul poate se v-a întreba pe sine: ce legătura are rafinăria şi rafinamentul cu viaţa duhovnicească sau mai bine spus cu viaţa sufletească a omului? Evident, nu este vorba de o legătură industrială ci mai mult de ceea ce se poate spune o analogie. Se poate spune că la fel ca şi cum într-o rafinărie de cele mai multe ori se prelucrează petrolul care în forma brută nu poate fii folosit drept carburant la fel de bine Biserica Creştin Ortodoxă este locul unde sufletele noastre se rafinează pentru a se pregătii pentru Dumnezeu Tatăl. Prin urmare când vorbim despre *rafinament* ne referim la mai multe sensuri şi la mai multe înţelesuri ale termenului. Rafinamentul este cât se poate de mult un lucru care se poate spune este cât se poate de mult tipic sau specific vieţii duhovniceşti. De cele mai multe ori când vorbim despre o persoană rafinată ne referim la un om cu stil, la un om cu gusturi alese şi de ce nu la un om spiritual şi duhovnicesc. Vom reda în rândurile care urmează ceea ce se poate spune ceea ce ne spune Dicţionarul explicativ referitor la rafinament: „finețe, delicatețe, subtilitate a gustului sau a simțirii."[1]

Ceea ce trebuie să ne întrebăm sau mai bine spus ceea ce mai mulţi se întreabă este dacă există cu adevărat nevoia de rafimanet în viaţa duhovnicească? Adevărul este că Biblia sau Sfânta Scriptură a exprimat de mai multe ori acest lucru: "nimic necurat nu va intra în Împărăţia lui Dumnezeu" (Efeseni 5, 5). Prin urmare se poate spune că rafimanetul este o condiţie sau mai bine spus un lucru care se aplică sau se poate aplica şi vieţii duhovniceşti. Ce este viaţa duhovnicească? Viaţa duhovnicească este cât se poate de mult viaţa noastră în legătură cu Dumnezeu. Cu toţii suntem chemaţi să fim în legătură cu Dumnezeu. Omul se poate spune că are nevoie de legătura cu Dumnezeu şi în acest sens de cele mai multe ori se poate spune că el ajunge la ceea ce este sau mai bine spus necesitatea unei spiritualităţi şi a unei duhovnicii. După cum am spus, nu suntem numai trup ci şi suflet şi în acest sens, după cum există o viaţă a trupului sau o viaţă trupească la fel de bine se poate spune că există o viaţă a sufletului care nu este nimic altceva decât viaţa duhovnicească. Acest lucru a fost de mai multe ori demonstrat şi arătat de mai mulţi sfinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe.[2] Prin urmare, rafimanetul nu este exclus sau mai bine spus putem vorbii de rafimament în viaţa duhovnicească. Viaţa noastră după cum am spus nu este numai trupească ci există şi o dimensiune spirituală sau duhovnicească a ei. Acest lucru poate fii văzut din anumitele sentimente pe care le are omul care se poate spune că sunt cât se poate de mult dispoziţii ale sufletului nostru. Viaţa duhovnicească se poate spune că de cele mai multe ori este cât se poate

1 A se vedea Dicţionarul explicativ.

2 Holy Apostles Convent and Dormition Skete, Buena Vista, *Viaţa şi nevoinţele celui întru sfinţi părintele noastru Marcu Evghenicul, mitropolitul Efesului* (Colorado, 1990).

de mult o viaţă a rafinamentului şi în acest sens se poate spune că de cele mai multe ori există un aspect cathartic sau curăţitor la existenţei şi a modului în care înţelegem sau ne raportăm la suflet.

La fel cum în viaţa fizică omul poate face diferenţa dintre curat şi necurat la fel de bine şi în viaţa sufletească sau mai bine spus în viaţa duhovnicească există cât se poate de mult o un apect al purificării sau mai bines pus al rafinamentului. Acest lucru se manifestă în mai multe feluri sau mai bine spus mai multe sensuri. Rafinamentul este prin urmare un lucru care se poate spune că ţine cât se poate de mult de viaţa duhovnicească. Acest lucru se poate spune că merge în plan moral la diferenţa sau mai bine spus separaţia dintre bine şi rău. De cele mai multe ori ştim că răul se asimilează pe sine cu forme feroce şi de ce nu groteşti: înşelăciune, omor, violenţă, teroare, frică iraţională, distrugere, răzbunare şi altele asemenea. După cum am spus, de mai multe ori răul se camuflează sau mai bine spus tinde să se ascundă dar în cele din urmă se poate spune că formele lui ultime de manifestare sunt grosiere şi groteşti. Nu acest lucru îl putem spune despre ceea ce este sau mai bine spus despre bine. Se poate spune că la un nivel primar de cele mai multe ori răul nu are nici un fel de urmă sau trăsătură de rafinament. Răul este brut, crud şi duce de cele mai multe ori la teroare. Nu poate exista rafimanent în a ne vedea semenii terorizaţi sau mai bine spus supuşi la chinuri şi torturi. Există în acest sens o mare diferenţă dintre bine şi rău şi ea de cele mai multe ori se poate vedea sau se poate trăii în ceea ce cunoaştem sau ceea ce ştim ca şi rafinament. În rândurile care vor urma vom demostra că însuşi Dumnezeu Tatăl este pentru rafimanent şi fineţe.[3]

După cum am spus de mai multe ori răul face aparenţa unui anumit fel de rafinament. Acest lucru se bazează de cele mai multe ori pe ceea ce am putea spune “senzaţii tari”: setea de putere, dorinţa de plăcere nelimitată, dorinţa de a domina şi a îi teroriza pe ceilalţi, dorinţa de a avea cât mai multe bunuri materiale şi altele asemenea. După cum am spus, de cele mai multe ori, răul îmbracă o formă doar aparent atractivă. Acest lucru îi face cât se poate de mult aparenţa unui anumit fel de rafinament. Acest “rafinament al răului” după cum am spus nu numai că este aparent dar de cele mai multe ori operează pe principiul seducerii şi al înşelăciunii. Cazionourile, consumul de droguri, consumul de alcool sau pornografia toate au se poate spune un fel de atracţie care se exercită din exterior asupra celor nevinovaţi. În cele din urmă de cele mai multe ori se poate vedea că această atracţie este una înşelătoatre. S-a spus în acest sens de mai multe ori şi de mai mulţi sfinţi creştini ortodocşi că cel rău sau diavolul se foloseşte de plăcerile acestei lumi nu pentru a oferii mulţumire oamenilor ci pentru ca în puţinul de plăcere să poată să câştige pe cât mai mulţi în iad. În acest sens, se poate spune că plăcerile păcătoase ale acestei lumi nu sunt numai momeli pentru iad ci de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult manifestări grosiere a unei lumi care a căzut de la Dumnezeu. Răul după cum am spus este grosier, el este cel care îl transformă pe semenul nostru într-un sclav sau într-un simplu instrument. Aceste lucruri sunt realităţi pe care nu se poate să nu le ignorăm şi care trebuie tratate ca şi atare.

Din cele mai vechi vremuri Biserica Creştin Ortodoxă nu a avut numai menirea de a ne mântui ci se poate spune că o menire auxiliară a Bisericii este şi acea de a ne rafina, sau mai bine spus, de a da tot ceea ce este mai bun în noi. Acest lucru Biserica îl face prin mai multe feluri. În primul rând, se ştie că Biserica este cât se poate de mult sinteză la mai multe arte: pictură, arhitectură şi muzică. De mai multe ori se poate spune că Biserica Creştin Ortodoxă ne transmite mesajul de a ne rafina şi de a fii

3 Adele Reinhartz, *God the Father in the Gospel of John* (Atlanta, 1999).

sensibili. Acest lucru a venit de mai multe ori în contradicţie cu lumea din jur. Să ne aducem aminte că sfinţilor apostoli Domnul Iisus Hristos le spunea că El îi trimte “ca nişte miei în mijlocul lupilor.” S-a putut vedea că lumea în care trăim este cât se poate de mult imună la mesajul rafinamentului şi a ceea ce este frumos şi bun. Războaie, conflicte armate, revoluţii cu mulţi morţi, lupte de interese, greve de avertisment, proteste antiguvernamentale, lupte interetnice şi multe altele ne fac de mai multe ori imaginea unei lumi care la drept vorbind a ieşit din cadrele a ceea ce este frumos, pur şi rafinat. Aici se poate spune că Biserica Creştin Ortodoxă are o menire exrem de grea. Biserica Creştin Ortodoxă este cea care are menirea de a aduce pacea lăuntrică şi externă acestei lumi care de mai multe ori se dovedeşte a fii contorsionată şi rebelă. Din cele mai vechi timpuri Biserica Creştin Ortodoxă a primit sub cupola ei suflete care s-au aflat în căutarea lui Dumnezeu şi care au dorit curăţirea şi rafinamentul de răutăţile şi intrigile acestei lumi. În mai multe societăţi totalitare, Biserica Creştin Ortodoxă a avut greaua misiune de a aduce firescul şi normalitatea unei lumi care a fost prinsă în capcana răului şi a maleficului.[4] Rolul şi misiunea Bisericii Creştin Ortodoxe nu este de a ne duce în spre ceea ce este grotesc şi rău ci mai multe în spre ceea ce este frumos şi rafinat. În acest sens, se poate spune că Biserica Creştin Ortodoxă are un profund simţ al esteticului. Estetica creştin ortodoxă se poate vedea prin frumuseţea clădirii bisericii, a picturii şi a muzicii sau a mirosului de tămâie. Acestea se poate spune că sunt numai câteva trăsături pe care ortodoxia le-a folosit de-a lungul secolelor pentru a îi duce pe oameni pe cea mântuirii.

Era un sat mereu atacat de mistreţi. În fiecare zi vierii sălbatici intrau în sat şi făceau mare tărăboi căutându-şi hrana. Sătenii au încercat diferite metode pentru a lupta şi a îi vâna, dar fără prea mult noroc.
Într-o zi, un înţelept veni să-l sfătuiască pe mai marele statului. Acesta le-a spus sătenilor să îi asculte întocmai sfaturile şi instrucţiunile. Deznădăjduiţi, sătenii au acceptat. Înţeleptul le-a spus sătenilor să adune mâncarea din toate gospodăriile şi să o pună în mijlocul unui câmp. Ei i-au urmat sfatul şi îndată au văzut sute de mistreţi apropiindu-se de locul unde fusese pusă mâncarea. Mistreţii au fost îngrijoraţi iniţial, dar odată ce au luat o înghiţitură, au prins curaj şi s-au întors în zilele următoare. În fiecare zi, sătenii puneau cât mai multă mâncare iar mistreţii veneau acolo să mănânce. După un timp, înţeleptul spuse oamenilor să ridice 4 stâlpi mari în colţurile câmpului. Mistreţii erau prea ocupaţi să mănânce şi n-au observat. După câteva săptămâni mistretii aveau deja obiceiul de a veni să mănâce mâncarea pusă de săteni. Înţeleptul a pus apoi oamenii să împrejmuiască cu un gard câmpul şi să facă o poartă mare pe unde să poată intra mistreţii să mănânce. În cele din urma sătenii au reuşit să facă gardul şi au închis poarta prinzând mistreţii înăuntru. Mistreţii fuseseră învinşi în final. Ei au fost prinşi datorită lăcomiei lor de a obţine hrana fără efort. Ei au devenit aşa de încrezători şi s-au complăcut în situaţia aceasta. Nici nu şi-au dat seamă că sunt prinşi în cursă. Majoritatea dintre noi suntem asemeni mistreţilor deoarece devenim la fel de încrezători în ocupaţiile şi afacerile noastre, dar nu ne dăm seama că într-un fel sau altul cădem şi noi în capcană.[5]

Este cât se poate de adevărat că atunci când nu suntem rafinaţi şi la fel de bine nu avem nici o preocupare de a fii rafinaţi de cele mai multe ori ajungem să cădem în capcana sau mai bine spus în înşelăciunea răului. Fiindcă răul nu poate câştiga prin

4 Virgil Gheorghiu, *Ochiul american* (Editura Agaton: Făgăraş, 2013).

5 http://www.pilde.info/2013/07/capcana.html.

sine pe nimeni şi nimic, de cele mai multe ori este se ascunde sau se camuflează şi în acest mod ne prinde în capcana sa.[6] Care sunt consecinţele sau umările răului? După cum am spus, răul se defineşte pe sine prin distrugere, ură, discordie, teroare, frică, viclenie sau înşelăciune. Toate aceste lucruri nu îl lasă pe om imun şi se poate spune că de mai multe ori omul ajunge un fel de bestie care nu mai are nici cel mai elementar simţ al binelui şi al frumosului. Poate nu este deloc întâmplător că una dintre cele mai mari colecţii de cărţi de spiritualitate creştin ortodoxă este Filocalia care în greceşte înseamnă *iubirea de frumos* (φιλω καλος).[7] Sunt mai mulţi cei care sunt de părere că rafimentul nu este necesar în viaţa duhovnicească. Acest lucru nu este adevărat. Sunt mai multe lucruri pe care trebuie să le avem în vedere când enunţăm acest fapt. Poate unul dintre cele mai mari este că viaţa duhovnicească este cea care îl face pe om să fie cât se poate de mult sensibil. Sensibilitatea este cea care ne face să simţim mai bine mesajul Bisericii. Sensibilitatea Bisericii nu este însă una de suprafaţă ci este una profundă, ea este cea care ne face să simţim nedreptatea pe care a simţit-o Domnul Iisus Hristos atunci când a fost gâsit vinovat pe nedrept şi răstignit între tâlhari, sensibilitatea Bisericii este cea care ne face să avem înţelegere faţă de cei neputincioşi şi de cei bolnavi. Sunt puţini cei care ştiu că religiile politeiste antice de sorginte păgână susţineau că atunci când un copil se naşte cu o anumită diformitate el trebuie omorât fiindcă în acest mod se ajunge la stricarea neamului omenesc. Mai mulţi copii care s-au născut cu diformităţi în antichitate au ajuns să fie omorţi din acest motiv.

Sensibilitatea se poate spune că stă în strânsă legătură cu rafinamentul. Omul nu este chemat să fie o brută şi o bestie ci mai multe este chemat în spre a se eleva şi a se îmbunătăţii sufleteşte. Acest lucru omul în face şi prin Biserică dar evident nu numai prin ea. În această carte vom insista mai mult referitor la cum se poate omul rafina prin Biserică şi prin credinţa creştin ortodoxă. Sunt mai mulţi cei care susţin că din contră, Biserica nu îl ajută pe om ci îl împotmoleşte. În acest sens, sunt citate de mai multe ori inchiziţia, cruciadele sau schisma de la 1054 care a făcut foarte mult rău. Când vorbim de Biserica Creştin Ortodoxă întotdeauna trebuie să facem o separaţie între instituţia Bisericii care este condusă de Dumnezeu şi cei care alcătuiesc Biserica şi care sunt oameni supuşi greşelilor. Realitatea este că Biserica Creştin Ortodoxă este o Biserică care a dat foarte multe lucruri bune lumii: mari oratori, cărţi de înţelepciune populară şi bisericească, şcoli şi semimarii teologice, învăţământ universitar sau mari personalităţi ale erudiţiei. Trebuie să ţinem cont că în lumea ortodoxă primele mari şcoli au apărut în vechime în fuziune cu Biserica şi mănăstirile. După cum am spus, cei care susţin că Biserica nu are nici un fel de aport în drumul spre rafinarea spirituală şi culturală a omului se înşală. Biserica Creştin Ortodoxă a dat lumii teologi, poeţi, scriitori, profesori sau academicieni care au contribuit foarte mult la îmbogăţirea spirituală şi intelectuală a semenilor. Poate una dintre cele mai cunoscute metode de a îl rafina şi a îl spiritualiza pe om sunt Vieţile sfinţilor. Vieţile sfinţilor sunt o coleţie de 12 volume care au prezentate principalele figuri ale aghiografiei creştin ortodoxe. Aici se poate spune că omul intră în contact cu o altă lume care îl face să îşi dea seamea de nivelul şi gradul de perfecţiune şi desăvârşire la care a ajuns omul. Vieţile sfinţilor se poate spune că sunt o dovadă cât se poate de palpabilă a ceea ce înseamnă a duce o viaţă în comuniune cu Dumnezeu. Aici omul află că au fost foarte mulţi care din iubire de Dumnezeu au părăsit toate ale lumii, au stat retraşi prin pustii şi deşerturi, au postit,

6 Radu Teodorescu, *Răul în marile religii ale lumii* (Pennsylvania, 2002).

7 *Filocalia* volumele 1 la 12, traducere de Dumitru Stăniloae, (Sibiu, Bucureşti, 1948-1991).

s-au nevoit şi s-au rugat la Dumnezeu pentru o lume mai bună. Sfinţii creştini ortodocşi se poate spune că sunt cele mai puternice exemple de rafinament spiritual. Înţelegem aici rafinamentul ca şi o formă de manifestare a binelui. Rafinamentul spiritual este o virtute se poate spune. El se manifestă printr-o iubire a binelui şi o exprimare pătrunzătoare a sa. Acest rafinament ne spune că nu putem să fim oameni ai bisericii şi în acelaşi timp să frecventăm barurile şi cârciumile de pe toate maidanele; că nu putem să adunăm averi colosale prin asuprirea celor săraci şi nedreptăţiţi; că nu putem să fim fumători împătimiţi şi în acelaşi timp să ne rugăm şi să citim rugăciuni. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult contradictorii. Poate una dintre cele mai mari trăsături ale rafinamentului este să ne înveţe că trăim într-o lume a diferenţelor. Sunt mai multe opinii cinice care ne spun că în faţa morţii nimic nu mai are sens şi indiferent dacă am fost oameni buni sau oameni răi, totul este la fel şi nu schimbă nimic. Sfinţii părinţi ne spun că după moarte cei care în aceast viaţă s-au nevoit pentru bine şi au făcut fapte bune nu au aceiaşi soartă ca şi cei care au fost nepăsători faţă de lucrurile duhovniceşti.[8] Prin urmare, se poate spune că este cât se poate de adevărat că rafinamentul duhovnicesc ne duce de cele mai multe ori în spre ceea ce se poate spune mântuitea noastră. Singur rafinamentul duhovnicesc nu ne mântuieşte dar se poate spune că el ne ajută în spre mântuirea noastră.

Sunt mai mulţi părinţi duhovniceşti care ne spun că trebuie să ne perfecţionăm sau mai bine spus să ne îmbunătăţim viaţa duhovnicească. Acest lucru de cele mai multe ori necesită nevoinţă şi efort. Omul nu este chemat de Dumnezeu să rămână brut sau de ce nu neprelucrat duhovniceşte. Sunt mai multe calităţi sufleteşti în acest sens: unii sunt înzestraţi de Dumnezeu cu blândeţe, alţii cu iubire faţă de semeni, alţii cu pricepere sau alţii cu darul vorbirii sau al oratoriei. Aceste calităţi sunt cele pe care fiecare după puterile şi nivelul nostru trebuie să ne cultivăm şi să facem din ele nu numai un dar egoist al sinelui ci să ne punem în folosul aproapelui. Aceste lucruri prin urmare sunt cele care de cele mai multe ori definesc ceea ce înseamnă rafinamentul duhovnicesc în sens personal. S-a putut vedea că de cele mai multe ori rafinamentul duhovnicesc este cel care de cele mai multe ori atrage aprecierea şi iubirea semenilor. Lumea civilizată nu apreciază pe cei violenţi, pe cei războinici, pe cei mincinoşi sau pe scandalagii. Acest lucru este mai greu de înţeles mai ales în zilele noastre care sunt timpuri în care valorile tradiţionale sunt de mai multe ori răstălmăcite şi deliberat înţelese în mod greşit.[9]

Poate una dintre cele mai frumoase povestiri despre ceea ce înseamnă rolul şi funcţia rafinamentului în viaţa duhovnicească este din istoria Bisericii Creştin Ortodoxe şi se leagă foarte mult de convertirea Rusiei la creştinism. Se ştie că mai înainte de a se încreştina Rusia a fost o ţară care se închina la un zeu păgân pe nume Perun. Ţarul Vladimir a voit ca poporul să primească o credinţă mai profundă şi în acest sens s-a orientat în spre creştinism. La timpul său prin secolul al X-lea erau două mari centre creştine: Roma şi Constantinopol. Vladimir a trimit două delegaţii, una la Roma şi alta Constantinopol pentru a vedea care este cea mai bună. La acel timp catedrala Sfânta Sofia încă mai era folosită. După ce s-au întors din delegaţie Vladimir se spune că i-a întrebat:

- Cum a fost?

8 Petre Vintilescu, *Spovedania şi duhovnicia* (Alba Iulia, 1995).

9 Virgil Gheorghiu, *Condotiera* (Cluj Napoca, 2011).

- A fost foarte bine.
- Unde este mai frumos, la Roma sau la Constantinopol?
- La Constantinopol. Atât de frumoasă a fost slujba la Constantinpol încât nu am ştiut dacă suntem în cer sau pe pământ.

Ca urmare a acestui lucru Rusia avea să se încreştineze în creştinismul ortodox. După cum am spus, se poate spune că în cele din urmă rafinamentul este cât se poate de mult un lucru care dă rezultate şi se poate spune că el este contagios. Rafinamentul este o temă la care trebuie să medităm mai mult în caz că nu o facem deja. Cu toţii avem un lucru de preţ pe care se cuvine să îl prelucrăm sau mai bine spus să îl punem în lucrare. Acest lucru fiindcă el v-a fii de folos şi celor din jur. Poate una dintre cele mai mari dovezi de altruism este a ne pune la lucrare talentele cu care suntem înzestraţi. Acest lucru este se poate spune o datorie morală şi creştinească. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care definesc şi sintetizează concepţia noastră despre rafinament. După cum am spus, lumea noastră de mai multe ori este confuză şi consideră că trebuie să aprecieze nu pe oamenii rafinaţi şi cultivaţi ci pe cei scandalagii şi pe cei care aduc ceea ce cunoaştem ca şi „senzaţiile tari." Trăim într-o lume în care setea de adrenalină de mai multe ori este mai mare decât setea de rafinament şi de bună cuviinţă. Se poate spune că rafinamentul se poate definii pe sine şi prin ceea ce cunoaştem sau ceea ce înţelegem ca şi buna cuviinţă. Omul rafinat este un om al bunei cuviinţe. Rafinamentul se poate spune că este o întreagă atitudine pe care o avem faţă de lume şi faţă de semenii noştiri. Acest lucru după cum am spus este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Menirea noastră nu este de a fii violenţi, războinici şi agresivi ci mai multe de a fii rafinaţi. Omul rafinat este de cele mai multe ori un om paşnic şi care ştie ceea ce este calea păcii şi a armoniei. La un anumit nivel se poate spune că rafinamentul se defineşte sau se contorizează prin ceea ce înţelegem ca şi aromie. Omul este în mod natural sensibil la armonie şi la tot ceea ce ţine de armonie. Acest lucru a fost confirmat de mai multe ori. Rafinamentul duhovnicesc este un lucru care se poate spune că de cele mai multe ori este produsul experienţei şi a tot ceea ce ţine de experienţă. Acest lucru este un fapt de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Biserica Creştin Ortodoxă este cât se poate de mult o cale sau o modalitate de a ajunge la rafinament şi la tot ceea ce ţine de rafinament. Rafinametul creştin ortodox poate fii văzut în acest sens în Biserică la un nivel estetic prin frumuseţea cântărilor, a picturii, a veşmintelor preoţeşti, a arhitecturii şi a imnografiei creştin ortodoxe. Ortooxia a dat mai multe nume mari de imnografi creştin ortodocşi dintre care amintim pe Sfântul Roman Melodul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Nectarie al Pentapolei sau Sfântul Simeon Noul Teolog.[10]

CAPITOLUL 1

SUBLIMUL CA FORMĂ DE RAFINAMENT DUHOVNICESC

Lumea în care trăim de mai multe ori manifestă o sete faţă de sublim şi de tot ceea ce este sublim. Acest lucru se manifestă de mai multe ori prin mai multe forme de cultură populară. Totuşi, rămâne să definim ceea ce este sublimul. Ce este sublimul? Sublimul este „ceva care se ridică sau se află la o mare înălțime în ierarhia valorilor (morale, estetice, intelectuale), la cel mai înalt grad de desăvârșire, de frumusețe;

10 Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imnele iubirii dumnezeieşti* (Craiova, 1991).

măreț, superb, înălțător, minunat."[11] În acest sens, se poate spune că pentru a îşi potolii setea de sublim omul a creat o anume disciplină în care se poate spune că se cultivează sublimul. Aceasta este ceea ce cunoaştem în zilele noastre ca şi moda SF science fiction sau ştiinţa ficţiunii. Fie că este Spiderman, Batman, Ironman, Robocop, Stăpânul Inelelor sau Star Trek, de cele mai multe ori omul s-a simţit atras de ceea ce este sublim. Noţiunea de sublim însă de mai multe ori a variat sau de ce nu a "pandulat" în lumea noastră. Ceea ce se poate spune este că sublimul este cât se poate de mult o industrie a fantasticului. Se poate spune că la nivel interior omul simte nevoia de ceea ce este sau de cum am putea definii sublimul. În science fiction se poate spune că omul găseşte o supapă a sublimului. Fie că este vorba de o armată de roboţi, un imperiu cosmic sau intergalactic, o flotă universală, arme cu laser, toate acestea se poate spune că în timpurile şi zilele noastre au definit ceea ce înţelege omul prin sublim. Este adevătrat că sunt mai mulţi cei care neagă importanţa şi rolul sublimului sub pretenţia că este un lucru care cere prea multe.

În viaţa duhovnicească se poate spune că sublimul este însuşi Dumnezeu. Pentru omul duhovnicesc nu poate exista nimic mai sublim decât Dumnezeu. Acest lucru a fost de mai multe ori atestat şi certificat de sfinţii părinţi şi de mai mulţi teologi creştin ortodocşi. În sine se poate spune că un al doilea grad de experienţă sau de exprimare a nevoi de sublim este viaţa duhovnicească. Se poate vorbii în acest sens despre un "sublim duhovnicesc" care de cele mai multe ori are ca şi formă de manifestare nevoinţa duhovnicească.[12] Prin urmare, se poate spune că există mai multe elemente sublime în viaţa duhovnicească şi acest lucru a fost din cele mai vechi vremuri experimentat de sfinţii părinţi şi de sfinţii Bisericii Creştine Ortodoxe. A fost sublim în acest sens venirea în lume şi întruparea Domnului Iisus Hristos şi la fel de bine toată activitatea Lui de mântuire a omului. Este sublim în acest sens faptul că în Biserica Creştin Ortodoxă încă mai există părinţi duhovbniceşti care de cele mai multe ori nu vorbesc din teoria cărţilor pe care le-au citit ci din propria experienţă a comuniunii cu Dumnezeu. Ortodoxia în esenţa ei este sublimă dar după cum se poate vedea ea nu este o popularizare a sublimului religios. Asceza, nevoinţa, postul, renunţarea şi lupta cu patimile deşi sunt lucruri grele ele aduc de cele mai multe ori în om un simţ al sublimului. După cum am spus, sunt mai mulţi cei care neagă faptul că în lumea noastră şi mai ales în viaţa religioasă a ortodoxiei există sublim. Aceştia se poate spune că sunt oameni cu inimi împitrite care nu au nici un fel de sensibilitate duhovnicească. Sublimul deplin creştinul ortodox îl găseşte în persoana Domnului şi Mântuitorului creştin ortodox. În spatele tragediei de pe Golgota, creştin ortodox v-a descoperii calea spre mântuirea lui şi a întregii umanităţi. Acest lucru se poate spune că este sublim. După cum am spus, lumea de azi este o lume care de mai multe ori nu este deschisă în spre sublimul religios fiindcă mult prea materialist şi dornică de senzaţii şi plăceri trupeşti. Sunt multe voci în lumea noastră care ne spun că în realitate sublimul deplin este erotismul şi pornografia. Trăim într-o lume care de mai multe ori confudă adevăratul sublim cu falsul sublim. Biserica Creştin Ortodoxă ne spune că atunci când omul se ridică la o iubire adevărată a lui Dumnezeu el în realitate trăieşte ceea ce este sublimul religios. Sublimul religios este un lucru care nu se poate definii sau nu se poate exprima pe sine dincolo de comuniune cu Dumnezeu. Vederea lui Dumnezeu a fost definită de

11 A se vedea *Dicţionarul explicativ*.

12 Paisie Aghioritul, *Nevoinţă duhovnicească* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2003).

sfinţii părinţi ca un lucru sublim.[13] Atunci când omul este rafinat duhovniceşte se poate spune că el are simţul sau gustul a ceea ce este sublim. În acest sens, este sublimă reunţarea călugărilor la lumea pentru iubirea lui Dumnezeu, este sublimă iubirea sfinţilor pentru Dumnezeu, este sublimă Faciora Maria care a fost ridicată cu trupul la cer, a fost sublim sfântul Ilie care şi el a fost ridicat cu trupul la cer şi de ce nu este sublimă viaţa creştină care pendulează între paşti şi crăciun. Acestea toate se poate spune că sunt adevărata faţă sau mai bine spus adevărarul sens al sublimului în sensul creştin ortodox.

După cum se poate vedea de cele mai multe ori sublimul este un lucru care ne duce la ceea ce am putea denumii un simţ sau o simţire a rafinamentului duhovnicesc. În acest sens, cei care susţin că nu este nici un fel de legătură sau nici un fel de conecţie între sublim şi rafinamentul duhovnicesc se poate spune că se înşală şi sunt în eroare. Se ştie foarte bine că există mai multe forme de sublim: pentru unii sublimul poate fii un apus de soare peste apa mării, pentru alţii un fapt sau un lucru sublim poate fii la fel de bine o călătorie pe muntele Hymalaia, pentru iubitori de astronomie ceea ce este sublim sau cum am putea denumii sublimul este cât se poate de mult anul 1969, an în care omul a aselenizat pe lună. Sublimul a îmbrăcat mai multe forme dar în aceast capitol ne vom axa mai mult pe ceea ce am putea spune sublimul religios sau cum este şi cum am putea definii sublimul în sens religios. Este evident că Dumnezeu este autor a tot ceea ce este sublim sau a tot ceea ce se defineşte ca şi sublim. În sens real nu poate exista sublim în rău şi în răutate care sunt cât se poate de mult negaţii ale bineului. Sublimul se poate spune că este o formă de manifestare a binelui care duce la purificarea sau la rafinarea omului şi în acest sens la apariţia a ceea ce cunoaştem ca şi omul duhovnicesc. După cum am spus, omul duhovnicesc nu este o negaţie a omului trupesc ci mai mult o împlinire a lui. Este adevărat că de mai multe ori există o atagonie între omul duhovnivcesc şi omul trupesc. Această atagonie poate fii rezolvată numai printr-o viaţă duhovnicească. După cum am spus, de cele mai multe ori când vorbim despre sublim nu se poate să nu vorbim despre modul în care acesta ne afectează şi ne influenţează viaţa. Realitatea este că noţiunea de sublim de mai multe ori lipseşte în timpurile şi în zilele noastre. La fel de bine se poate spune că există o masă mare de oameni care sunt împotriva a tot ceea ce este sublimul şi a tot ceea ce înseamnă el pentru noi. Răul după cum am spus nu este sublim.

Sublimul este o noţiune permanentă în viaţa lumii doar că de mai multe ori el a primit unele modificări sau mai bine spus noi înţelegeri. În antichitate au fost sublime cele şapte minuni ale lumii antice. Anticul simţea un profund simţ al sublimului atunci când se afla în prezenţa: grădinilor suspendate de la Babilon, a mausoleului de la Halicarnassos, a statui lui Zeus din Olimpia, a tempului Dianei de la Efes, a piramidelor egiptene, a farului de la Alexandria sau a colosului din Rodos. Toate acestea se poate spune că au inspirat lumii antice cât se poate de mult simţul sau gustul sublimului. În zilele noastre omul poate avea un simţ al sublimului într-un aeroport, într-un bloc zgârie nori sau o reţea computerizată. Aceste lucruri se poate spune că definesc în zilele noaste simţul sau gustul pentru sublim. Realitatea este că omul trebuie să îşi creeze un gust sau un simţ al sublimului. El poate face acest lucru în mai multe feluri sau în mai multe forme.[14] După cum am spus nu trebuie să confundăm sublimul artistic cu cel religios sau duhovnicesc. Sunt mai multe arte care se poate spune că pot aduce sau pot

13 Sofronie Saharov, *Mistica vederii lui Dumnezeu* (Editura Adonai: Bucureşti, 1995).

14 Umberto Eco, *Istoria tărâmurilor şi a locurilor legendare* (Editura Rao: Bucureşti, 2014).

să ne inspire la ceea ce se poate spune un simţ al sublimului: pictura, muzica, scuptura, arhitectura, teatrul sau cinematografia se poate spune că au reuşit să aducă în om simţul sublimului. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi de care trebuie să ţinem cont. Ceea ce trebuie să avem în vedere în acest sens este cât se poate de mult sensul sau semnificaţia puterii transformative a sublimului şi a ceea ce este sublim. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să o avem în vedere.

Sublimul însă nu trebuie să ne ducă la mândrie şi a ne vedea pe noi mai buni decât restul. Se spune că mai de mult exista un om care era cât se poate de mult lăudăros. Acest om nu putea să ne abţină de la a se lauda pe sine cu nici o ocazie. Se spune că la un moment dat acest om s-a dus la un restaurant. Acolo a văzut pe un domn foarte bine îmbrăcat. El s-a dus la acest domn:

- Pot să şed alături de tine? A întrebat el
- Dacă asta doreşti.
- Uite eu am să îţi spun ceva.
- Ce?
- Spune-mi un lucru pe care tu nu îl poţi face şi o să îţi demonstrez că eu îl pot face.
- Este un lucru pe care el nu îl pot face.
- Care este acela?
- Eu nu pot să plătesc masa pe care tocmai o mănânc.

  Povestea ne spune că lăudărosul a fost prins în propria sa capcană şi a ajuns să plătească meniul străinului. Am spus această întâmplare pentru a demonstra că sublimul trebuie să fie un lucru care ne ţine acoraţi în realitate şi în ceea ce este real.[15]

Ceea ce trebuie să avem în vedere este faptul că sublimul nu este la drept vobrind doar un lucru extraordinar ci este cât se poate de mult un simţ pe care omul poate să îl dobândească după ce a ajuns să aibă o viaţă în comuniune cu Dumnezeu. Mediul social în care trăim de cele mai multe ori este un mediu secular şi secularizat şi acest lucru ne face ca de cele mai multe ori să nu Îl vedem pe Dumnezeu ca fiind sublim şi la fel de bine omul fiind ancorat de cele mai multe ori numai în viaţa materială de cele mai multe ori uită de sublimul vieţii duhovniceşti. Să ne aducem aminte în acest sens de Sfântul Simeon Stâlpnicul. Acest sfânt a trăit în secolul al V-lea şi a avut o metodă cât se poate de neobişnuită de a se nevoi şi de face asceză pentru Dumnezeu. Sfântul Simeon Stâlpnicul a făcut un stâlp înalt de 16 metrii şi s-a suit pe el unde a stat toată viaţa şi s-a rugat. Născut în satul Sisan din Asia Mică, sfântul Simeon Stâlpnicul se poate spune că a fost cât se poate de mult conştient de sublimul iubirii de Dumnezeu. Este cât se poate de nepotrivit pentru noi cei de azi să înţelegem un sfânt ca şi Sfântul Simeon Stâlpnicul care toată viaţa s-a neovit pe un stâlp. Acest lucru probabil vine să ne spună că de mai multe ori sfinţii au devenit conştienţi de faptul că lumea din jur nu a mai simţit nevoia de a cunoaşte sublimul lui Dumnezeu.[16] Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori definesc ceea ce este sau cum se poate înţelege rafinamentul în viaţa duhovnicească. Sublimul se poate spune că are un efect în procesul de rafinare

15 Sunt mai mulţi părinţi duhovniceşti care ne îndeamnă şi ne îndrumă în spre realitate şi spre ceea ce este real şi adevărat. Paisie Aghioritul, *Despre rugăciune* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2013).

duhovnicească al creştinsimului ortodox fiindcă el devine în acest sens un purtător de duh sau un om înduhovnicit. După cum am spus, nu trebuie să exagerăm în acest sens cu modul în care percepem sau modul în care înţelegem sublimul în viaţa duhovnicească. Sunt mai mulţi sfinţi care au vorbit de un sublim al întâlnirii cu Dumnezeu şi acest lucru se poate spune că nu rămâne fără consecinţe duhovniceşti.

Este cât se poate de adevătat că imaginea şi chipul lui Dumnezeu este sublimă şi acest lucru nu poate rămâne fără de implicaţii şi fără de consecinţe în viaţa noastră de zii cu zii. După cum am spus, este foarte greu să găsim sublimul în viaţa de zii cu zii dar se poate spune că de cele mai multe ori Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cheamă prin sublimul său. Acest lucru El îl face prin ceea ce înţelegem sau ceea ce ajungem să experimentăm ca frumuseţea creaţiei sau a lumii şi a universului pe Dumnezeu le-a făcut pentru noi. Prin intermediul acestei frumuseţi, a stelelor, a întinsului pământului şi a frumuseţii geografiei planetei noastre, se poate spune că de mai multe ori omul ajunge să experimenteze sublimul comuniunii cu Dumnezeu. Este adevărat că trăim într-o lume care de mai multe ori ne dezobişnuieşte să ne gândim la Dumnezeu în termenii sublimului. În acest sens sunt mai mulţi în zilele noastre care nici nu au noţiune de sublim. Atunci când noţiune de sublim se naşte în om sau mai bine spus când omul devine conştient de noţiune de sublim se poate spune că el se rafinează sau mai bine spus devine mult mai sensibil. Este adevărat că de mai multe ori sublimul este un sentiment cât se poate de greu întâlnit în zilele de azi. Acest lucru fiindcă după cum am spus, de mai multe ori omul contemporan nu simte nevoia de a se rafina sau de a se cultiva în sensul unei vieţi duhovniceşti. Trebuie să ştim că sublimul nu este numai ceea ce ne uimeşte şi ceea ce ne face să ne simţim extraordinar ci de mai multe ori sublimul poate fii ceea ce începe şi ceea ce defineşte nevoia noastră de o viaţă duhovnicească. Viaţa duhovnicească după cum am spus de mai multe ori poate fii o invitaţie la sublim pe care o adresăm celor care sunt dornici de un astfel de lucru. Orice om sănătos la minte are sentimentul sau simţul sublimului. El a fost exprimat de mai multe ori dar cei mai buni în acest sens au fost sfinţii. Se poate spune că viaţa duhovnicească este de mai multe ori o şcoală a sublimului. Viaţa duhovnicească este cea care ne face sau mai bine spus ne apropie de ceea ce se poate spune sublimul. Există o legătură între viaţa duhovnicească şi sentimentul sublimului fiindcă aceste două lucruri se poate spune că sunt îndrudite în mai multe sensuri. Este adevărat că de mai multe ori este greu să exprimăm sublimul în cuvinte.

La şcoală la ora de religie se spune că la un moment dat o fetiţă mică din clasele primare este extrem de ocupată cu un desen. Învăţătorul s-a apropiat de ea şi a întrebat-o:

- Ce faci tu aici?
- Desenez.
- Pe cine desenezi?
- Pe Dumnezeu.
- Dar cum poţi să Îl desenezi pe Dumnezeu?
- Simplu, cu creionul.
- Dar tu ştii că pe Dumnezeu nu l-a văzut nimeni?

16 *Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat. Viața Fericitei Marta, mama Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat* (Iaşi, 2013).

- Tocmai din acea, după ce Îl voi desena toată lumea v-a ştii cum arată Dumnezeu.

Este adevărat că de mai multe ori mai înainte de a exprima sublimul trebuie să experimentăm sublimul. În acest sens, trebuie de mai multe ori nu să ne rupem de lumea cotidiană ci să ne înălţăm mintea şi inima la ceea ce este frumos şi înălţător. În acest sens se poate spune că vom ajunge să ştim şi să experiem sublimul şi ceea ce ţine de el. Prin cultivarea a ceea ce este sublim şi înălţător vom ajunge în cele din urmă să ne rafinăm şi să fim oameni duhovniceşti. După cum am spus, a fii un om duhovnicesc nu implică a nega sublimul şi ceea ce este sublim. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat. Sublimul duhovnicesc prin urmare se exprimă şi se realizează pe sine de cele mai multe ori printr-o viaţă lipsită de patimi şi de păcate. Nu contidianul este cel care ne îndepărtează pe sublimul duhovnicesc ci mai mult păcatele şi patimile. Este greu de spus că un toxicoman se poate înălţa cu mintea la sublim, la fel de bine este greu de spus că cineva care este biruit de patima beţiei este interesat de lucrurile sublime ale vieţii duhovniceşti. În acest sens păcatul şi patima de cele mai multe ori ne ţin închistaţi în grosierismul lor şi nu ne lasă să ne înălţăm cu mintea şi cu simţurile în spre viaţa duhovnicească. Viaţa duhovniceacă este cea care deschide în faţa noastră alte perspective şi alte orizonturi. Se poate spune că acesta este unul dintre motivele pentru care mai mulţi mari părinţi duhovniceşti au ajuns la înălţimi mari de trăire şi de simţire a lui Dumnezeu.[17]

Dorim să evidenţiem în acest sens că de cele mai multe ori „rafinamentul” duhovnicesc este o altă formă a sublimului şi acest lucru este fără de nici o îndoială cu mai multe implicaţii în viaţa duhovnicească. Sublimul duhovnicesc este cel care ne arată că există o altă cale mult mai frumoasă şi mult mai profundă de a ne petrece timpul vieţii. Această cale este cât se poate de mult viaţa duhovnicească sau mai bine spus viaţa religioasă. Sunt mulţi care evident nu văd nici un feld e sublim în viaţa duhovnicească şi consideră că viaţa duhovnicească este eventual o formă de delir sau de halucinaţie umană. Realitatea este că în viaţa noastră sunt mai multe planuri de existenţă. Există o existenţă biologică sau trupească, mai apoi există o existenţă sufletească care este cât se poate de mult viaţa duhovnicească. Această viaţă ne spune că nu putem trăi în această lume fără de Dumnezeu. În cele din urmă Dumnezeu este Cel care conferă sens existenţei noastre. Sublimul duhovnicesc este cel care ne spune că Dumnezeu este centrul de sens şi de înţeles al existenţei noastre. Fără de Dumnezeu se poate spune că omul este de cele mai multe ori o epavă. În acest sens, au fost mai mulţi sfinţi care au ajuns să se ridice la un plan superior al existenţei şi al vieţii, este vorba de viaţa duhovnicească. Această viaţă duhovnicească de cele mai multe ori se defineşte pe sine prin ceea ce se poate spune un simţ şi o stare cât se poate de mult angajată în contemplaţie. Un profund sentiment al sublimului duhovnicesc este contemplaţia. Termenul de contemplaţie înseamnă în sens etimologic împreună stare sau şedere în templu. Atunci când omul ajunge la contemplaţie se poate spune că el ajunge la o trăire a stării de sublim religios şi duhovnicesc. Contemplaţia se poate spune că este o vedere a lui Dumnezeu în care sensurile lucurilor şi a evenimentelor din jur ajunge să fie privit în sens profund după cum este descoperit de Dumnezeu.[18] După cum am spus, sublimul poate devenii cunoscut şi experimnetat în contemplaţie. Într-o biserică sau o catedrală omul poate ajunge de mai multe ori la starea de contemplaţie.

---

17 Jean Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul: o introducere* (Editura Doxologia: Iaşi, 2013).

Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori unii confundă contemplaţie cu stare de visare dar realitatea este că de mai multe ori Dumnezeu a vorbit şi glasul Său s-a făcut auzit în starea de contemplaţie. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare adevărată care este mai puţin cunoscută.[19]

Într-o noapte stand la rugăciune un bătrân monah a avut o descoperire de la înger. A văzut un drum lung, un drum care pornea de pe pământ și se ridica în aer, până se pierdea în nori și de acolo se îndrepta spre cer. Dar nu era un drum ușor, ba chiar că era o cale plină de piedici, presărată cu cuie ruginite, pietre tăioase și ascuțite, cioburi de sticlă. Oamenii mergeau pe acel drum desculți. Cuiele se înfingeau în tălpi, picioarele multora erau însângerate. Dar oamenii nu renunțau: doreau să ajungă în cer. Însă orice pas aducea durere, iar drumul era încet și greu.Apoi, l-a văzut pe Iisus cum mergea înainte. Și El era desculț. Mergea încet, dar cu hotărâre. Și nu se rănea la picioare. Iisus urca fără încetare. În sfârșit, ajunse în cer și acolo se așeză pe un tron aurit.Privea în jos, la cei care se străduiau să urce. Îi însuflețea cu privirile și gesturile Sale, îi îndemna să meargă pe urmele Sale. Imediat în urma Lui venea Fecioara Maria, mama lui. Fecioara mergea chiar mai repede decât Iisus. Și știți de ce? Pentru că ea călca pe urmele lăsate de El. Astfel ajunse iute alături de Fiul său, care o așeză pe un jilț mare la dreapta sa. De acolo, și Fecioara Maria începu să-i încurajeze pe cei care urcau și îi poftea să calce, asemeni ei, pe urmele lăsate de Iisus, deoarece pe acolo oricine ar fi pășit nu s-ar fi rănit și nu și-ar fi pricinuit durere. Cei înțelepți așa și făcură și înaintară grabnic spre cer fără dureri și plângeri. Ceilalți însă plângeau amarnic din pricina rănilor, se opreau adesea, uneori renunțând de tot și oprindu-se pe marginea drumului copleșiți de tristețe deoarece ochii lor nu era țintă la Hristos și Maica Sa cea Sfântă. Călcau în plin prin țepi și mărăcini fără a lua seama la urmele pașilor lui Hristos.

Pirn urmare se poate spune că de cele mai multe ori contemplaţia este cea care îl înnobilează pe om şi ea este prin urmare un lucru care ne face să privim existenţa şi viaţa diferit decât restul. Contemplaţia se poate spune că asemena rugăciunii este o stare superioară a omului. Mai mulţi sfinţi s-au învrednicit în stare de contempalţie de descoperiri de la Dumnezeu. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care definesc la un anumit nivel ceea ce noi înţelegem sau ceea ce noi percepem ca şi sublimul duhovnicesc. Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori sublimul duhovnivcesc a fost atins şi experimentat de cei care au ajuns la contemplaţie.[20] În acest sens se poate spune că există un sublim duhovnicesc care este de cele mai multe ori experimentat prin contemplaţie. În contemplaţie unii sfinţi au ajuns la adeăvrate trăirii mistice şi ascetice care au depăşit graninţele acestei lumi. Este adevărat că lumea de azi este cât se poate de străină de conceptul sau de stare de contemplaţie. Cei care sunt contemplativi de cele mai multe ori sunt consideraţi cât se poate de inutili lumii de azi. De mai multe ori auzim că în zilele noaste se cere cât mai multă acţiuni şi cât mai

---

18 ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ ΩΡΩΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000, Minuni din timpul sfintei liturghii.

19 Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în liturghia ortodoxă* (Craiova, 1991).

20 Sfântul Filothei Kokkinos, *Viaţa Sfântului Sava Vatopedinul cel nebun pentru Hristos*, traducere din limba greacă de ieroschimonah Ştefan Nuţescu (Chilia “Buna Vestire”, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos), Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2011).

puţine cuvinte. Ni se spune că lumea noastră nu este o lume a contemplativilor. Acest lucru după cum am spus, de mai multe ori este aşa fiindcă trăim într-o lume care din nefericire nu are foarte bine definit sensul sau înţelesul a ceea ce este sublim şi a ceea ce este înălţător. În Biserica Creştin Ortodoxă se poate spune că totul este făcut în spre înălţarea noastră: tâmâia, muzica, arhitectura, ritualul sau gesticulaţia. Acest lucru a fost negat de mai multe ori. Trăim într-o lume care din nefericire de mai multă vreme a adandonat chemarea ei în spre sublim. Dumnezeu ne cheamă în spre sublim fiindcă El este sublimul însuşi sau sublimul întrupat. O lume care a pierdut simţul sau sensul sublimului de cele mai multe ori se poate spune că este o lume eşuată. Lumea nu a fost făcută să fie cotidiană ci a fost făcută să tindă şi în cele din urmă să ajungă la ceea ce este sublim. Se poate spune că timpurile şi vremurile noastre sunt o criză a sublimului. Au existat atât de multe ideologii sociale şi pragmatice în ultima perioadă de timp care au atrofiat aproape deplin simţul şi tinderea sau tânjirea noastră în spre sublim. Omul rafinat este un om care are foarte bine definită noţiunea sublimului. Realitatea este că în zilele noaste ne facem foarte puţin timp pentru a ne gândii că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cheamă la sublim. Pentru a ajunge la sublim trebuie să ştim foarte bine sau mai bine spus să avem extrem de bine definită noţiunea de sublim. Se poate spune că în starea de rafinament duhovnicesc sublimul este trăit în colectiv la fel de bine ca şi în particular. Fiecare dintre noi avem o percepţie proprie a ceea ce este sublimul dar la fel de bine există nişte trăsături comune care definesc sublimul. Sublimul este o stare care ne pune în legătură cu Dumnezeu. În sens duhovnicesc de cele mai multe ori starea de sublim este trăită ca şi o stare de contemplaţie. Nu se poate spune că toţi simt contemplaţia ca şi o stare de sublim dar de cele mai multe ori se poate spune că starea de contemplaţie ne face să simţim ceea ce este sublimul. Contemplaţia se poate spune că de mai multe ori permanentizează sau aduce la zii starea de sublim. În contemplaţie de mai multe ori omul s-a întâlnit cu sublimul. Este adevărat că cei care au ajuns de cele mai multe ori la contemplaţie au fost călugării ortodcoşi. Sunt mai multe dovezi care ne vorbesc de starea de sublim în viaţa monahală care este atinsă prin contemplaţie.[21]

După cum am spus, în viaţa duhovnicească sublimul se poate spune că nu are nici o valoare soteriologică sau mai bine spus nu îl poate mântui pe om dar ceea ce nu poate fii contestat este că în cele din urmă sulmul îl poate face pe om mai bun şi la fel de bine îl poate înnobila pe om în sens moral şi duhovnicesc. Sunt puţini care sunt conştienţi că există o valenţă a sublimului în viaţa duhovnicească. Cel mai bine acest lucru se poate vedea în ceea ce cunoaştem ca şi viaţa monahală. În cele din urmă se poate afirma că în plan duhovnicesc viaţa monahală este un exemplu de sublim. Monahul este cel care renunţă la tot ceea ce este în lume pentru a se dedica pe sine deplin şi total lui Dumnezeu. Se poate spune că dacă un laic este de mai multe ori în situaţia de a face unele „compromisului” sau la fel de bine unele rabaturi pentru a fii în pace cu lumea din jur, monahul nu face nici un fel de rabat şi el este cel care ia de voie şi nesilit de nimeni cele 3 voturi monahale: 1. Sărăcia, 2. Castitatea şi 3. Ascultarea. Acestea sunt cele care se poate spune alcătuiesc ceea ce cunoaştem ca şi sublimul vieţii monahale. Acest sublim se poate spune că a fost de mai multe ori trăit în zilele şi în vremurile din trecut. A fost sublim faptul cum în Egiptul secolului al IV-lea monahii au colonizat pur şi simplu tot deşertul egiptean. Dintr-un loc pe care marea majoritate a oamenilor l-au evitat, monahii se poate spune că au dat un nou sens deşertului. Deşertul a devenit o şcoală a mântuirii. Nu puţini au fost cei care şi-au găsit mântuirea în deşert.

21 *Patericul lavrei peşterilor de la Kiev,* (Bacău, 2000).

O legendă mai puţin cunoscută ne spune că atunci când Dumnezeu a făcut lumea a făcut-o fără de deşerturi. Era o lume în care deşerturile nu existau şi totul era plin de câmpii mănoase şi verzi. Mai îniante de a încele lumea se spune că Dumnezeu i-a chemat pe primii oameni şi le-a spus:

- V-am chemat aici pentru a vă spune un lucru de care vreau să ţineţi cont.
- Ce lucru Doamne?
- Sunteţi pe cale de a coloniza şi popula lumea.
- Da Doamne.
- Ve-ţi putea face acest lucru cu o singură condiţie.
- Ce condiţie Doamne?
- De fiecare dată când ve-ţi păcătui eu voi trimite de sus un fir de nisip uscat.
- Bine Doamne.

  Se spune că l-a începuturile lumii nu exista deştert dar cu timpul oamenii au început să păcătuiască. Când un om făcea un păcat în lume se ivea un fir de praf uscat. Aşa se face că astăzi lumea este plină de deşerturi.

Fără nici o înodială că retragerea în deşert şi în pustie se poate spune că a fost o caputare a sublimului din partea primilor mohani. Ei au voit să găsească în deşert şi în pustie comuniune nemijlocită cu Dumnezeu. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori i-a motivat şi i-a înălţat pe creştinii ortodocşi în spre ceea ce este sublim. Monahii creştini ortodocşi au fost cei care au descoperit o nouă faţetă a vieţii duhovniceşti. În timp ce lumea părăsea locrurile pustii monahii au fost cei care le-au populat şi din contră le căutau cât mai mult.[22] Sublimul duhovnicesc se poate spune că a primit o nouă dimensiune în viaţa monahală sau în călugărie. Ceea ce părea de cele mai multe ori de evitat pentru o lume care de mai multe ori era coruptă şi stricată, a devenit un loc de mântuire pentru monahii creştini ortodocşi. Aceste lucruri se poate spune că definesc foarte mult ceea ce înseamnă sublimul în sens religios şi duhovnicesc. Monahii nu a fost cei care au fost atraşi de ceea ce se poate denumii surogatele sublimului duhovnicesc care în evul mediu erau de cele mai multe ori grupate în jurul regelui şi a împăratului. Monahii au venit cu o viziune autentică a sublimului religios. Omul este chemat să ducă o viaţă curată şi pentru ca să facă acest lucru de cele mai multe ori el trebuie să renunţe la lume şi la ceea ce mohanii numeau „duhul lumesc.” Aceste lucruri se poate spune că aduc cu sine o nouă înţelegere a sublimului duhovnicesc în lumea noastră. În acest sens, se poate spune că încă de timpuriu monahimsul şi-a primit titlul de ceea ce se poate denumii o nouă înţelegere a sublimului religios. Mohanul era cel care renunţa la tot şi la toate în drumul lui spre Dumnezeu şi spre întâlnirea cu El. Acest lucru a devenit ulterior tema unei noi literaturi: literatura monahală.[23] Prin urmare se poate spune că în sens religios, monahismul a ajuns să fie o altă sau o nouă înţelegere a sublimului. Nu trebuie să înţelegem noţiune de sublim în sens monahal ca şi o noţiune care nu a avut de face cu ceea ce se poate spune sensul sau înţelegerea de ansamblu a idealului creştin. Acest lucru se poate spune că a dat un nou contur idealului monahal care de cele mai multe ori a ajuns să fie greşit înţeles. Nu se poate să nu vorbim în acest sens de ceea ce a însemant idealul creştin la începutirile sale. Ceea ce trebuie să ştim este că în vechime

22 Lucien Regnault, *Viaţa cotidiană a părinţilor deştertului* (Editura Deisis: Sibiu, 1997).

23 Sfântul Ioan Scărarul, *Scara,* (Editura Amacord: Timişoara, 1997).

creştinismul a apărut ca şi o necesitate a lumii antice şi acest lucru se poate spune că a fost în sine sublim. Lumea antică de mai multe ori se poate spune că a abdicat de la Dumnezeu. Acest lucru s-a manifestat prin mai multe credinţe idolatre şi mai multe tedinţe politeiste care au împânzit la un moment dat toată antichitatea. În acest cadru de cele mai multe ori grosier se poate spune că s-a simţit nevoia de altceva sau de o credinţă caree să vină să răspundă la marile problematici ale omului antic. Creştinsim se poate spune că a fost un răspuns la marile nevoi şi la marile necesităţi ale lumii antice. Creştinismul a venit cu o nouă viziune şi această viziune era una care se baza pe principiul iubirii şi a tot ceea ce ţine de iubire. Omul antic era chemat în creştinsim nu să se teamă de Dumnezeu ci mai mult să Îl iubească pe Dumnezeu. Această iubire a fost cunoscută omului în persoana Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos.[24]

Ceea ce se poate afirma şi ceea ce este cât se poate de adevărat este că pentru antichitate creştinismul a fost cât se poate de mult o chemare la sublim. La fel de bine în antichitate se poate spune că omul a ajuns la o înţelegere a sublimului religios în creştinsm. Acest lucru a fost posibil foarte mult în persoana Domnului şi mântuitorului Iisus Hristos. Hristos a fost Cel care din dorinţa de a îl mântui pe om a acceptat moartea volunar. Omul antic se poate spune că a descoperit în creştinism şi în legea iubirii adusă de creştinism ceea ce am putea spune necesarul de sublim şi de ceea ce înseamnă sublimul în sens real. Creştinsimul se poate spune că a însemant în antichitate cât se poate de mult un răspuns la nevoia de sublim a omului şi a tot ceea ce a ţinut de om. Acest lucru se poate spune că a adus cu sine mai multe înţelesuri unei antichităţi care de cele mai multe ori suplinea nevoia şi necesitatea de sublim religios cu diferite surogate politeiste şi păgâne. Se poate spune că în mai multe sensuri antichitatea a fost transfigurată de mesajul care a fost adus de creştinism şi în această „transfigurare” nu se poate să nu vedem ceea ce am putea spune necesitatea unei viziuni a sublimului religios. Religia a fost în acest sens o cale de sublim a omului antic. Omul antic a fost conştient că de mai multe ori în religie s-au găsit mai multe infuzii de ceea ce este gorsier şi de ceea ce este grotesc. Unele religii antice de mai multe ori considerau că prostituţia este un lucru sacru pe care omul se cuvine să îl respecte. Creştinsimul a avut fără nici o îndoială aportul său la ceea ce am putea spune procesul de rafinare în ceea însemna viaţa religioasă a antichităţii. Lumea antică de mai multe ori se închina la zei făcuţi din piatră şi la statui ale zeilor care la drept vorbind erau lucruri moarte. Creştinsimul a însemant cât se poate de mult o abolire a idolatriei antice care împânzea lumea. Se poate vedea şi aici un proces de rafinare a omului care a fost dus în antichitate.

După cum am spus, înseşi apariţia creştinsimului a însemnat în primă instaţă un fel de rafinare a lumii antice. Un prim mare pas se poate spune că a fost separarea creştinismului de idolatrie. În timp ce idolatria vorbea de mai mulţi dumnezei creştinismul se poate spune că a vorbit numai de un singur Dumnezeu. Acest Dumnezeu a fost descoperit de însuşi Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Se poate spune că acest lucru a fost un pas înainte pentru antichitate. Lumea antică este foarte diferită de ceea ce cunoaştem noi ca şi lumea contemporană. În antichitate se poate spune că de mai multe ori creştinsmul a fost un răspuns dat omului la nevoia lui de a se purifica şi la fel de bine de a devenii un om mai superior. Era greu de vorbit de un om antic superior care se pleca în faţa statuilor idolilor care erau făcute de piatră. Se poate spune că în acest sens creştinsimul a fost cât se poate de mult o nevoie de purificare sau de ce nu curăţie a spiritului uman. Acest lucru a venit pe fondul la mai multe schimbări ale

24 Ilarion Felea, *Religia iubirii* (Arad, 1946).

opticii lumii antice. În acest sens, de cele mai multe ori antichitatea a fost cât se poate de mult o perioadă de rafinare sau o perioadă de purificare în sens religios. Creştinismul a adus un mare aport în acest sens. Prin creştinism antichitatea a renunţat la cultul zeilor care s-a dovedit cât se poate de mult un cult infam. Nume precum Dionisios, Diana, Artemis, Ra, Isis, Osiris sau Zamolxe au fost toate nume de zei antici care au dus lumea pe calea pierzării. Se simţea nevoia unei mişcări de avergură, se simţea nevoia unei religii care să abandoneze zeităţile antice şi tot ceea ce au însemant ele. Acest lucru v-a fii realizat prin creştinism. Ca şi răspuns la venirea creştinismului, religiile politeiste s-au manifetsat cu o violenţă ieşită din comun. Cei care s-au împotrivit idealurilor superioare ale creştinsimului aveau să lanseze ceea ce istoria lumii şi a creştinsimului a cunoscut ca şi epoca persecuţiior religioase. Se cunosc mai multe cazuri de sfinţi care au ajuns să fie omorâţi fiindcă au respins cultul idolilor. Fie că vorbim de sfinţii Petru şi Pavel, de Sfântul Gheorghe sau de Sfântul Dumitru, antichitatea a dat dovadă de o mare cruzime atunci când a venit vorba de a renunţa la idoli şi la idolatrie. Acest porces a fost unul lung şi dureros care s-a soldat cu mai multe victime. Se poate spune că lumea a făcut un pas înainte atunci când a reunţat la idoli. Idolatria a fost fără nici o îndoială un mare întuneric care a venit peste lume. Antichitatea a fost cât se poate de mult o perioadă a întunericului idolatriei.[25] În cele din urmă cazul de mai mulţi martiri care au fost ucişi de cei care au susţinut idolatria ne spune că cu adevărat a fost foarte crâncenă ciognirea dintre creştinism şi idolatrie. Deşi la un anumit nivel se poate spune că iudaismul a avut funcţia de a ilumina lumea antică, de cele mai multe ori iudaismul a fost o monadă închisă şi nu a venit în sprijinul nevoii de sublim şi de frumos al lumii antice.

Într-un sătuc viețuiau doi oameni care mereu se războiau unul cu celălalt. Din te miri ce, între ei mereu izbucneau câte o ceartă. Viața devenise de nesuportat atât pentru unul cât și pentru celălalt, ba chiar pentru întreg satul. Într-o bună zi, câțiva bătrâni îi ziseră unuia dintre ei:

-Singura ieșire ce-ți mai rămâne – după ce le-am încercat pe toate – este să te duci să vorbești cu Dumnezeu.

-Așa voi face, dar încotro să mă duc?

-Nimic mai ușor. Va fi de ajuns să urci pe acolo pe creasta muntelui și ai să-L vezi pe Dumnezeu.

Fără a sta pe gânduri, omul nostru porni să-l întâlnească pe Dumnezeu. După multe și obositoare zile de mers, ajunse pe vârful muntelui. Dumnezeu se afla acolo și îl aștepta. În zadar se frecă la ochi omul nostru; nu încăpea umbră de îndoială: Dumnezeu avea chipul vecinului său certăreț și nesuferit. Nimeni nu știe ce i-o fi spus Dumnezeu. În tot cazul însă, atunci când se întoarse în sat, nu mai era același. Dar, cu toată purtarea sa de grijă și dorința de împăcare cu vecinul său, tot rău mergeau lucrurile, întrucât celălalt căuta noi și noi pricini de gâlceavă. Bătrânii își spuseră unii altora:

-Ar fi bine să meargă și el să-L vadă pe Dumnezeu.

Cu toată încăpățânarea lui, până la urmă izbutiră să-l convingă să meargă pe muntele cel înalt. Iar acolo, pe culme, și el descoperi că Dumnezeu avea chipul vecinului său. Din acea zi, totul se schimbă și pacea începu să domnească peste acel

25 Este adevărat că mai multe practici antice au rămas şi în zilele noastre. Una dintre cele mai cunsocut este magia. Deşi sunt mai mulţi care separă magia în magie altă şi magie neagră, trebuie să ştim că în cele din urmă magia este unul şi acelaşi lucru în cele din urmă. Ioan Petru Culianu, *Cult, magie, erezii* (Editura Polirom: Iaşi, 2003).

sătuc. *Așadar ,,dacă vrei să-l vezi pe Dumnezeu, uită-te la aproapele tău. Fecare poartă in el chipul lui Dumnezeu”.*

Am spus această pildă pentru a demonstra că este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori idolatria a eşuat să vadă creştinsimul ca şi venind de la Dumnezeu. În idolatrie se poate spune că nu exista nici un fel de chemare la sublim. Nu era nimic înălţător în aceste credinţe şi ritualuri care de cele mai multe ori se bazau pe un fel de sentimente primare ale omului: frică, teroare, angoasă, uimire sau exaltare. Cultele idolatre au fost o realitate a lumii în care au trăit şi se poate spune că fără nici o îndoailă creştinsmul a avut misiunea de a le respinge şi a le nega. Se poate spune că în acest lucru se poate vedea nevoia sau necesitatea de a purifica sau mai bines pus de a rafina lumea în care au trăit. Anticii şi-au dat seama de întunericul în care se aflau şi au căutat o cale de salvare. Această cale avea să fie creştinismul. Sunt mai mulţi care nu atribuie nici un merit religiei creştine în acest sens. Aceşti oamenii de cele mai multe ori nu sunt conştienţi se poate spune de contextual apariţiei creştinsimului. Pentru antichitate se poate spune că fără nici o îndoială creştinismul a fost un pas înainte şi de cele mai multe ori el este cel care a venit cu o viziune care a oferit un răspuns marilor nevoi ale umanităţii antice. Este adevărat că pentru secolul al XXI-lea aceste teme ţin deja de trecut dar trebuie să ne dăm seama de funcţia creştinsimui şi în raport cu timpul trecut. Lumea antică a simţul nevoia la o mişcare sau mai bine spus la o acţiune de amploare care să termine odată cu magia şi superstiţia care era o monedă curentă în acele zile. Acest lucru a fost creştinismul. Creştinsimul nu a fost numai o negaţie sau o respingere a idolatriei ci şi a magiei şi a cultelor magice care erau de mai multe ori în floare în antichitate. Poate una dintre cele mai mari lecţii pe care a oferit-o creştinsimul lumii antice este faptul că în materie de religie nu putem sau mai bine spus nu se poate accepta orice şi oricum. Religia antică de mai multe ori considera că magia este o metodă care este menită să facă omului mult bine. Erau foarte puţini conştienţi că magia de cele mai multe ori opera sau invoca forţe ale răului sau puteri ale ocultului. Dacă în antichitate cultele magice erau cât se poate de mult libere şi se manifestau fără nici un fel de oprelişte, după confruntarea cu creştinsimul aceste culte magice vor îmbrăca o formă nouă. Este vorba de ocultism. Cei care au studiat ocultismul au putut vedea că de mai multe ori el a apărut sau a ieşit din cultele magice antice.[26] Prin urmare, se poate spune că magia şi idolatria a spuravieţuit confruntării cu creştinsimul îmbrăcând o nouă haină sau mai bine spus camuflându-se în ceea ce cunaoştem astăzi ca şi ocultism.

După cum am spus, este cât se poate de adevărat că în zilele noastre sunt puţini care văd creştinsmul şi mai ales creştinismul ortodox prin ceea ce înţelegem ca şi un fel de nevoie sau process de rafinare. Se poate spune că la scară generică pentru antichitate creştinismul a însemant foarte mult un fel de puruficare sau de ce nu de curăţie care a dus cu sine la ceea ce am putea spune lumea de azi. Este cât se poate de adevărat că dacă nu ar fii fost creştinsmul cu sfinţii şi martirii săi eventual şi azi am fii continuat să ne închinăm la idoli şi la diferiţii zei care au împânzit antichitatea. Acest lucru este o realitate şi trebuie să ţinem cont de ea. Nevoia de rafinament se poate spune că a fost cât se poate de mult o nevoie care s-a resimţit în toată antichitatea şi în tot ceea ce a însemant lumea antică. Prin urmare, aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc la un anumit nivel modul în care creştinismul a lucrat în această lume. El a fost un răspuns al unor nevoi şi a unor aspiraţii care se poate spune că au

26 Mircea Eliade, *Ocultism, vrăjitorie şi mode culturale: eseuri de religie comparată* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1997).

existat din antichitate. Acest lucru a ajuns să fie conştientizat numai în zilele noastre. Se poate spune că acest proces de “purificare” sau de rafinare a lumii antice a durat aproape 300 de ani. În aceşti 300 de ani s-au dat foarte multe confuntări dintre idolatrie şi creştinsm. Se poate spune că suma de 300 de ani este cât se poate de mult impresioantă. Ea a avut ca şi teritoriu de dispută tot bazinul Mării Mediterane care se poate spune că a fost cât se poate de mult centru lumii civilizate din acele timpuri.[27] Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc şi care conturează nevoia de rafinament şi de puruficare a lumii antice. Este de amintit aici că în evul mediu a existat o sectă care avea ca şi centru cât se poate de mult purificarea sau rafinamentul spiritual al omului. Această sectă s-a denumit pe sine a catarilor. Ea a fost în cele din urmă respinsă datorită faptului că susţinut mai multe învăţături eclectice sau amestecate cu magia şi vrăjitoria.

Prin urmare se poate spune că la un anumit nivel creştinismul a dus cu sine nevoia uniei noi perioade în istorie. Această perioadă avea să fie cunoscută ca şi perioada evului mediu. La un anumit nivel cultele magice şi idolatre au fost atât de pregnante şi de multe în antichitate că odată cu adoptarea creştinimsului ca şi religie de stat în timpul împăratului Constantin cel Mare se poate spune că lumea nu s-a mai văzut pe sine la fel. Antichitatea a fost epoca idolitor, a magiei şi a politeismului. Odată ce aceste lucruri au fost abolite se poate spune că s-a născut în om nevoia de a se rupe sau de a se separa de tot ceea ce a existat în trecut şi de a venii cu un timp nou. Este cât se poate de adevărat că la un anumit nivel creştinimul a adus cu sine evul mediu. Fără nici o îndoială că ruptura cu trecutul a fost atât de mare că s-a instraurat istoric se poate spune o nouă perioadă. Este de remarcat aici că această perioadă nu a fost făcută nici de mahomedanism, nici de buddhism şi nici de hindusim. Se poate spune că una dintre cele mai efective religii care au existat în trecutul umanităţii a fost creştinsimul. El este cel care a făcut sau a realizat ruptura dintre antichitate şi evul mediu. Acest lucru este un fapt incontestabil şi poate fii văzut din cursul generic al evenimentelor care au avut loc în trecut.

Se poate spune că odată cu evul mediu se poate vedea o încetare a procesului de purificare a trecutului cu ceva nou. Evul mediu a fost această perioadă în care omul se poate spune că a creat o nouă civilizaţie şi o nouă etapă a istoriei umane. Sunt puţini cei care sunt conştienţi că în acest proces de rafinare istorică creştinismul a avut un loc aparte şi fundamental. Se poate spune că metaforic creştinismul a fost cel care a suferit durerile naşteri unei noi lumi: este vorba de lumea medievală. Odată cu lumea evului mediu se poate spune că lumea a depăşit acel proces de purficare şi de rafinamere pe care l-au simţit cei din antichitate. În acest capitol se poate spune că am dorit să insităm mai mult asupra acestui proces de purificare şi de ce nu de rafinare pe care l-a adus creştinsimul. La un anumit nivel se poate spune că acest proces a venit mai mult printr-o formă foarte bine definită a noţiunii de sublim. Care era sublimul creştin pe care l-a adus creştinsimul? Sublimul creştin era forate mult o viaţă morală, o viaţă în care omul nu mai păcătuia, o viaţă duhovnicească. Poate părea cât se poate de ciudat dar de mai multe ori aceste idealuri nu făceau parte din centru de preocupare al lumii antice. Viziunea ceştină se poate spune că a adus cu sine o înţelegere prorprie a sublimului în antichitate. Acest lucru este un fapt care se poate spune că a marcat şi a moticat foarte mult lumea antică şi tot ceea ce a ţinut de antichitate. Se poate spune că la un anumit nivel creştinsimul a venit în antichitate cu o actualizare a nevoie de

27 Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală* (Editura Institutului Biblic, 2004, reeditare).

sublim. Acest sublim după cum am spus de cele mai multe ori a oferit un răspuns la marile problem care îl frământau pe omul antic. Una dintre cele mai mari problem a fost fără nici o îndoaială religia sau legătura lui Dumnezeu. Omul antic a devenit prin urmare conştient de o rafinare sau de o purificare a vieţii sale religioase. Acest lucru fiindcă antichitatea vorbea de o puzderie de credinţe şi de zei care de cele mai multe ori îl îndepărtau pe om de adevăratul Dumnezeu.[28]

Se poate vorbii în acest sens şi de o menire imposibilă a creştinismului care a venit în acest sens prin ceea ce se poate spune simţul sau necesitatea purificării şi a rafinării. Cu mulţi ani în urmă, 3 soldaţi înfometaţi şi obosiţi de atâtea lupte, au ajuns într-un mic sătuc. Ţăranii de aici abia supravieţuiau de la o zi la alta ca urmare a unei recolte sărace şi a multor ani de război. S-au adunat repede în piaţa satului să-i întâmpine pe soldaţi însă au făcut-o cu mâna goală. Au început să se plângă că nu le-a mai rămas nimic şi că sunt muritori de foame. Soldaţii au schimbat repede între ei câteva vorbe. Apoi s-au întors către bătrânii satului. Primul soldat le-a spus:

- Pământul vostru sărăcit v-a lăsat fără nimic de oferit, dar vă vom împărtăşi noi din puţinul pe care îl avem: Secretul cu ajutorul căruia poţi face supă din pietre. Bineînţeles că ţăranii au fost intrigaţi de spusele soldatului. Au aprins focul şi au pus cel mai mare vas cu apă la fiert. Soldaţii au aruncat în apă trei pietricele.

- Aceasta va fi o supă foarte bună, zise al doilea soldat, dar un pic de sare ar face-o minunată. În acel moment o ţărancă s-a ridicat şi a spus:

- Ce noroc! Tocmai mi-am amintit unde a mai rămas câteceva. S-a întors repede şi a mai adus şi un şorţ de bucătărie, un pătrunjel şi o gulie. În timp ce acestea au fost puse la fiert şi altor ţărani li s-a mai împrospătat memoria. În curând în oală au fost puse orz, morcovi, carne de vacă şi smântână. Până să fie gata supa, a mai apărut şi o sticlă de vin. Tot satul alături de cei trei soldaţi s-au pus să se ospăteze. Au mâncat, au dansat, au cântat până târziu în noapte cum nu s-a mai întâmplat de mult. Dimineaţa când cei trei soldaţi s-au trezit, toţi sătenii stăteau în faţa lor. La picioare aveau pus un rucsac cu cea mai bună pâine şi brânză.

- Ne-aţi împărtăşit cel mai mare secret, acela de a face supă din pietre, a spus un ţăran soldaţilor, şi pentru aceasta nu vă vom uita. Auzind acestea, al treilea soldat s-a întors către mulţime şi a spus:

- Nu e nici un secret, însă un lucru rămâne mereu adevărat: doar împărţind poţi face o mare sărbătoare !

Prin urmare, deducem că fără nici o îndoaială creştinismul a făcut imposibilul. Acest lucru fiindcă se poate spune că lucrul cel mai important care ne-a învăţat creştinismul a fost că este nevoie de comuniune şi de comunicare cu cei din jur pentru a ajunge la realizare şi la împlinire. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care la un anumit nivel au definit în antichitate cât se poate de mult nevoia de a fii creştin. Ştim că termenul de creştim este unul la origini polivalent. Acest lucru prin urmare trebuie să îl avem în vedere şi să ţinenm cont de el. Prin etimologia lui se poate spune că termenul de creştinism aduce cu sine nevoia de rafimament şi de purificare. Acest lucru este un

28 Devine în acest sens de înţeles faptul că antichitatea a avut o înţelege cât se poate de proprie şi de adevărată a primii porunci din Decalogul lui Mosie: să nu ai alţi dumnezei afară de Mine. Este cu adevărat demn de remarcat aici că antichitatea a avut o puzderie de dumnezei. Evident aceşti dumnezei erau falşi. Apariţia creştinismului a clarificat cu mult înainte de apariţia islamului care este legătura sau care este raportul dintre monoteism şi politeism. Lucian Blaga, *Curs de filosofia religiei* (Editura Fronde, 1994).

fapt care nu poate fi trecut cu vederea. Termenul de creştin vinde după cum ştim de la grecescul χριστος care înseamnă ales, uns, rege. Este un termen care evident nu mai are acelaşi sensuri în zilele noastre dar el a fost unul cât se poate de mult adevărat în antichitate. A fii ales însemna în antichitate a fii o persoană aparte sau mai bine spus o persoană deosebită care avea cu sine un lucru măreţ de realizat. Se poate spune că în sens antic a fii creştin însemna a avea o chemare către sublim sau ceea ce însemna sublimul. Nu trebuie să facem din sublim o obsesie atunci când vorbim despre el în sens creştin dar trebuie să ştim că el a fost o trăsătură a sensului iniţiat de a fii creştin. Idealul creştin era măreţ, moral şi mistic. El chema la o viaţă dedicată lui Dumnezeu şi comuniunii cu Dumnezeu. Acest lucru prin urmare este cât se poate de mult ceea ce trebuie să ne facă să înţelegem de ce am ales să vorbim în aceste rânduri despre sublim ca şi o modalitate de rafinare a omului şi a existenţei sale. Trebuie să avem aceste lucruri în vedere şi să ţinem cont de ele. De cele mai multe ori este adevărat că aparent nu există nici un fel de chemare la sublim în viaţa creştină. După cum am spus, acest lucru este numai aparent. Vom vorbi în rândurile şi capitolele care vor urma că au fost mai multe chemări şi mai multe exemple de sublim în viaţa Bisericii. Poate cele mai concrete manifestări ale sublimului în viaţa Bisericii şi în viaţa religioasă au fost sfinţii. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care la un anumit nivel definesc ceea ce se poate spune înţelesul şi capacitatea noastră de cuprindere a sublimului. Creştinsimul nu a definit chemarea la sublim ca şi un act eroic ci mai mult ca şi un act duhovnicesc. Cu cât omul duce o viaţă mai duhoncicească, o viaţă de comuniune cu Dumnezeu se poate spune că el ajunge şi mai mult la o definţie şi înţelegere a sublimului şi a ceea ce înţelegem prin sublim. După cum am spus, creştinsimul este cel care ne învaţă sublimul şi cum putem să îl realizăm în viaţa noastră proprie. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Sublimul este o expresie a omului superior sau a omului care este conştient de ceea ce înseamnă viaţa duhovnicească. Sublimul nu îl vom găsii în ceea ce cunoaştem azi ca şi cultura sau industria păcatului: alcool, sex, droguri, violenţă sau vulgaritate. Sublimul îl vom găsii în Biserici, în aghiografia creştin ortodox şi la marii părinţi duhovniceşti ai zilelor noastre.[29]

CAPITOLUL 2

RESPECTUL FAŢĂ DE SEMENI CA FORMĂ DE RAFINAMET DUHOVNICESC

Omul este o fiinţă a comuniunii şi acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult atestat chiar de Biblie unde ni se spune că Dumnezeu nu a voit ca omul să fie singur. Acesta a fost motivul pentru care Dumnezeu a făcut-o pe femeie. Prin urmare, singurătatea nu este un lucru bun. Comuniunea însă are mai multe nivele sau mai multe grade: se ştie de o comuniune socială, culturală, economică, bisericească [ecclesiologie] sau se mai ştie de comuniunea de familie şi rude. În acest sens, de cele mai multe ori comuniunea este o temă care defineşte şi care susţine viaţa omului. Sunt mai multe ideologii care ne spun că omul este o fiinţă socială.[30] Este prin urmare inconetsabil că omul duce o viaţă socială. El se socializeză de mic copil: pe stadă, la şcoală, la cinema sau la teatru. Există prin urmare mai multe momente ale socializării omului. Toate

29 *Duhovnici români în dialog cu tinerii,* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2014 reeditare).

30 Ioan Ică jr., *Gândirea socială a Bisericii* (Editura Deisis: Sibiu, 2002).

aceste lucruri au adus cu sine în discuţie faptul că socializarea omului înseamă de cele mai multe ori un profund simţ al respectului faţă de semeni. Omul rafinat este de cele mai multe ori un om care are cât se poate de bine definită noţiunea de respect. A avea respect faţă de semeni este cât se poate de mult un lucru care defineşte cea ce înţelegem prin omul rafinat şi omul care dă dovadă de fineţe. Nu se poate vorbii de un om rafinat despre cineva care nu are noţiunea sau simţul elementar al respectului. În acest sens trebuie să prezentăm că de cele mai multe ori omul are un profund simţ al respectului atunci când şi el este la rândul lui respecat. Nu este nevoie numai să respectăm ci la rândul nostru simţim nevoia de a fii respectaţi. Realitatea este că în zilele noastre de cele mai multe ori respectul este cât se poate de mult o noţiune care de mai multe ori lipseşte. Mai mult decât atât, este greu să respectăm atunci când nu suntem respectaţi la rândul nostru. Respectul faţă de semeni de cele mai multe ori este un lucru care ne duce în spre ceea ce se poate spune o viaţă duhovnicească. Marii oameni ai lumii se poate spune că de cele mai multe ori au fost oameni ai respectului. Trebuie să respectăm şi acest lucru trebuie să îl ştim foarte bine. Ceea ce s-a putut vedea din trectul lumii şi din experienţa lumii este că de cele mai multe ori atunci când omul respectă şi el este respectat la rândul său.

Una dintre cele mai cunoscute foarme ale respectului faţă de semeni este politeţea. Politeţea este un set de concepte care au cât se poate de mult în centrul lor preţuirea şi aprecierea semenilor. Omul rafinat de cele mai multe ori este un om politicos. Nu costă pe nimeni nimic în a îşi ridica pălăria în faţa celor mai în vârstă, a da înaintare femeilor atunci când suntem la o intrare sau ajuta persoanele mai vârstice să traverseze strada. Se poate spune că toate acestea sunt cât se poate de mult forme ale respectului faţă de semeni. Ce se întâmplă atunci când respectul lipseşte? Acolo unde respectul lipseşte se poate spune că de cele mai multe ori se ajunge la o depreciere a vieţii şi a existenţei. Fiind făcut să trăiască în comuniune omul trebuie să respecte anumite criterii sau mai bine spus anumite norme care definesc ceea ce se poate spune respectul reciproc. Acolo unde nu există respect faţă de semeni de cele mai multe ori domneşte nesimţirea şi agresivitatea. Omul care nu are respect faţă de semeni se vede pe sine ca şi o entitate care trebuie să fie recunoscută de toţi fără ca el să recunoască pe cei din jur. Agresivitatea este un lucru care defineşte de cele mai multe ori lipsa de respect faţă de cei din jur. Atunci când se ajunge la o stare generică de lipsă de respect faţă de semeni de cele mai multe ori se ajunge la ceea ce am putea spune război. Acolo unde nu există respect faţă de semeni se poate spune că există o preponderenţă mai mare pentru război şi conflictul armat. La fel de bine acolo unde nu există respect faţă de semeni se poate spune că în cele din urmă omul ajunge cât se poate de mult la dorinţa de dominaţie a semenilor. Dorinţa de dominaţie a semenilor este cât se poate de mult o lipsă de rafinament duhovnicesc. După cum am spus, ca şi fiinţă socială, de cele mai multe ori omul simte că trebuie să trăiască în înţelegere şi comuniune cu semenii lui. În acest fel se poate spune că s-au ajuns la mai multe rezultate în viaţa comunităţilor. Acolo unde există respect de sine de cele mai multe ori comunităţile sunt cât se poate de mult foarte bine formate şi definite. După cum am spus, codul bunelor maniere este cel care defineşte şi care statorniceşte ceea ce se poate spune modul în care omul alege să îşi ducă viaţa în comunitate. Comuniunea de cele mai multe ori implică cu sine un fel de diversitate în unitate. În comunitate suntem chemaţi să vieţuim cu persoane care nu ne împărtăşesc crezurile şi convingerile. La fel de bine în lumea

noastră sunt mai multe etnii care şi ele definesc ceea ce se poate spune diversitatea de comuniune şi de comunitate.[31]

Este bine în acest sens să fim cât se poate de conştienţi de ceea ce se poate spune „plăcerea de a fii în comuniune” şi de a menţine comuniunea în plan social. Acest lucru este o trăsătură a spiritelor rafinate şi a omului superior. La fel de bine trebuie să avem în vedere că de cele mai multe ori comuniunea este un lucru care face ca omul să se simtă în largul său sau mai bine spus firesc.[32] Comuniunea după cum am spus este de cele mai multe ori cea care ne face să avem respect pentru cei din jur şi pentru existenţa sau viaţa lor. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult o trăsătură a rafinamentului spiritiual. Se poate spune că atunci când lipseşte respectul faţă de cei din jur de cele mai multe ori lumea ajunge la ceea ce se poate spune un fel de depreciere a calităţii vieţii şi a tot ceea ce ţine de existenţa omului. Se cuvine să avem respect faţă de cei din jur. Copii trebuie să aibă respect faţă de părinţii lor, cei tineri trebuie să aibă respect faţă de cei mai în vârstă şi cărunţi, la fel de mult în comunităţile în care trăim trebuie să avem respect unii faţă de alţii. Comportamentul agresiv se poate spune că de mai multe ori respinge respectul faţă de semeni şi faţă de cei din jur. Acolo unde mediul social este viciat de cele mai multe ori se poate spune că respectul lipseşte. Unde nu este respect se poate spune că viaţa este inferioară. Calitatea de a avea respect faţă de semeni este cât se poate de mult un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere.

După cum s-a putut vedea orice om simte nevoia de a fii respectat de cei din jur dar sunt foarte puţini cei care vor să îi respecte pe semenii lor. Omul rafinat se poate spune că este un om al respectului. El are respect faţă de marile valori morale ale umanităţii. De mai multe ori aceste mari valori morale ale umanităţii se poate spune că sunt contestate şi negate de lumea din jur. După cum s-a spus de mai multe ori nu putem cere respect de la semenii noştrii dacă noi la rândul nostru nu oferim respect. Acest lucru se poate spune că este una dintre principalele axiome ale vieţii şi ale existenţei noastre. Respectul faţă de semeni este o trăsătură a omului superior şi fără nici o îndoială că el contribuie foarte mult la rafinarea personalităţii noastre. Adevărul este că trăim într-o lume în care respectul este o noţiune în criză. Fie că vorbim de sporturi, de lumea economiei, de marii investori şi de marile corporaţii, de cele mai multe ori lumea tinde să aibă respect mai mult faţă de marii magnaţi ai lumii care conduc destinele financiare ale planetei. Omul cu bani se poate spune că nu este un citeriu al respectului. Pe lângă averea pe care o are omul trebuie să mai fie dublat şi de un caracter moral pe măsură. Mai mulţi oameni bogaţi şi mai mulţi mari magnaţi ai zilelor noastre se poate spune că nu au simţul sau înţelesul respectului şi pentru acest motiv se poate spune că de cele mai multe ori ei ajung să fie aroganţi.

Se spune că trei prieteni vorbeau la un moment dat de cât control au ei asupra propriilor soţii. Al treilea tăcea şi nu spunea nimic. Văzând că nu spune nimic prietenii l-au întrebat:

---

31 Este cât se poate de adevărat că fiecare popor sau etnie are un anume fel de comuniune sau de socializare. În acest sens, trebuie să fim conştienţi că nu suntem singuri pe lume şi Dumnezeu este Cel care a acceptat diversitatea şi comuniunea. Dumitru Stăniloae, *Reflecţii despre spiritualitatea poporului român* (Editura Elion: Bucureşti, 2004, reeditare).

32 Radu Teodorescu, *Firescul în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

- Bine dar tu ce control al asupra soţiei tale?
- Chiar vreţi să vă spun?
- Da, suntem interesaţi.
- Chiar noaptea trecută a venit la mine în patru labe.
- Wow. Extraordinar, ce s-a întâmplat?
- Soţia mea a venit la mine în patru labe şi mi-a spus: ieşi de sub pat şi luptă-te ca un bărbat.

Este adevărat că de mai multe ori lumea în care trăim este o lume în care respectul între persoane este numai unul formal. Acest lucru aduce cu sine cât se poate de mult o depreciere a vieţii şi a existenţei. De cele mai multe ori lumea din jur pretinde respect fără să îl ofere. Oamenii rafinaţi se poate spune că sunt cei care oferă respect chiar şi atunci când ei sunt desconsideraţi. Acest lucru este probabil cea mai mare dovadă a rafinamentului lor. Omul rafinat după cum am spus este un om care are cât se poate de bine impregnată în sine noţiunea de respect şi a tot ceea ce implică ea. Se cuvine în acest sens să ne respectăm unii pe alţii. Sunt mai mulţi care consideră că respectul este mai mult un fel de curtuazie care nu mai este de mare semnificaţie în zilele noastre. La ce bun să ne respectăm unii pe alţii? Ceea ce trebuie să ştim este că atunci când nu ne respectăm unii pe alţii de cele mai multe ori ajungem să ne calomniem şi să ne insultăm unii pe alţii. În marile metropole ale lumii insulta şi calomnia sunt în largul lor. Fie că vorbim despre condusul de maşini, de mersul prin parc sau de adunările de la teatru sau cinema, omul metropolitan simte din ce în ce mai puţin nevoia de a respecta. Totuşi, acest om vrea respect: el vrea locuri de parcare oricând şi oricum, el vrea întâietate la cuvântările publice care se ţin, vrea să fie ascultat de autorităţi atunci când are o problemă şi vrea să fie în centrul atenţiei în mas media de cât mai multe ori. Este greu pentru omul contemporan să îşi dea seama că el nu poate primii respect dacă nu îl oferă.[33]

După cum am spus, se poate spune că de cele mai multe ori respectul este o stare totală care îl duce pe om la ceea ce am putea spune un rafinament social. Fie că suntem pe stradă, la locul de muncă, la şcoală sau la teatru, de cele mai multe ori se cuvine să avem o atitudine de respect faţă de cei din jur. Acest lucru ne duce în cele din urmă la ceea ce am putea spune un rafinament spiritual. Se poate recunoaşte un om rafinat din respectul care îl are faţă de semenii săi. De cele mai multe ori s-a putut vedea că în cazul sabotorilor, a delicvenţilor şi a celor certaţi cu legea nu există respect sau acolo unde el există este numai unul aparent. Omul este o fiinţă raţională şi pentru acest motiv el are cât se poate de mult statornicită noţiunea de ierarhie a valorilor. Acest lucru este ceea ce este denumit ştiinţific ca şi o axiologie. Se poate spune în acest sens că un laureat al premiului Nobel nu poate avea aceiaşi percepţie despre existenţă şi viaţă la fel de mult ca şi un deţinut de drept comun. Realitatea este că această ierarhie morală şi axiologică a omului de mai multe ori este contestată şi de ce nu contracarată. Se poate vorbii în acest sens de respect faţă de semeni în cazul teoriştilor? Adevărul este că nu. Un terorist nu simte nici un fel de respect faţă de semenii săi şi acesta este motivul pentru care în mintea lui îngustă el găseşte de cuviinţă să îi terorizeze pe cei

33 La un plan generic se poate spune că respectul este şi el o formă de manifestare a bineului. Binele de cele mai multe ori se manifestă prin respect. Acest respect nu este un lucru improbabil ci de cele mai multe ori este cât se poate de mult un lucru cât se poate de mult moral şi care ţine de marile valori morale ale lumii în care trăim. Leev Şestov, *Apoteoza lipsei de temeiuri* (Bucureşti, 1995).

din jur. Se poate spune că o lume în care lipseşte respectul este o lume care se îndreaptă cu paşi repezi în spre o lume a terorii. Teroarea de cele mai multe ori ajunge să înlocuoască respectul care trebuie să îl avem faţă de semenii noştiri.

Este cât se poate de adevărat că respectul faţă de semeni nu trebuie să fie un respect formal şi poate din acest motiv lumea în care tărim detestă din ce în ce mai mult formalismul. La drept vorbind, de cele mai multe ori trăim într-o lume care simte ceea cee este cu adevărat respectul din formule care sunt populare. Există în acest sens limite ale popularităţii. Există mai multe cazuri mai ales în lumea spectacolelor în care ni se spune că suporterii pot ajunge eventual chiar şi să îşi maltrateze vedetele pe care le favorizează. Aceste lucruri au loc de mai multe ori. Se poate spune că de mai multe ori resepctul pe care unii îl simt faţă de marile superstaruri este chestionabil în plan psihologic.[34] În acest sens se poate spune că începînd cu secolul al XX-lea s-a ajuns ca marile vedete internaţionale de muzică, film sau sport să aibă adevărate culte religioase în spatele lor. Aceste culte se poate spune că nu sunt în nici un caz o formă de respect a celor veneraţi. Din contră, mai multe vedete sunt mulţumite să menţină o stare de tensiune şi uneori de scandal în jurul lor. Este cât se poate de adevărat că acest gen de mentalitate este departe de a menţine ceea ce se poate spune respectul de sine. La mai multe concerte rock din zilele noastre, susţinătoarele formaţiilor rock cer autografe pe sâni pentru a avea un fel de efect erotic asupra celorlaţi din jur. Acest gen de manifestaţii se poate spune că sunt cât se poate de mult acte în care respectul uman lipseşte şi care sunt cât se poate de mult acte chestionabile în plan moral. De cele mai multe ori marile vedete pop şi rock ne propun din nefericire ceea ce am putea spune un fel de respect sexualizat şi erotic care se manifestă în mai multe gesturi şi gesticulaţii obscene sau erotice. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a atras atenţia lumii din jur. A avea respect faţă de susţinătorii sau de fanii unei formaţii de muzică pop şi rock înseamnă a adopta un comportament cu o profundă tentă erotică şi sexuală. Trebuie să spunem că aceste manifestări sunt departe de a fii cu adevărat forme morale ale manifestării respectului faţă de cei din jur. Prin urmare, este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere. Respectul faţă de semeni este de cele mai multe ori un lucru care duce la o mai mare moralitate şi la o lume mai bună viaţă duhovnicească. Realitatea este că nu putem să facem o lume mai bună fără să avem respect faţă de cei din jur. Trăim într-o lume în care vrem nu vrea trebuie să învăţăm să ne respectăm unii pe alţii. Acest lucru este fundamental dacă luăm în considerare ceea ce se poate spune modul în care înţelegem în zilele noastre ceea ce se poate spune sensul şi exprimarea de sine a rafimanentului. După cum am spus, atunci când vorbim despre respect de cele mai multe ori vom ajunge la ceea ce se poate spune nevoia sau necesitatea de a cuprinde şi a înţelege respectul. După cum am spus, există mai multe dimensiuni în ceea ce înţelegem ca şi sensul şi expresia finală a iubirii de semeni. Iubirea de semeni este cea care ne spune că trebuie să avem respect faţă de ei. Acest lucru după cum am spus este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere.[35]

După cum am spus de cele mai multe ori omul se defineşte pe sine cât se poate de mult prin comuniunea cu semenii lui. Acesta este un alt mare adevăr care ţine de natura umană şi care se poate spune că la un anumit nivel este definitoriu. Acest lucru prin urmare este un fapt care trebuie să ne aducă cu sine necesitatea de a medita mai mult la respectul faţă de semeni. După cum am spus, acolo unde respectul lipseşte el trebuie cultivat şi pus în evidenţă cât mai mult. Respectul este în acest sens o modalite de a exista şi de a fii în această lume în care de cele mai multe ori nu mai sunt lucruri

34 Lynnette Porter, *Saving the world: a guide to heros* (Toronto, 2007).

sfinte. Respectul este în acest sens o modalitate de a ne relaţiona cu semenii şi de a face o lume frumoasă. După cum am mai spus de cele mai multe ori respectul în viaţa noastră de zii cu zii este cât se poate de formal. În spatele respectului pe care unii dintre noi îl afişează se poate spune că de mai multe ori se ascund interese meschine. Despre un lup se spune că la un moment dat a găsit o piele de oaie. Lupul s-a gândit că dacă îşi v-a lua pielea pe el se v-a putea strecura foarte uşor între turma de oi şi în acest fel să poată să facă o mare pradă. Zis şi făcut. Lupul s-a îmbrăcat în oaie şi s-a dus cu oile. Staulul s-a închis şi lupul se afla dincolo cu toate oile. El s-a gâsit: voi aştepa noaaptea şi la noapte mă voi ospăta din carnea oilor. Ceea ce lupul nu a prevăzut a fost că în acea seară stăpânul oilor s-a gândit să taie cea mai grasă oaie. Cum lupul era cel mai gras dintre oi cu pielea de oaie pe sine, stăpnul a mâncat în acea seară carne de lup fără să ştie.

Este cât se poate de adevărat că sunt mai mulţi care afişează numai formal respectul faţă de semeni. Ceea ce nu ştiu ei este că în cele din urmă ei vor pierde ceea ce se poate spune rafinamentul duhovnicesc. Sunt mai mulţi creştini ortodcoşi care ne-au spus că în jurul părinţilor duhovnicesşti de cele mai multe ori se simte un fel de respect faţă de semeni care apare dintr-o iubire mare a lui Dumnezeu. Este greu în acest fel ca cineva să spună că Îl iubeşte pe Dumnezeu dar îi dispreţuieşte pe semenii lui. Aceasta fiindcă semenii noştrii sunt cât se poate de mult creaţiile sau făpturile lui Dumnezeu. Marii părinţi duhovniceşti de cele mai multe ori au adus cu sine ceea ce se poate spune un profund simţ duhovnicesc care s-a manifestat în respectul faţă de semeni.[36] După cum am spus, se poate spune că persoana umană este cât se poate de mult un portal în spre comuniune. Acest lucru este un fapt care ţine cât se poate de mult de structura internă a omului şi a tot ceea ce ţine de el. Realitatea este că de cele mai multe ori lumea de azi este opacă la comuniunea adevărată. Comuniunea adevărată se face numai atunci când simţim cu adevărat respectul faţă de semeni şi iubirea faţă de ei. Acest lucru după cum am spus, este o realitate şi trebuie să ţinem cont de ea. După cum am spus, sunt puţini cei care consideră că rafinamentul duhovnicesc se manifestă în ceea ce am putea spune respectul faţă de semeni. Respectul este de cele mai multe ori o temă marginală a lumii de azi. El nu preizină mare interes şi este bine să fim conştienţi de acest lucuru. Există în zilele noastre o mentalitate afaceristă care stabileşte relaţii şi prietenii cu semenii numai atât cât există un interes imediat în acest sens. În lumea afacerilor se poate spune că acest principiu funcţionează din plin. Afaceristul este un om care nu vede cu adevărat persoane cu care face afecerea ci mai mult profitul pe care îl poate scoate. Aşa se face că de cele mai multe ori mediul social în care trăim este unul anost şi superficial. Cu toţii căutăm să profităm unii de alţii fără să ne dăm seama că de ceea ce avem nevoie este să avem respect unii faţă de alţii. Tema respectului după cum am spus este o temă marginală a zilelor şi a timpurilor noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că acolo unde nu există iubire faţa de Dumnezeu

35 Se poate spune că în sens duhovnicesc este cât se poate de adevărat că în sens ultim realitatea iubirii de semeni este cât se poate de mult cea care ne duce în cele din urmă la iubirea celor din jur. Iubirea semenilor este cât se poate de mult un lucru care se materializează în ceea ce se poate spune respectul faţă de semeni şi de existenţa lor. Acest lucru duce de cele mai multe ori la apariţia sfinţeniei. Radu Teodorescu, *Aghiografie creştin ortodoxă* (Cugir, 2010).

36 Ioan Ică jr., *Persoană şi comuniune* (Sibiu, 1993).

de cele mai multe ori nu există nici respect faţă de semeni. Nu este întâmplător faptul că în vechime când unii s-au întâlnit cu mai mulţi sfinţi au putut vedea că au simţit ceva din prezenţa lui Dumnezeu Tatăl.

Problema comuniunii de cele mai multe ori se intesectează de problema respectului faţă de semeni. Nu poate exita respect faţă de semeni dacă nu există o comuniune adevărată şi profundă. În zilele noastre se cuvine să medităm mai mult la acest lucru şi să ne facem mai mult timp să avem în vedere acest fapt. La fel de bine un om rafinat duhovniceşte nu îi tratează pe semenii lui de sus. De mai multe ori se poate vedea în lume noastră cum cei aroganţi îi dipreţuiesc pe semenii lor. Dispreţul faţă de semeni de cele mai multe ori apare acolo unde orgoliul este la el acasă şi unde omul se poate spune că este stăpânit de mândrie. În acest sens, trebuie să ştim că respectul faţă de semeni şi mândria sau orgoliului nu sunt pe aceiaşi lungime de undă. Omul mândru de cele mai multe ori are respect numai faţă de sine şi nu se mai gândeşte la cei din jur. Acest lucru se poate spune că este o mare lipsă de rafinament duhovnicesc. Trebuie să fim modeşti cu semenii noştrii şi în acest mod vom face în jurul noastru o atmosferă plăcută în care semenii noştrii se vor simţii bine şi vor găsii în noi prieteni adevăraţi.[37]

Prin urmare, omul rafinat este un om al respectului faţă de semeni. Acest lucru este probabil unul dintre principalele criterii duhovniceşti după care putem cunoşate un om rafinat în plan duhovicesc. De mai multe ori se poate spune că rafinamentul nu este asociat cu sentimentul respectului dar este bine să ştim că nu se poate vorbii în sens adevărat de respect fără de rafinament. Aceste două lucruri se intercondiţioneză sau mai bine spus se întrepătrund. Au existat mai multe ideologii mai ales de sorginte politică care au încercat să impună lumii din jur un anumit fel de respect. În acest sens, în statele sau ţările totalitare de cele mai multe ori conducătorul impune o stare de respect absolut. Acest respect se manifestă de cele mai multe ori prin cultul personalităţii. Realitatea este că acesta nu este un respect în sens real ci se poate spune că este mai mult o formă de abuz sau o formă de totalitarism. Respectul faţă de semeni este un lucru care trebuie să vină din iubirea omului faţă de Dumnezeu. Fiind conştient de existenţa lui Dumnezeu vom vedea semenii noştrii total diferiţi de lumea din jur şi de ceea ce înţelegem prin ea. Prin iubirea de Dumnezeu se poate spune că omul v-a ajunge la respectul faţă de semeni fiindcă aceste două lucruri sunt cât se poate de mult înrudite. Evident, sunt mai multe aspecte ale respectului faţă de semeni. Sunt persoane care se poate spune că ajung prin faptele lor să fie realmente vrednice de respectul celor din jur. Dar sunt şi persoane care de cele mai multe ori evită să mai fie de folos semenilor din jur şi în acest sens îşi pierd respectul.[38]

În timp ce mergea pe drum, un călator a văzut într-o grădină un pom frumos, de crengile caruia atârnau niste mere mari şi roşii de-ţi lăsa gura apă. Văzând omul ca nu-i nimeni prin preajmă, ce s-a gândit ? Bine ar fi dacă ar gusta şi el câteva, aşa, de poftă! Dar cum să facă? Până la pom trebuia să treaca de un gard înalt şi de o mare băltoacă. A stat el ce-a stat, s-a sucit, s-a învârit, dar, nemaiavând răbdare, şi-a zis: “Fie ce-o fi!” şi a-nceput să se caţăre pe gard. Cu greu, a reuşit să ajungă în curte, dar suparat nevoie mare, fiindca într-un ghimpe din gard îşi agăţase haina şi o rupsese. Acu, ce să mai faca! Nu mai putea schimba nimic. Ba, mai mult, grăbindu-se, a uitat de băltoaca plină cu noroi şi s-a afundat în mal.Când, în sfârşit, a ajuns sub pomul cu pricina, a luat câteva mere, dar, uitandu-se la ele cum arata, şi-a spus:

37 Radu Teodorescu, *Smerenia şi modestia ca paradigme creştin ortodoxe* (Cugir, 2015).

38 Ioanis Zizioulas, *Fiinţa ecclesială* (Editura Bizantină: Bucureşti, 1997).

- E drept că am obţinut eu ce-am vrut, dar a meritat oare? Haina mea cea bună e ruptă, încălţările şi pantalonii murdari …

Cum stătea el aşa şi îşi plângea singur de milă, apare în curte stăpânul casei. Când l-a văzut pe călator cum arată, i-a spus:

- Bine, omule, trebuia să te muncesti atâta pentru câteva mere? Uite ce-ai paţit! Ca să nu mai spun că nu înteleg de ce-ai încercat să le iei pe furiş? Dacă băteai la mine în poartă şi mi-ai fi cerut câteva mere, eu ţi-aş fi dat cu drag. Acum, haide în casă să te speli şi să te odihnesti şi apoi îţi vei vedea de drum!

Tare bucuros şi mulţumit a fost călătorul, văzând bunătatea gazdei sale, dar, în acelaşi timp, şi-a promis sieşi că altădata nu va mai fi atât de nesăbuit. În viaţă, nu este important doar să obţii, ci şi cum obţii! Sunt oameni care vor să aiba mai mult şi, atunci muncesc fără tihnă. Alţii, însă, fură, gândindu-se mereu cum să fugă de muncă şi să înşele. Aceştia, păcătosii, singuri se înşală, fiindcă nu este totul să ai un lucru; contează şi cum l-ai obţinut! "În cele trecătoare, nu poţi deveni bogat decât sărăcind pe altul. În cele duhovniceşti, nu poţi deveni bogat decât îmbogăţind pe altul."

Am spus această întâmplare pentru a arăta că de cele mai multe ori omul rafinat duhovniceşte este omul care merită respectful şi consideraţia noastră. De ce este aşa? Evident, nu vom ajunge să respectăm şi să cinstim pe oamenii răi, pe omenii fără de Dumnezeu, pe hoţi şi pe delicvenţi. Dar mai înainte de a cinstii un om rafinat în plan duhovniceşti trebuie să ne asigurăm că acest om este cât se poate de mult un om duhovnicesc. Din Biblie ştim că există cazuri în care unii pentru a atrage respectful şi stima semenilor săi mimează sau mai bines pus imită un comportament religios şi o viaţă de evlavie. Se cunosc în acest caz mai multe situaţii în care unii au devenit oamenei bisericoşi nu pentru a ajuta cu adevărat Biserica Creştin Ortodoxă ci mai multe pentru a îşi atrage cu sine stima şi popularitatea celor din jur. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl evităm şi să nu facem aşa. Prin urmare trebuie să ştim că adevăratul respect faţă de semeni de mai multe ori poate fii contrafăcut. Sunt mai multe cazuri în care în realitate doar se mimează respectful dint-run act de convenţionalitate şi dintr-o făţărnicie sau mai bine spus din fariseism. Este greu să vorbim cu adevărat de un respect autentic faţă de semnii noştiri acolo unde nu există credinţă în Dumnezeu. Se poate spune că tema respectului se leagă şi de tema credinţei în Dumnezeu. Un preot de exemplu nu este pus într-o parohie numai pentru a se bucura de respectul credincioşilor ci el trebuie să ştie la rândul lui să respecte pe credincioşi. În acest fel se poate spune că lucrurile sunt fireşti. Realitatea este că există mai mulţi preoţi care consideră că într-o parohie numai ei sunt vredinci de respect şi nu şi semneii lor.[39]

După cum am spus există mai multe nuanţe sau mai bine spus înţelesuri a ceea ce este şi a modului în care înţelegem sau mai bine spus ne raportăm la starea de respect şi de ceea ce înseamnă respectful faţă de semeni şi de existenţa lor. De cele mai multe ori se poate spune că respectul vine cât se poate de mult din iubire faţă de persona umană. Pentru a avea respect faţă de semenii noştrii trebuie să ştim ceea ce este

39 Gheorghios D. Metallios, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru* (Editura Deisis: Sibiu, 2004).

persoana umană la nivel profund sau la fel de bine să avem cât se poate clară o definţie a persoanei umane. Cel mai bine se poate spune că persoana umană este o entitate care se poate definii şi poate creşte numai în comuniune. Prin comuniune se poate spune că de cele mai multe ori persona ajunge să se împlinească. Acest proces de comuniune se poate spune că începe din copilăria omului şi se sfârşeşte numai în momentul morţii. Se cunosc mai multe feluri şi mai multe tipuri de comuniune dar poate cea mai atutentică este comuniunea ecclesială de care am vorbim în aceste rânduri. În comuniunea bisericească sau comuniunea ecclesială se poate spune că de cele mai multe ori ajungem la ceea ce este esenţa persoanei. Persoana umană nu a fost creată pentru asta singură ci de cele mai multe ori ea trebuie să se bucure de o dinamică a comuniunii. În acest sens, se cunoaşte comuniunea care se stabileşte la şcoală, la locul de muncă, în viaţa socială sau în viaţa de familie. Trebuie să spunem în aceste rânduri că mai există un anume gen de respect care fără nici o îndoială că îl înnobilează pe om. Este vorba foarte mult de respectul dintre prieteni. Dacă într-o armată se poate spune că respectul dintre superior şi gradele inferioare este unul instituţional, se poate spune că între prieteni există un alt gen de respect. Sunt cu adevărat mici în plan sufletesc omaneii care nu ştiu să aibă respect faţă de prietenii lor. La fel de bine au existat mai multe prietenii care au eşuat din cauza lupsei de respect. Respectul între prieteni se poate spune că este cât se poate de mult un lucru care menţine adevărate prietenii. Prieteniile adevărate sunt întordeauna fondate pe ceea ce am putea denumii respectul reciproc. Acest respect se poate spune că nu este unul rece ci de cele mai multe ori este un „respect intim.” Prietenii se deschid initm unul spre celălalt în respect. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat dar trebuie să spunem că este el este o realitate. Trăim într-o lume care ne spune de mai multe ori că respectul dintre prieteni nu mai este necesar. Trebuie spus aici că orice prietenie se bazează pe respect şi pe tot ceea ce ţine de respect.[40]

După cum am spus, din nefericire de mai multe ori trăim într-o lume care nu pune mare accent pe respect. Nu există respect faţă de lucrurile care definesc indentitatea naţională a unui neam, nu există respect faţă de semenii care sunt mai săraci sau mai puţin înzetraţi ca şi noi şi la fel de bine nu există respect mai ales între cei tineri. Sunt în acest sens puţini cei care meditează şi i-au în serios tema respecutului. Mediul social de cele mai multe ori promovează un comportament agresiv cu semenii noştrii. El se bazează pe nevoia de a ne folosii şi de a găsii metode de a îi face pe semenii noştrii să facă şi să gândească ceea ce vrem noi. De mai multe ori în mas media se poate vedea că respectul faţă de semeni lipseşte: violuri, furturi, sabotaje, şantaje, înelăciuni sau minciuni sunt lucruri care ajung să domine relaţiile interumane. Toate aceste lucruri se poate spune că apar datorită lipsei de respect şi mai mult a ceea ce am putea spune un comportament rafinat. Uităm să respectăm pe cei din jur şi pe semenii noştrii fiindcă de cele mai multe ori personalitatea noastră este una care nu are foarte bine definită noţiunea respectului. În şcoli elevii ajung să ducă adevărate răfuieli cu învăţătorii şi profesorii lor fiindcă nu vor să ştie de respect. Mai mult decât atât, între angajaţii la

40 Teofil Părâian, *Paşi pe calea duhovnicească* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2010).

mai multe întreprinderi şi fabrci nu există respect a unora faţă de alţii şi acest lucru duce inevitabil la faliment. Aceste lucruri se poate spune că sunt realităţi care alcătuiesc modul generic al lumii noastre şi nu se poate să spunem că ele nu sunt realităţi.

Ceea ce trebuie să ştim este că răspectul faţă de semeni nu trebuie însă absolutizat. Este adevărat că toţii omaneii rafinaţi au ceea ce se poate spune un respect faţă de semeni şi acest lucru este sursa la anumite forme de politeţe pe care le auzim de mai multe ori: dumneavoastră sau dumneatale. Una mare rău care se poate spune că este de mai puţine ori adresat în zilele noastre este cât se poate de mult respectul faţă de persoanele mai în vârstă. Un om rafinat v-a avea totdeauna respect faţă de cei care sunt mai în vârstă decât el. În zilele noastre, cei bătrâni sunt de cele mai multe ori trataţi ca şi cantităţi neglijabile. Este nevoie în acest sens de o consideraţie mare în ceea ce priveşte sensul şi modul în care îi vedem pe cei mai în vârstă decât noi.[41]

Se spune despre un împărat al Japoniei că la un moment dat a avut nevoie de un nou comandant al samurailor. A dat prin urmare un anunţ în împărăţia sa pentru a găsii pe cineva cât se poate de competent pentru a ocupa această poziţie. Realitatea a făcut ca pentru postul său să se prezinte numai un samurai japonez, unul chinez şi unui evreu. Împăratul i-a chemat pe cei trei pentru a demonstra de ce cred că sunt potriviţi pentru a fii samurai şefi. Samraiul japonez a scos o cutie pe care a deschis-o şi din care a ieşit o albină. El şi-a scos sabia şi dintr-o lovitură albina a căut la pământ moartă.

- Este impresionat! A exlamat împăratul.

  Samuraiul chinez se spune că şi el a scos o cutie şi din ea a ieşit o muscă. Cu o lovitură musca a căzut la pământ moartă.
- Este cu adevărat remarcabil! a spus împăratul.

  În cele din urmă samuraiul evreu a scos şi el o cutie pe care după ce a deschis-o din ea a ieşit un gândac în zbor. Samuraiul evreu l-a lovit dar gândacul a continuat să zoboare mai departe.
- Cum se face că gândacul tău nu a murit? A întrebat mirat împăratul.
- Tăierea împrejur nu este menită să omoare.

  Am spus această întâmplare pentru a demonstra că de cele mai multe ori respectul faţă de semeni este un lucru convenţional şi el trebuie cât se poate de mult să fie cunoscut şi conştietizat de cât mai mulţi. Nu trebuie să ne vedem numai pe noi înşine ca fiind persoane vrednice de respect ci se poate spune că respectul este un lucru pe care trebuie să îl experimentăm.

După cum am spus, oamenii rafinaţi sunt cât se poate de mult persoane care sunt vrednice de respectul nostru. Acest lucru fiindcă prin respectul pe care îl aducem lor în cele din urmă ne vom rafina şi noi. Adevărul este că sunt mai mulţi care se simt stânjeniţi de ceea ce se poate spune respectul faţă de semeni. Pentru a avea respect faţă de semeni trebuie să ne cunoaştem foarte bine ne noi înşine. La un prim nivel sunt mai mulţi care consideră că nu este nevoie sau la fel de bine nu este necesar să avem respect faţă de cei din jur dacă noi nu suntem respectaţi. Au exisatat mai multe ideologii care se poate spune că au lansat un adevărat cult al respectului. În cele din

41 Andrei Andreicuţ, *Cuvintele bătrânilor* (Editura Reântregirea: Alba Iulia, 2004).

urmă chiar dacă nu sutem respectaţi într-o anumită societate dacă vom da respect este cât se poate de posibil că în cele din urmă îl vom primii şi noi. Este incontestabil că respectul este o dovadă de rafinament. Atunci când omul nu trăieşte cu conştiinţa respectului de cele mai multe ori se poate spune că el se brutalizează şi de sălbăticeşte. În mentalităţile neevoluate se poate vedea de mai multe ori lipsa de respect. Acest lucru duce la o depreciere a relaţiilor şi a mediului social. Realitatea este că au existat mai multe cazuri în lumea noastră în care lipsa de respect a dus de cele mai multe ori la subminarea semenilor şi a drepturilor lor. Acest lucru de mai multe ori a fondat furtul sau şantajul. Omul rafinat după cum am spus de cele mai multe ori este cu adevărat un exemplu de respect şi el este de cele mai multe ori un model pe care şi noi trebuie să îl respectăm. Nu ne costă nimic dacă atunci când mergem pe stadă ne plecăm respectos în faţa celor mai în vârstă, dacă în loc să trecem pe stradă ajungem să îi salutăm pe cei pe care îi vedem. Respectul după cum am spus este o trăsătură a omului manierat şi a omului rafinat. Cel care este sălbatic şi lipsit de educaţie de cele mai multe ori se vede pe sine singur într-o lume plină de oameni. El trăieşte un mod de viaţă în care respectul este o necunoscută. El este cel care atunci când intră într-un restaurant preferă să o facă cu cizmele murdare, care atunci când mănâncă preferă să o facă cu mâinile nespălate, care atunci când se întâlneşte cu semenii săi preferă să urle, care atunci când se află la cinema sau la teatru preferă să vorbească cu voce tare pentru ca toţi să îl poată auzii, care atunci când este la cumpărături preferă la ia locul celor care au fost mai înainte de el în magazin, care atunci când se întâlneşte cu cei mai în vârstă decât el preferă la urle şi uneori chiar să înjure. Acest gen de comportament se poate spune că este unul care este foarte departe de ceea ce cunoaştem şi de ceea ce ştim ca şi rafinament şi fineţe. O lume a grosolăniei şi a bădrăiniei este cât se poate de mult o lume anostă. Realitatea este că de mai multe ori ne confruntăm cu o astel de lume.[42]
Trebuie în acest sens în lumea în care trăim să facem disticţie sau diferenţă dintre oamenii grosolani şi oamenii rafinaţi. Cu oamenii rafinaţi se poate spune că nu se stabilesc acelaşi gen de relaţii sau legături. Omul rafinat este un om cu care se poate purta o civlizaţie în mod civilizat, cu care se poate face un schimb de idei pozitiv şi cu care la fel de bine se pot stabilii legături şi relaţii de prietenie şi înţelegere. Omul necivilizat de cele mai multe ori este un om grosier şi cât se poate de mult lipsit de scupule. El fumează nonşalant atunci când eventual avem o mare problemă, el este cel care poate fii văzut în crâşmă cu timp şi fără de timp şi care nu are nici un fel de ruşine atunci când beat se duce pe mai multe cărări spre casa sa.

Poate una dintre formele cele mai cunoscute ale lipsei de respect este beţia. Este greu să îi cerem unui beţiv să fie un om rafinat şi se poate spune că cei care sunt stăpniţi de patima beţiei de cele mai multe ori sunt departe de a fii persoane sau oameni rafinaţi. Beţivul de cele mai multe ori este o persoană fără bun simţ şi un om care nu mai trăieşte pentru familie şi pentru comuniunea socială ci de cele mai multe ori singura lui raţiune de a fii este băutura.[43] În acest sens trebuie să spunem că de cele mai multe ori comportamentul nostru este cel care defineşte gradul de respect la care am ajuns.

42 Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă* (Sibiu, 1996).

Sfinţii au fost persoane care din iubire faţă de Dumnezeu au ajuns la ceea ce se poate spune un respect universal pentru toţii oamenii. Iubirea lui Dumnezeu se poate spune că se reflectă la un nivel generic în ceea ce am putea denumii respectul faţă de semeni şi de existenţa lor. Realitatea este că omul nu este chemat de Dumnezeu să ducă o viaţă brutală şi o viaţă grosierică sau de ce nu animalică. Sunt mai mulţi semeni de ai noştri care consideră că viaţa trebuie trăită cât se poate de mult animalic şi grosier. Acest lucru face ca de cele mai multe ori răul şi răutatea să se instaureze în lumea noastră. Viaţa noastră trebuie trăită frumos şi se poate spune rafinat. Acest gen de viaţă este pe placul lui Dumnezeu. Realitatea este că în rău şi răutate nu există nici un fel de respect. Omul este transformat şi schimbat în răutate la ceea ce se poate spune un simplu instrument de împlinire a poftelor şi a pornirilor animale din om. Ce respect au putut fii în antichitate luptele dintre gladiatori? Ce respect a putut fii în antichitate răstignirea când omul putea fii otrăvit şi putea să se evite ca el să sufere atât de mult? Ce respect uman au putut fii în secolul al XX-lea lagărele de exterminare? Ce respect a putut fii în fosta Uniune Sovietică gulagurile în care şi-au găsit moartea mai mulţi oameni? Se poate vedea că acolo unde nu există respect faţă de semeni răul şi răutatea este la ea acasă.

Trebuie să spunem că în rău şi în răutate nu există respect. Aceasta fiindcă răul şi răutatea este mai mult o adulare şi o ovaţionare a propriului egou. Acest lucru ne face ca în cele din urmă să devenin orbi şi opaci faţă de nevoile semenilor din jur. Istoria a cunoscut mai multe cazuri în care cei care au adus la conducere sau la guvernare să ducă o viaţă de lux şi de bunăstare fără de margini în timp ce marea masă de oameni să nu aibă nici o bucată de pâine. La fel de bine şi aici se poate spune că se poate vedea unde duce lipsa de respect interuman. Respectul faţă de semeni este cel care se poate spune că de cele mai multe ori condiţionează ceea ce am putea spune conturul unei persoane rafinate şi a unui om sensibil. Acest lucru ne face să ne dorim o lume mai bună. Din Noul Testament ştim despre pilda bogatului şi a săracului Lazăr. Bogatul era un om care nu ducea lipsă de nimic. Lazăr ar fii dorit să se bucure măcar de fărămiturile care cădeau de la masa bogatului. A ajuns într-un asemenea stadiu încât câinii îi lingeau rănile lui Lazăr. Se poate vedea şi aici că bogatul a ajuns din cauza bogăţiei la o stare de totală depreciere a stării de respect faţă de semeni. Sfinţii părinţi sunt de părere că cel puţin în plan moral trebuie să ajungem la o stare de „respect generic” faţă de semeni şi faţă de lume. Realitatea este că de mai multe ori lumea se guvernează după principiul junglei: stăpâneşte şi domină cine are cea mai mare putere fizică. Acest lucru este de fapt cauza la mai multe neînţelegeri şi discordii din viaţa noastră socială şi din societatea noastră. Când oamenii au respect unii faţă de alţii se poate spune că de cele mai multe ori ei îşi dau întâietate unii altora. Acolo unde nu există respect de cele mai multe ori oamenii ajung să se devoreze între ei asemena animalelor. Respectul este lucru care ne face sau mai bine spus ne împiedică să îi vedem pe semnii noştiri ca şi simple obiecte care pot fii sau nu pot fii la îndemâna noastră. Secolul al XX-lea în special se poate spune că a fost dominat de ceea ce

43 Evghenie Vulgaris, *Îndeletnicire iubitoare de Dumnezeu* (Editura Sophia: Bucureşti, 2012).

filosofia a denumit ca şi utilitarism.[44] Acest gen de mentalitate se poate spune că se bazează cât se poate de mult după cum şi numele i-o spune pe ceea ce este util. Prin urmare, tot ceea ce este util este vrednic de respect şi ceea ce nu este util în cele din urmă nu este vredinic de respect. În acest sens, de cele mai multe ori legăturile şi relaţiile dintre oameni se bazează pe un scop. Atunci când există un scop de cele mai multe ori se poate spune că respectul faţă de semenii noştrii piere.

Poate una dintre cele mai mari dovezi a lipsei de respect faţă de semenii noşstrii este în lumea modernă respingerea noţiunii de sfânt. Lumea de azi are cât se poate de dimunată noţiunea de sfânt şi de sfinţenie tocmai fiindcă ea nu mai are foarte bine definită noţiunea de respect. Acolo unde nu există respect este foarte greu de acceptat că unii semeni de ao noştrii au ajuns la sfinţenie. Nu putem să cinstim un sfânt dacă nu avem respect faţă de el. Acest lucru este cât se poate de mult un impertativ categoric şi trebuie ţinut cont de el. În acest sens se poate spune că de cele mai multe ori respectul este cât se poate de mult o formalitate şi nu un lucru real. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare care are şi o oareare doză de umor.[45]

Se spune că o femeie era cât se poate de mult cleptomană şi de mai multe ori avea obiceiul să fure. Având în vedere că a furat de mai multe ori în cele din umră a fost adusă la tribunat pentru judecată.

- Îmi pare rău că aţi ajuns aici doamnă dar v-a trebui să daţi răspuns în faţa justiţiei. Este adevărat că aţi furat o pungă de roşii? A spus judecătorul.
- Da, a răspuns femeia.
- Ei, în pungă erau şase roşii nu?
- Da.
- Atunci veţi primii şase nopţi la închisoare.

  Când a auzit aceasta bărbatul a sărit ca şi ars şi a strigat:
- Pot să mă aproprii de dumnevoastră domnule judecător?
- Deşi nu este cel mai indicat vom face o excepţie. Vino.
- Domnule judecător, nu a furat numai şase roşii ci şi o cutie de fasole.

  După cum am spus de mai multe ori respectul este în lumea noastră un lucru care este formal şi de ce nu aparent. Acest lucru de cele mai multe ori a dus la o degradare a relaţiilor şi a legărurilor interpersonale care există în lumea noastră. Se poate spune că atunci când în Noul Testament ni s-a spus să ne iubim semenii acest lucru a însemnat mai mult decât toate să avem respect faţă de ei. Acest lucru este un a fapt de care trebuie să ţinem cont.

După cum am spus este cât se poate de greu să avem resepct faţă de cei din jurul nostru şi al fel de bine să fim lipsiţi de egoism. În acest sens, se poate spune că este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori acolo unde nu există respect faţă de semeni de cele mai multe ori se ajunge la ceea ce se poate spune egoism. Sunt mai

44 John Stuart Mill, *Utilitarismul* (Londra, 1891).

45 Acolo unde nu există respect faţă de semeni se poate spune că se ajunge la cele mai urâte şi mai murdare lucruri: manipulare, înşelăciune, delapidare, şantaj. La nivel colectiv poate una dintre cele mai mari forme de lipsă de respect este cât se poate de mult manipularea de masă. Bogdan Foceac, *Tehnici de manipulare* (Editura Nemira: Bucureşti, 1996).

multe forme de egoism dar poate una dintre cele mai cunoscte este idolatrizarea sinelui. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi şi lucru de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să le avem în vedere. Egoismul este cât se poate de mult un lucru care nu face parte din componentele omului duhovnicesc şi a ceea ce înţelegem prin omul rafinat. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care conferă un contur cât se poate de profund şi de amplu a ceea ce înţelegem prin rafimanentul duhovnicesc. După cum am spus trebuie să afirmăm că în cele din urmă respectul este un lucru sau o realitate care în cele din urmă defineşte sensul şi expresia finală a ceea ce înţelegem prin nevoie de comuniune şi comunitate a omului. În acest sens, orice om sănătos la minte se poate spune că are în sine noţiunea de ceea ce este şi de ceea ce am putea spune respectul faţă de semeni. În zilele noastre sunt din ce în ce mai puţini cei care ajuns la concluzia că trebuie să aibă respect faţă de cei din jur. În rândul tinerilor acest lucru se manifestă prin a îi face pe părinţi să sufere şi a îi dezamăgii din ce în ce mai mult. În loc ca părinţii să fie cât se poate de mult mulţumiţi de copii lor de cele mai multe ori ajung să îşi deteste viaţa şi existenţa din cauza lor.

Lumea în care trăim de mai multe ori se poate spune că nu pune mare preţ pe respect. Omul modern este de cele mai multe ori dispus să ajungă la respect faţă de semenii săi numai dacă are de profitat sau mai bine spus de beneficiat din urma acestui lucru. Aceste fapte sunt realităţi care de cele mai multe ori crează un climat tensionat în lumea noastră. Starea de tensiune este un lucru care poate fii amplu resimţit în zilele noastre. Poate nici o epocă a istoriei nu a fost atât de tensionată că şi epoca noastră. Acest lucru se datorează şi lipsei de respect. Respectul faţă de semenii noştiri prin urmare este un lucru care crează o atmosferă frumoasă în jurul noastru. De mai multe ori acolo unde nu există respect se poate spune că viaţa este urâtă şi uneori insuportabilă. Prin urmare este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere. Dorinţa de putere şi a îmbogăţire imediată este probabil unul dintre cele mai profunde sentimente care există în lumea noastră. El este cauza la mai multe drame şi uneori tragedii. Acolo unde nu există respect omul se simte liber de a fura şi de a îşi asuprii semenii şi pe cei din jur. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care definesc sensul şi expresia finală a lipsei de respect. Trebuie să ne facem mai multe timp şi să medităm la tema şi la problematica respectului. Numai în acest mod se poate spune că ne vom face o datoria morală faţă de semenii noştrii. Omul este chemat să îşi aducă propriul său aport la o lume mai bună. Vedem că de mai multe ori lumea din jurul nostru este departe de a fii bună: furturi, depalidări, scandaluri, minciuni sau şantaj sunt lucru care definesc orizontul spiritual şi moral a mai multor semenii de ai noştiri. Aceste lucruri se cuvine să ne spunem şi să nu le ascundem. În lumea noastră au fost mai mulţi care din răutate şi din lipsă de respect au fost cât se poate de mult înşelaţi şi traşi pe şfoară.[46]

Într-o dimineaţă, un băiat s-a dus la bunicul său şi l-a întrebat:
- Bunicule, mereu spui că trebuie să fugim de păcate, dar cum să mă feresc eu de

46 Virgil Gheorghiu, *Ora 25* (Editura GramarŞ Bucureşti, 2004).

ispite?

- E, nepoate, ia spune-mi tu mie, dacă un om ar vrea să vâneze o pasăre şi ar vedea chiar deasupra sa una zburând, iar ceva mai încolo, o alta stând pe creanga unui pom, în care din ele crezi că ar trage cu puşca?

- Bineînţeles, bunicule, că vânătorul şi-ar îndrepta arma spre pasărea ce stă pe creangă. Sunt mai multe şanse să o nimerească pe cea care stă, decât pe cea care trece ca săgeata prin aer.

- Păi, vezi, băiatul meu…! Tot aşa sunt şi oamenii, asemenea păsărilor. Când eşti muncitor şi harnic, când eşti mereu preocupat să faci cât mai mult şi mai bine, atunci diavolul nu poate să te atingă cu ispitele sale. Dar pe omul leneş şi delăsător, diavolul cu uşurinţă îl ispiteşte, iar el cade imediat în păcat. Omul nu a fost făcut de Dumnezeu ca să stea şi să piardă timpul, la voia întâmplării, ci să caute mereu să muncească cu spor şi cu tragere de inimă, fiindcă doar aşa va afla linişte şi bucurie în viaţă.

Se poate spune că de mai multe ori delăsarea este cât se poate de mult o cauză a lipesie de respect. Trăim într-o lume în care se pot vedea consecinţele nefaste ale delăsării. Acestea sunt cele care de mai multe ori ajung să definească şi să contureze ceea ce se poate spune caracterul omului. Dacă respectul faţă de semeni de poate spune că este o trăsătură de caracter a omului atunci delăsarea în ceea ce priveşte respetul faţă de semeni este cât se poate de mult un lucru care îl duce pe om departe de a fii rafinat. Se cuvine să fim oameni rafinaţi şi oameni delicaţi şi acest lucru de cele mai multe ori îl putem face prin ceea ce se poate spune respetul generic care îl avem faţă de semeni şi faţă de cei din jur. Respectul este cel care face viaţa mai frumoasă şi cel care ne face să ne căutăm unii pe alţii şi să ne bucurăm de comuniunea unora cu altora. Acest lucru se poate spune că este ceea ce este şi pe placul lui Dumnezeu. Realitatea este că Dumnezeu nu a creat această lume pentru a fii permanent în stare de conflict unii cu alţii, de a fii în neînţelegre şi de a căuta cât mai mult învrăjbirea unora cu alţii. Respectul se cuvine să îl aducem cât mai mult şi eroilor. Sunt eroi de război care pentru binele altora şi-au dat propria lor viaţă. Aceste lucruri se poate spune că sunt şi ele forme de rafinament. Eroismul este şi el la un anumit nivel o formă mai mică de rafinament. Este adevărat că pe eroi de cele mai multe ori nu îi mai putem aduce înapoi, dar trebuie să ştim că eroismul poate fii şi el o formă de rafinament. Eroul este la drept vorbind un om rafinat care alege să slujească o cauză până la capăt. Realitatea este că nu toţi dintre noi putem, face acest lucru.

Din nefericire trăim într-o lume care de mai multe ori este un teren de luptă dintre forţele răului şi forţele binelui. Ceea ce puţin dintre noi ştiu este că în cazul răului nu există nici un fel de respect. Răul nu este ceva care caută să respecte semenul ci de cele mai multe ori doreşte distrugerea şi anihilarea sa. Sunt mai multe cazuri în care răul triumfă în lumea noastră şi poate unul dintre motivele pentru care el poate face acest lucru este fiindcă în lumea noastră începe să existe din ce în ce mai puţin respect. Sunt mulţi dintre noi care visăm la o lume rafinată şi prin urmare la o lume bună, dar ceea ce trebuie să ştim este că nu vom putea face acest lucru dacă nu vom avea respect între noi. În zilele noaste există o modă în care toate valorile sunt contestate şi de ce nu negate. Acest lucru de mai multe ori produce în unii dintre

semenii noştrii o plăcere cu adevărat diabolică şi malefică. În cele din urmă, lipsa de respect general face din lumea noastră ca ea să fie dominată de principiul anarhiei. Sunt mai multe voci anarhiste în lumea noastră şi se poate vedea că toate aceste voci nu au nici un fel de respect faţă de cei din jur. Cu cât vom învăţa să respectăm mai mult cu atât vom ajunge să evităm haosul şi anarhia.[47]

Trebuie să avem respect faţă de valorile binelui şi la fel de bine să începem să le cultivăm. Lipsa de respect de cele mai multe ori se finalizează în mod practic într-o luptă „corp la corp” cu autorităţile statului sau cele civile. Omul contemporan de mai multe ori nu mai are nimic sfânt şi în acest sens totul îi este permis. Acolo unde nu există respect faţă de valorile morale şi cele creştine de cele mai multe ori se ajunge la perversiune. Este extrem de greu să contracarăm pervesiunea fiindcă ea este un lucru care este făcut în mod voit şi voluntar. După cum am spus, cu această ocazie ţinem să ne reamintim celor care nu au foarte bine definită noţiunea de rafinament duhovnicesc că rafinamentul şi viaţa duhovnicească nu sunt contrare una alteia ci de cele mai multe ori ele se complementează una pe cealaltă. Prin urmare este fals să susţinem că a fii un om duhovnicesc nu înseamnă şi a fii un om rafinat intelectual. Un om rafinat intelectual este cât se poate de mult un om care are foarte bine definite criteriile valorilor morale. Acest lucru înseamnă că el ştie ceea ce este muzica clasică, ce sunt marii poeţi şi marile opere literare ale lumii, că el ştie ce sunt operele de artă şi restul de frumuseţi care îl încântă pe om.[48]

CAPITOLUL 3

BLÂNDEŢEA DUHOVNICEASCĂ CA METODĂ DE A DOBÂNDII RAFINAMENTUL DUHOVNICESC

Atunci când vorbim de blândeţe nu ne referim la o trăsătură a animalelor domestice. Blândeţea în sens duhovnicesc înseamnă un comportament lipsit de agresivitate şi de violenţă. Realitatea este că în lumea noastră sunt foarte mulţi care afişează şi sunt exponetele unui comportament agresiv şi violent. Este destul să privim ştirile de la televizor şi ne vom convinge de acest lucru. După cum am spus, este cât se poate de adevărat că agresivitatea şi violenţa nu sunt trăsături ale unui om rafinat. Atunci ce este trăsătura definitorie a unui om rafinat? Fără nici o îndoială că blândeşea este cât se poate de mult o trăsătură a unui comportament rafinat. Prin urmare, blândeţea nu este numai o însuşire de fond a omului rafinat ci ea se poate spune că de cele mai multe ori ea este ceea ce defineşte în cele din urmă rafinamentul duhovnicesc. Rafinamentul duhovnicesc de cele mai multe ori poate fii recunoscut prin ceea ce se poate spune blândeţea omului. Se spune că unul dintre cei mai blânzi oameni din toate timpurile a fost Sfântul Moise cel care a despărţit marea Roşie în două. Sunt mai puţini

47 Cristian Bădiliţă, *Manual de antihristologie* (Editura Polirom: Iaşi, 2002).

48 Paisie Aghioritul, *Cu durere şi dragoste pentru omul contemporan* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2003).

cei care consideră că blândeţea este cât se poate de mult o formă de rafinament duhovnicesc. Ceea ce mai multă lume a putut remarca este că oamenii duhovniceşti de cele mai multe ori degajă blândeţe în jurul lor. În timp ce criminalii şi agresorii de cele mai multe ori transmit o stare de teroare şi de tensiune omul rafinat duhovniceşte de cele mai multe ori transmite în jurul său o stare de pace şi de blândeţe duhovnicească.[49]

O femeie care era profesoară a venit nervoasă de la şcoală. Se certase cu directoarea, care îi ceruse să pună note mari unui elev foarte slab la învăţătură. Femeia nu a acceptat aşa ceva. Când a intrat în casă, a început să se răstească la soţul ei. ***Acesta tăcea şi nu o contrazicea.*** La un moment dat, femeia a început să îl certe că nu cumpărase fructe pentru copii. Barbatul simţi că i se urca sângele în cap. De dimineaţă, femeia îi spusese ca va cumpăra ea fructe, dar, din cauza supărării, uitase. Barbatul vru să ţipe la ea, ***dar îsi aduse aminte că duhovnicul îl sfătuise să spună „Doamne miluieşte” ori de câte ori era ispitit de mânie.*** Spuse o dată rugăciunea, dar nu se simţi mai liniştit. Mai repetă de câteva ori rugăciunea şi până la urmă se linişti.

Când i-a trecut supărarea, soţia şi-a adus aminte cum au stat lucrurile. A venit la el şi l-a luat în brate:

– Iartă-mă, am spus, ca iau eu fructe. Iartă-mă!

– Te iert, cum să nu te iert, spuse soţul, mângâindu-i părul.

Noaptea soţia a visat încă o dată discutia cu soţul ei. A văzut că, atunci când ea ţipa la el, un drac venea din ce în ce mai aproape de el. Îl văzu pe soţ cum a început să se roage şi diavolul a plecat imediat. Când s-a sculat, i-a zis:

– Nu am ştiut ca te-ai rugat aseară când ţipam la tine. O să încerc să ma rog şi eu când o să mai fiu ispitita de mânie…

Se poate spune că acesta este cât se poate de mult un exemplu de blândeţe. De cele mai multe ori se poate spune că în spatele mâniei şi a agresivităţii şi uneori chiar a violenţei sunt entităţi extraumane de care trebuie să fim conştienţi. Aceste lucruri se poate spune că ne conturează cât se poate de mult forma a ceea ce este sau a modului în care definim blândeţea. Acolo unde blândeţea lipseşte se poate spune că de cele mai multe ori ea poate fii şi trebuie să fie cultivată. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o cunoaştem şi să o avem în vedere. Omul blând este un om care degajă pace în jurul său şi toţi sunt cât se poate de mult mulţumiţi în prezenţa sa. Acesta se poate spune că este cât se poate de mult calea rafinamentului. În schimb în jurul celor agresivi şi violenţi de cele mai multe ori simţim instabilitate şi nesiguranţă. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult fapte şi realităţi care definesc ceea ce am putea spune modul sau starea de blândeţe duhovnocească la care ajungem. După cum am spus, acolo unde lipseşte blândeţea de cele mai multe ori omul este cât se poate de mult dominat şi stăpânit de ceea ce am putea spune mânie şi violenţă. Comportamentul

49 S-a spus de mai multe ori că blândeţea duhovnicească este cât se poate de mult un remediu al păcatului mândriei. Mândria se poate spune că este total incompatibilă cu blândeţea duhovnicească. Gabriel Bunge, *Mânia şi terapia ei după Avva Evagrie Ponticul* (Editura Deisis: Sibiu, 1998).

mânios se poate spune că nu aduce mari rezultate şi de cele mai multe ori lasă răni în jurul noastru. Sunt multe cazurile în care mânia dintre unii oameni a durat mai mulţi ani. Ne putem da seama în acest sens de consecinţele nefaste ale mâniei.[50]

După cum am spus blândeţea este o trăsătură de caracter şi ea este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere. Când omul este blând de poate spune că el este un element pozitiv pentru mediul înconjurător. Acest lucru a putut fii văzut cel mai mult din exemplul sfinţilor care au fost persoane ale blândeţii. După cum ştim, de cele mai multe ori realizăm mai multe cu blândeţea decât cu mânia. Mânia este o stare care nu durează în timp ce blândeţea când este cultivată este o stare de durată. Între rafinamentul duhovnicesc şi blândeţe se poate spune că există o legătură indisolubilă. Este greu să ne imaginăm că un om sau o persoană este cât se poate de mult blândă şi în acelaşi timp o persoană aprinsă. Trăim înt-ro lume în care de mai multe ori şirul de evenimente care are loc în jurul nostru de îndeamnă la agresivitate şi la violenţă. Fie că vorbim de corupţi la nivel guvernamental, de marşuri de protest, de schimbări de lideri sau de revolte sociale, de cele mai multe ori lumea din jur ne face să ne pierdem starea de linişte. Acest lucru este aşa fiindcă lumea din jurul nostru este departe de a fii o lume blândă. În acest sens, omul modern este un om care consideră că poate înainta şi poate avansa numai când este mânios. Se spune de mai multe ori că mânia îi ajută pe omaneii de acţiune. Acest lucru este o mare minciună. Exemplul blândeţii este mult mai bun şi mult mai eficent decât cel al mâniei. Prin urmare, când suntem ispitiţi de mânie trebuie să ştim că ea nu este de folos ci mai mult ne aduce nefericire şi o stare de nelinişte. Se poate ridica atunci întrebarea: cum poate ajunge omul la blândeţe într-o lume care este în continuă schimbare şi efervescenţă? Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori omul poate ajunge la blândeţe prin rugăciune şi asceză. Rugăciunea este cea pe care trebuie să o folosim atunci când suntem ispitiţi de mânie. După cum ştim, starea de mânie nu durează mult. Dacă ne vom ruga cu siguranţă vom ajunge la o linişte şi la pacea pe care o dorim.[51]

Prin urmare omul rafinat duhovniceşte este un om care este al blândeţii şi nu al mâniei şi al agresivităţii. Trebuie să avem în vedere că sunt mai mulţi care ne spun că în realitate mânia este un lucru bun fiindcă ea este ceva care ne propulsează în a fii oameni de acţiune şi oameni care să realizeze lucruri. De cele mai multe ori în mediul secular se poate spune că mânia este luată drept dorinţa de a acţiona. Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori mânia nu este un mediu de acţiune. Din contră, un om blând este un om care aţionează şi care se poate spune i-a atutudine numai atunci când este cât se poate de mult într-o stare de calm. În acest sens, de cele mai multe ori mânia este un lucru rău şi atunci când omul este stăpânit de mânie se poate spune că el nu mai stă să judece. Omul rafinat duhovniceşte nu este în nici un caz o persoană a mâniei ci de cele mai multe ori este un om echilibrat şi un om care este dominat de

---

50 Filotei Faros, *Dialogul în psihoterapia ortodoxă* (Editura Sofia: Bucureşti, 2008).

51 Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama* (Editura Scripta: Bucureşti, 1993).

starea de calm. Se ştie în acest fel că omul mânios nu stă să judece foarte bine. Aceste lucruri sunt cele care definesc de cele mai multe ori ceea ce am putea spune profilul sau calitatea unui om rafinat duhovniceşte. În mânie se poate spune că propriul nostru sine este pierdut şi omul aţionează după primele impulsuri şi după primele sale dorinţe. Trebuie să facem tot ceea ce ne stă în putere şi să ajungem să cultivăm blândeţea. Acest lucru este aşa fiindcă lumea în realitate îi preţuieşte pe cei blânzi. La acest lucru făcea referire şi Domnul Iisus Hristos în Noul Testament când spunea că „fericiţi cei blânzi că aceia vor moştenii pământul." Omul blând se poate spune că este de cele mai multe ori un om care dă dovadă de un mare rafinament duhovnicesc. În acest sens au fost mai mulţi sfinţi care prin blândeţe au ajuns să îi întoarcă pe cei pierduţi pe calea păcatelor prin blândeţe. Blândeţea după cum am spus este o stare care de mai multe ori ţine şi de temperamentul omului. Acest lucru însă nu înseamnă că un om care nu are un temperament blând nu poate fii un om care se poate schimba.

După cum am spus, atunci când nu avem blândeţea ca şi o trăsătură de caracter se cuvinte să o cultivăm şi să ne facem timp mai mult pentru a ne da seama de ea. La fel de bine să cuvine să îi preţuim pe oamenii care au dat dovadă de blândeţe şi să le urmăm exemplul. Au fost mai multe cazuri în care cei blânzi în loc să fie urmaţi şi luaţi ca şi exemple de mai multe ori au fost invidiaţi şi persecutaţi. Nu trebuie să ne fie ruşine în faţa unui om care este blând că noi nu putem fii blânzi. După cum am spus, de mai multe ori lumea din jur nu ne îndeamnă la un comportament blând. Există o modă a violenţei şi a agresivităţii care este extrem de răspîndită în zilele noaste. De mai multe ori lumea din jur de îndeamnă la răzbunare, de îndeamnă la ceea ce ne denumeşte „lupta pentru drepturile omului." Trebuie să fim conştienţi de faptul că blândeţea nu înseamnă platitudine şi delăsare. De cele mai multe ori se poate vedea că omul blând este considerat ca fiind un om inferior de cei care sunt dominaţi de principiul mâniei şi al răzbunării. În realitatea oamenii blânzi sunt adevăraţii omeni rafinaţi şi nu cei care sunt dispuşi să se răzbune cu orice ocazie.[52]

Se spune că în vechime a existat un împărat pe nume Akbar. El avea obiceiul să pună foarte multe ghicitori. Întrebările lui erau de cele mai multe ori pline de inteligenţă dar era foarte greu să răspunzi la ele. Într-o zii a pus o întrebare şi nimeni din curtenii lui nu a putut răspunde la întrebare. S-a dat de veste în toată împărăţia referitor la cine ar putea răspunde la întrebarea sa. Un înţelept pe nume Birbal a venit la împărat şi i-a spus:

- Care este întrebarea ta?
- Câţi corbi sunt în acest oraş?
- Sunt 5589 de corbi în acest oraş.
- Cum poţi fii atât de sigur de acest lucru?

---

52 Un om mânios nu poate fii în nici un caz un om duhovnicesc fiindcă de cele mai multe ori mânia nu este compatibilă cu viaţa duhovnicească. Prin urmare, cei care susţin că sunt oameni duhovniceşti şi sunt la fel de bine şi oameni mânioşi trăiesc într-o mare stare de confuzie şi de minciună. Sfântul Nectarie din Eghina, *Cunaoşte-te pe tine însuţi: despre virtute* (Editura Sofia: Bucureşti, 2012).

- Fă-i pe slujitorii tău să calculeze. Dacă sunt mai mulţi corbi înseamnă că unii au venit să îşi viziteze rudele şi dacă sunt mai puţini înseamnă că corbii s-au dus să îşi viziteze rudele în altă parte.

Împăratul se spune că a fost extrem de mulţumit de răspunsul lui Birbal.

După cum am spus, de cele mai multe ori viaţa noastră este un amestec de stări. Este de cele mai multe ori imposibil să ne aprindem în spre mânie. În acest sens, nu trebuie să confundăm ceea ce se poate spune anumite preponderenţe în spre acţiune sau în spre rapiditate cu ceea ce denumim la drept vorbind ca şi mânie. Sunt mai mulţi care consideră că mânia este un lucru care ne duce în spre acţiune şi în spre a realiza aceste lucruri. Realitatea este că de cele mai multe ori în timpul mâniei omul ajunge să facă lucruri pe care mai apoi le v-a regreta. În acest sens, de cele mai multe ori mânia este un lucru care îl face pe om să îşi piardă blândeţea şi simţul cumpătului. Blândeţea este un lucru care de cele mai multe ori ne face să gândim lucrurile şi existenţa la rece. Acest lucru se poate spune că este adevăratul rafinament duhovnicesc. După cum am spus, nici un om nu se naşte rafinat în plan duhovnicesc. Acest proces de rafinare duhovnicească se poate spune că începe în copilărie şi el se încheie în spre o vârsă adultă când omul a deprins la drept vorbind ceea ce este viaţa duhovnicească. Prin urmare, se poate spune că atunci când ne naştem de cele mai multe ori nu suntem prelucraţi duhovniceşte.[53] Se poate spune că blândeţea este un lucru care se deprinde şi nimeni la drept vorbind nu se naşte un om blând. Este adevărat că există mai multe preponderenţe de temperament în om dar în sine viaţa duhovnicească este la drept vorbind un lucru care se deprinde şi un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere. Fără de blândeţe se poate spune că omul este de cele mai multe ori un om aprins şi un om mânios. Este nevoie în acest sens de mai multă concentrare pe ceea ce se poate spune procesul prin care omul devine blând. În situaţii limită sau în situaţii de urgenţă de cele mai multe ori omul tinde să îşi piardă blândeţea şi el devine mânios. Mânia nu este parte din caracterul unui om rafinat duhovniceşte. Aceasta fiindcă ea îl face pe om să nu mai gândească firesc şi obişnuit. La fel de bine se poate spune din experienţa trecutului că mai toţii mari oameni duhovniceşti au fost oameni blânzi. În faţa violenţei mâniei de cele mai multe ori blândeţea a dat rezultate. Se cunosc în acest fel mai multe povestiri din vieţile sfinţilor prin care sfinţii au ajuns prin blândeţe să îi aducă înapoi la credinţă pe cei mânioşi. Mânia după cum am spus atunci când pătrunde în viaţa unui om devine din ce în ce mai pregnantă şi se poate spune că îi i-a libertatea omului de a fii el însuşi. În lumea noastră există omanei care au ajuns la un fel de cumul continuu sau mai bine spus la un cumul deplin de mânie. Aceşti oamenii de cele mai multe ori devin agresivi şi violenţi. Sunt oameni care se mânie şi devin violenţi din orice motiv fără să mai stea să gândască dacă cu adevărat se merită să fie astfel. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care definesc şi cele care conturează imaginea noastră generică despre mânie. În mediile profund viciate se poate spune că mânia de cele mai multe ori este considerată cât se poate de mult un element obişnuit. Nu este obişnuit în acest sens ca în lumea în care trăim mânia să fie la ea acasă. Prin urmare, trebuie să

53 Nichfor Horia, *Duhovnicia Patericului* (Editura Doxologia: Iaşi, 2013).

ştim că oamenii rafinaţi nu sunt oameni iute la mânie. În scara întoarsă de valori sunt mai mulţi care propagă mânia în zilele noastre. Aşa se facă că au izbugnit mai multe războaie care au fost dominate de principiul mâniei. Trebuie spus aici că omul rafinat nu este un om al războiului ci de cele mai multe ori el este un om al păcii şi al înţelegerii. În zilele noastre sunt mai mulţi care spuns că singura soluţie este războiul. Evident, aceştia sunt oameni care sunt străini de noţiunea de blândeţe. Acolo unde lipseşte blândeţea de cele mai multe ori se poate spune că omul ajunge la ceea ce am putea spune război. Acest război nu se duce numai în plan armat ci de cele mai multe ori în mod psihologic. Atunci când avem de a face cu un om care se poate spune este mânios se poate simţii în jurul lui o atmosferă întunecată şi de ce nu tensionată. Aceasta se poate spune că este cât se poate de mult războiul psihologic.[54] La fel de bine în jurul oamenilor duhovniceşti se poate spune că de cele mai multe ori se simte un fel de linişte şi pace duhovnicească. Se poate spune că de cele mai multe ori stările noastre sufleteşti ajung să se materializeze într-un fel sau altul. Acest lucru este un fapt incontestabil. Este bine în acest sens să ne obişnuim şi să facem din blândeţe o stare a noastră care să ne poată face în acest sens să fim liniştiţi şi cât se poate de mult sensibili la viaţa duhovnicească.

Se poate spune că de cele mai multe ori noţiunea de blândeţe este una cât se poate de mult constitutivă în ceea ce priveşte viaţa omului. În sine omul iubeşte blândeţea dar se poate spune că blândeţea totală şi deplină poate fii găsită numai în rândul sfinţilor. Despre faptul că blâneţea este un lucru care defineşte existenţa noastră există o întâmplare cu un oarecare umor. Se spune că un general se afla cu batalionul său pe câmp. El a voit cât se poate de mult un atac fulger şi pentru aceasta şi-a mobilizat batalionul cât se poate de bine. Apoi a trimis un cuvânt pentru ca să fie răspândit în tot batalionul său.

- Aveţi de grijă vom ataca în curând.
  După câteva ore acest cuvânt a trecut prin tot batalionul. Ce a auzit ultimul soldat din cuvântul pe care l-a transmis generalul:
- Fi-ţi cât se poate de atenţi vom dansa în curând.
  După cum am spus este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori noţiunea de pace şi de blândeţe este firească pentru om şi mai bine spus pentru orice om sănătos la minte. Realitatatea este însă că sunt mai unii care ajung să se obişnuiască cu blândeţea fără să fie conştienţi că ea este cât se poate de mult un act care defineşte şi care menţine ceea ce înţelegem prin omul duhovnicesc şi omul rafinat.

Adevărul este că sunt mai multe voci în lumea noastră care ne spun că în realitate nu există nici un fel de legătură dintre blândeţe şi mediul social în care trăim. În acest sens, de cele mai multe ori omaneii blânzi ajung să fie consideraţi cât se poate de mult omanei slabi. Mai ales în trafic se poate vedea acest lucru. În traficul din zilele noastre de cele mai multe ori viteza este şi o metodă de descărcare a omului. Omul ajunge să conducă cu mare viteză şi în acest fel se poate spune că de mai multe ori el ajunge să facă accident. Cei care sunt blânzi se poate vedea că au răbdare în trafic. Ei de cele mai

54 Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Veneţia, 1796).

multe ori sunt consideraţi slabi de vitezomani care consideră un mare act de bravură că îşi riscă viaţa în trafic. Aceste lucruri se poate spune că definesc foarte mult ceea ce cunoaştem ca şi mentalitatea şi psihologia blândeţii şi a liniştii în zilele noastre. Am ajuns în acest fel poate la una dintre cele mai fundamentale teme ale ortodoxiei care se leagă de ceea ce se poate spune viaţa duhovnicească. Sfinţii părinţi din vechime cum a fost sfântul Grigorie Palama au fost de părere că omul poate ajunge la blândeţe numai în linişte sau în ceea ce el au denumit ca şi isihie. Aşa s-a născut în secolul al XIV-lea un mare curent spiritual care a primit denumirea de isihasm. Isihasmul a fost un curent religios care se poate spune că a susţinut nevoia e linişte a omului. În acest sens, în secolul al XIV-lea se poate spune că omul rafinat era cât se poate de mult un isihast.[55]
Acest model se poate spune că a definit cât se poate de mult ceea ce este rafinamentul în viaţa duhovnicească. Rafimanentul în viaţa duhovnicească este cât se poate de mult o formă de liniştire a persoanei şi în acest mod o formă de unire cu Dumnezeu. Isihastul este o persoană care este cât se poate de mult conştientă de neliniştea lumii din jur şi în acest mod se poate spune că el ajunge la ceea ce am putea denumii capacitatea sau calitatea de a se rafina. Trăind în lume, de cele mai multe ori se poate spune că omul ajunge în contact cu mai multe lucruri care de cele mai multe ori ajunge să îl distragă de la viaţa lui duhovnicească şi la fel de bine de la viaţa lui sufletească. Fiind distras de lumea din jur se poate spune că omul ajunge de cele mai multe ori să nu mai fie în legătură cu Dumnezeu. Ceea ce trebuie să insităm este că atunci când omul nu mai este în legătură cu Dumnezeu, el ajunge cât se poate de mult să fie un om pierdut şi un om care nu mai are ceea ce am putea denumii rafinamentul duhovnicesc. Rafinamentul duhovnicesc este o stare pe care nu o putem separa sau mai bine spus lua ca fiind dincolo de legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl. Isihasmul a jucat un rol în ortodoxie şi se poate spune că toate metodele isihaste au fost cât se poate de mult metode de rafinament duhovnicesc. Este în acet sens demn de remarcat că de cele mai multe ori isihasmul a fost cât se poate de mult un lucru care nu a negat blândeţea. Omul are nevoie de limite pentru a devenii blând şi în acest sens de a devenii un om rafinat duhovniceşte. În acest sens, se poate spune că de cele mai multe ori viaţa duhovnicească se defineşte pe sine ca şi un fel de retragere faţă de tot ceea ce ne poate duce departe de comuniunea sau de legătura cu Dumnezeu. Omul rafinat duhovniceşte trebuie să evite tot ceea ce îl poate separa de legătura şi de comuniunea cu Dumnezeu.[56]
Se poate spune că blândeţea mai poate fii dobândită prin ceea ce se poate spune o gândire matematică sau una logică. De cele mai multe ori când este mânios omul nu mai gâdeşte matematic şi nici logic ci el se bazează cât se poate de mult pe inmpulsul de moment. Viaţa duhovnicească este în acest sens o viaţă a logicii. Nimic din ceea ce facem în plan duhovnicesc se poate spune că este ilogic. Postul are menirea de a ne tempera pornirile trupeşti, rugăciunea este o modalitate de a dialoga cu Dumnezeu,

---

55 Vasile Andru, *Isihasmul şi meşteşugul liniştirii* (Editura Herald, 2012).

56 Nicolae Stenhart, *Drumul către isihie* (Editura Polirom: Iaşi, 2014 reeditare).

mersul la Biserică este ceea ce ne face parte sau mădulare a lui Hristos, spovedania este cât se poate de mult o modalitate de a ne curăţii de păcate. Prin urmare tot ceea ce facem în viaţa duhovncească se poate spune că are o legătură şi la fel de bine ne duce în spre rafinamentul duhovnicesc. Atunci când nu avem rafinamentul duhovnicesc sfinţii părinţi ne spun că trebuie să căutam pe cineva care are această calitate şi la fel de bine această trăsătură. Acest lucru înseamnă că ne vom găsii cât se poate de mult un părinte duhovnicesc. În mediul secular se poate spune că de mai multe ori nevoia de a avea un părinte duhovnicesc este considerată tot una cu nevoia de a avea un psiholog sau un psihiatru. Acest lucru se poate spune că este eronat. Psihologul şi psihiatrul se poate spune că nu sunt acelaşi lucru cu duhovnicul creştin ortodox. Cu duhovnicul creştin ortodox căutăm o cale în spre mântuire care este mult mai mult decât sănătatea noastră sufletească.[57]

După cum am spus se poate spune că există şi o logică a blândeţii duhovniceşti care în cele din urmă ne face să fim cât se poate de mult persoane rafinate în sens duhonicesc. Această logică este cea care ne spue că Dumnezeu este atotputernic şi tot ceea ce există este la un anumit nivel în controlul Său. Prin urmare, viaţa noastră nu este un hazard şi un lucru care nu are nici un fel de înţeles. Acest lucru ne duce în cele din urmă la drept vorbind la ceea ce se poate spune un fel de blândeţe tipică la care ajungem omul. Se poate spune că acest lucru a voit să ni-l transmită şi Domnul Iisus Hristos când pe cruce a rostit celebrul „Părinte în mâinile Tale încredinţez duhul Meu.” Realitatea este că sunt puţini cei care îşi încredinţează viaţa şi inima lor Dumnezeu. În realitate omul este de mai multe ori mult mai egoist decât am crede. Acest lucru poate fii văzut de cele mai multe ori prin ataşamentul pe care omul îl are de mai multe ori faţă de averi şi de lucruri pământeşti. Este prin urmare de mare semnificaţie să ştim că de cele mai multe ori mânia este cea care ne scoate din logica a ceea ce se poate spune comuniunii cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este logică şi ea este cea care ne duce în cele din urmă la ceea ce am putea spune rafimanetul duhovnicesc. Atunci când întâlnim un om duhovnicesc se poate spune că unul dintre principalele lucruri este cât se poate de mult blândeţea sa. Acest lucru este ceea ce îl face pe omul duhovnicesc cât se poate de mult un om rafinat. Din Noul Testament ştim că în lumea răului nu există blândeţe. Se poate vedea acest lucru din mai multele cazuri de posesiune demonică pe care le-a vindecat Domnul Iisus Hristos. Este prin urmare cât se poate de adevărat că răul nu are nimic blând în el. Răul este cât se poate de mult un fel de stare de teroare continuă care duce în cele din urmă la aneantizarea sinelui. Acest lucru după cum am spus trebuie să îl ştim. În Dumnezeu totul este rafinament şi blândeţe. Adevărul este că omenii rafinaţi de mai multe ori pot să nu fie şi oameni duhovniceşti. Acest lucru este un fapt despre care om voit să vorbim în rândurile acestea. În lumea noastră sunt mai multe cazuri de oameni care sunt rafinaţi în ceea ce se poate spune erudiţie şi viaţa culturală sau viaţa intelectuală. Se poate spune că aceasta este un stadiul incomplet de viaţă de rafimanent. Sunt mai mulţi mari erudiţi care se poate spune că de mai multe

57 Hieroteos Vlahos, *Psihoterapia ortodox, ştiinţa sfinţilor părinţi* (Editura Sofia: Bucureşti, 2009).

ori ajung la ceea ce se poate spune un rafinament intelectual fără să ajungă la ceea ce am putea spune un rafinament duhovnicesc. Acest lucru fiindcă ei se poate spune că sunt inconştienţi de viaţa duhovnicească. Marii erudiţi ai lumii de cele mai multe ori pot practica un fel de chip secular al rafinamentului. Acest chip secular după cum am spus este bun dar el nu duce la ceea ce am putea spune sursa rafinamentului în lumea noastră. Această sursă este cât se poate de mult Dumnezeu. Prin urmare, se poate spune că erudiţii seculari de cele mai multe ori au o viziune incompletă şi nu ajung la ceea ce se poate spune deplinătatea viziunii vieţii duhovniceşti. În acest sens, de cele mai multe ori viaţa duhovnicească este un lucru care este străin de marii erudiţi ai lumii. Se cunosc în acest sens mai multe mari cazuri de erudiţie care nu sunt dublate de o viaţă duhovnicească. Realitatea este că viaţa duhovnicească nu este împotriva erudiţiei, dar în evul mediu se poate spune că s-a creat o schismă între ceea ce se poate spune cultura laică sau seculară şi cultura bisericească care pentru unii sunt două lucruri cât se poate de incompabilile una cu cealaltă. Realitatea este că în cele din urmă între erudiţie şi viaţa duhovnicească trebuie să existe cât se poate de mult un simţ sau un sentiment al balanţei şi al echilibrului. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori sunt trecute cu vederea în zilele noastre.[58] Prin urmare, trebuie să ştim că în timp ce blândeţea este logică şi se bazează cât se poate de mult pe ceea ce am putea spune o raţionalitate, mânia nu are o logică şi este de cele mai multe ori o exploatare la maxim a unei situaţii contextuale sau a unei situaţii limită. De cele mai multe ori actul mâniei se poate spune că nu trece proba logicii. În zilele noastre se cuvine să reflectăm mai mult asupra acestui lucru şi să stăm să medităm mai mult la el.

Tot aici mai trebuie să mnenţionăm câteva lucruri legate de psihologia blândeţii. Evident există o psihologie a omului blând. Acest om blând se poate spune că de cele mai multe ori este un om care este în legătură cu Dumnezeu. Fiind în legătură cu Dumnezeu el ajunge să deprindă se poate spune o altă ordine a lucrurilor sau ajunge de cele mai multe ori să pătrundă în ceea ce am putea spune esenţa profundă a evenimentelor din această lume. Teologii creştini ortodocşi sunt de părere că Dumnezeu nu este undeva deprate de această lume ci o conduce prin ceea ce se cunoaşte ca şi providenţa lui Dumnezeu. Provindeţa lui Dumnezeu este cât se poate de mult purtarea de grijă a lui Dumnezeu faţă de lumea noastră. Aceste lucruri sunt cele pe care omul blând le ştie fiindcă el este în legătură cu Dumnezeu. Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori în lumea noastră există un profund sentiment al angoasei şi al neliniştii care de cele mai multe ori se poate spune că îl tulbură pe om. Acest sentiment fără nici o îndoială este unul negativ. Starea de nelinşte şi de angoasă pe care o resimţim de mai multe ori în lumea noastră de cele mai multe ori ajunge să creeze în jurul ei un fel de disconfort continuu. Fiind într-o asemenea stare de cele mai multe ori omul îşi pierde linişte sufletului şi în cele din urmă pierde legătura cu Dumnezeu. După cum am spus de mai multe ori mas media din zilele noastre de mai multe ori se poate spune că menţine în mod voit o stare de nelinişte şi de angoasă în sântul maselor de oameni. Prin prezentarea succesivă de dezastre, cutremure, violenţă de masă, proteste sociale,

58 Constantin Comas, *Ortodoxia sub presiunea istoriei* (Editura Bizantină: Bucureşti, 1995).

mitunguri în care forţele de ordine de confruntă cu protestatarii şi multe alte lucruri de acest fel se instaurează ceea ce se poate spune un fel de nelinişte care de mai multe ori este prezentă la nivel colectiv. S-a spus de mai multe ori că fără nici o îndoailă colectivul este extrem de uşor de manevrat. Acest lucru prin urmare trebuie ştiut. De cele mai multe ori se poate spune că este extrem de greu să ajungem la o stare de rafinament duhovnicesc într-o lume în care se derulează de mai multe ori lucruri urâte şi neplăcute.[59] Sunt mai mulţi care consideră că în faţa acestui torent sau a acestei avalanşe mediatice pe care cu toţii o resimţim omul rafinat duhovniceşte nu poate face nimic. Ni se spune de mai multe ori că sunt prea multe drame în lumea noastră pentru ca să mai putem crede în rafimanetul duhovnicesc. Trebuie să precizăm că acest lucru este fals. De cele mai multe ori se poate spune că această invazie mediatică de dramă şi de nelinişte de cele mai multe ori este deliberat făcută aşa din raţiuni care susţin ceea ce se poate spune realismul mediatic.

Vom ilustra acest lucru cu ceea ce se poate spune o întâmplare oarecum hazlie din viaţa unui actor. Se spune că mai demult a existat un actor care a fost cât se poate de mult nemulţumit că mai multe dintre scenele care le făcea pe micul ecran erau doar mimate sau mai bine spus simulări. În acest sens, actorul era de părere că trebuia adus cât mai multe realism pe scenă. La un moment dat acest actor a trebuie să filmeze o scenă în care se îmbăta. Actorul i-a spus regizorului ca în loc de apă în pahare să pune băutură adevărată. Mai apoi actorul a trebuit să filmeze o scenă de duel în săbii. Actorul a cerut regizorului să aducă săbii adevărate şi nu săbii false. Cu aceaastă ocazie în timpul duelului a ajuns foarte aproape de moarte. În cele din urmă, scena care a pus cap la toate a fost o scenă în care actorul trebuie să bea otravă. Ştiind ce pretenţii avea actorul regizorul a adus otravă adevărată. Când a fost pus să bea otrava actorul s-a ridicat şi a spus:

- Cred că am făcut o mare greşeală în ceea ce priveşte atitudinea mea faţă de teatru. De aici înainte o să revenim la vechile imitaţii în viaţa de actorie.

  Întâmplarea spune că în cele din urmă actorul a revenit la cerinţele regizorului şi din acel moment nu a mai căutat realism în actele sale actoriceşti.

  La fel trebuie să fim şi noi cu ceea ce este sau cu modul în care lumea din jurul nostru de cele mai multe ori se poate spune că ne asaltează la nivel mediatic. Trebuie să ignorăm de mai multe ori ceea ce are loc în jurul nostru şi să privim numai la esenţa lucrurilor.

Este adevărat că atunci când timpurile sunt tubluri de mai multe ori ne pierdem pe noi şi nu ne mai găsim ceea ce se poate spune blândeţea şi cumpătul interior. Trebuie să fim conştienţi că deşi în jurul noastru au loc mai multe lucruri rele nu noi suntem cauza. Nu trebie să lăsăm ca lucrurile rele de cele mai multe ori să ne domine şi să ne stăpânească. Pentru acest motiv se poate spune că putem de mai multe ori să ne folosim de metodele isihaste prin care ajungem la ceea ce se poate spune liniştea şi pacea duhovnicească. Trebuie însă să fim conştienţi că de cele mai multe ori isihasmul nu înseamnă întotdeauna rafinament duhovnicesc. Pe isihaşti de cele mai multe ori este foarte greu să îi găsim în lume. Trăim într-o lume care este extrem de schimbătoare. Pe

59 Răzvan Codrescu, *Gâlceava dracului cu lumea* (Editura Nemira: Bucureşti, 2005).

scena de pe mas media de mai multe ori sunt persoane care sunt ovaţionate ca la puţină vreme să fie blamate.[60]

Trebuie însă să ştim că această mentalitate a blândeţii ca şi formă de rafinament duhovnicesc nu este un lucru care este se poate spune prezentă numai în creştinism. Din contră sunt religii în care se poate spune că violenţa şi războiul sunt considerare acte sfinte. Este destul să amintim aici că de exemplu în islam războiul poate devenii un lucru sacru dacă este dus în numele lui Mohamed. Se ştie că acest război poartă numele de jihad şi este cât se poate de mult una dintre doctrinele sacre ale ismalului. În aceste rânduri vom vorbii mai multe despre faptul că sunt mai multe religii care aparent propovăduiesc blândeţea şi rafimanentul. Dacă vom sta mai mult şi le von analiza se poate vedea că de cele mai multe ori acest gen de blândeţe şi de rafinament este unul cât se poate de mult aparent blândeţea este prin urmare ceea ce am putea spune o trăsătură de caracter a a ceea ce denumim comportamentul religios. Religia în sine nu este un lucru care se impune prin violenţă sau război. Este de amintit în acest sens că de mai multe ori intelectualii mai multor imperii şi a mai multor mari state s-au pus pe sine în slujba ideologiei cuceririi şi în acest sens mai multe ţări mai slabe au ajuns ca în cele din urmă să fie cucerite. Acest gen de cucerire se poate spune că nu este în nici un caz o dovadă de rafinament. S-a vorbit de mai multe ori că în faţa vioneţei trenuie să acţionăm cu blândeţe ori să ne ferim din calea ei. În realitate adevărul este că nu îi putem cere unui om care este lipsit de raţiune să fie cât se poate de mult raţional. Prin urmare, nu îi putem cere unui om violent care nu cunoaşte altceva decât violenţă să fie un om rafinat şi un om duhovnicesc. În acest capitol am voit să face distincţia sau mai bine spus diferenţa majoră care există între omul rafinat cultural şi omul duhovnicesc care se poate spune că nici el nu este străin de rafinamentul duhovnicesc. Omul rafnat cultural se poate spune că este o persoană care poate fii imună la viaţa duhovnocească. Fiindcă este imun la viaţa duhovnicească de mai multe ori se poate spune că acest om este cât se poate de mult străin de ceea ce înţelegem şi de ceea ce este în cele din urmă blândeţe.[61]

După cum am spus, este posibil ca un om să fie cât se poate de mult rafinat în plan duhovnivcesc fără ca el să fie un om blând. Prin urmare se poate ridica întrebarea dacă erudiţia poate sau nu să suplinească ceea ce se poate spune blândeţea duhovnicească. Răspunsul este că în cele din urmă erudiţia nu poate în nici un fel să suplinească blâneţea duhovnicească. Ea poate să ne ofere cel mult un fel de state de aparentă blândeţe. Sunt mai multe mari puteri ale lumii care se poate spune că au găsit din erudiţi oameni care să susţină războiul pe care aceste state puteri le duc cu restul. Acest lucru se poate spune că nu este o dovadă de rafinament. Prin urmare, se poate spune că rafinamentul cultural se aseamănă cu rafinamentul duhovnicesc dar ele nu sunt indentice. De cele mai multe ori ele au căi sau drumuri cât se poate de mult separate şi diferite. Adevărul este că mai multă lume consideră că în viaţa

60 Virgil Gheorghiu, *A doua şansă* (Editura Sofia, 2012).

61 Rafail Noica, *Cultira duhului* (Edoitura Reîntregirea: Alba Iulia, 2002).

duhovnicească nu există nici un fel între cultură şi duhovnicie. După cum am spus, duhovnicia nu exclude cultura dar au fost mai multe cazuri în care cultura a exclus viaţa duhovnicească. În realitate se poate spune că fără nici o îndoială cultura este cât se poate de mult compelemtară vieţii duhovniceşti. Acest gen de simbioză a fost de mai multe ori modelul lumii şi au fost mai mulţi sfinţi care au fost cât se poate de mult persoane vexate în culturea laică dar care au fost şi persoane duhovniceşti. Dintre aceştia poate cei mai cunoscuţi au rămas părinţii capadocieni: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul şi Sfântul Grigorie de Nyssa. Se poate spune însă că de mai multe ori cultura a devenit o formă de exprimare a erudiţiei omului care nu a avut nimic de a face cu viaţa duhovnicească. Poate acesta este şi motivul pentru care de mai multe ori drumul culturii în lume a fost cât se poate de mult tragic. În realitate este cât se poate de adevărat că erudiţia are nevoie de viaţa duhovnicească fiindcă viaţa duhovnicească este cea care pune erudiţia în legătură cu sursa ei: Dumnezeu. După cum am spus, erudiţia nu conferă prin sine blândeţea omului. Deşi mare parte a oamenilor erudiţi nu sunt persoane violente nu se poate spune despre ele că sunt blânde în plan duhovnicesc. Realitatea este că trăim într-o lume a confuziei de valori în care de mai multe ori blândeţea laică sau seculară poate fii confundată cu ceea ce am putea spune blândeţea duhovnicească. Să nu uităm că sunt şi alte religii necreştine care propovdăduiesc blândeţea. Mai toată lumea ştie că cel puţin teoretic hindusimul este o religie a nonviolenţei. Aceste lucruri evident sunt de înţeles numai pentru cei care sunt capabili de subtilitate. Mai multe religii primesc un chip al nonviolenţei nu fiindcă realmente cred în acest lucru ci mai mult pentru a câştiga cât mai mulţi adepţi. În acest, sens se ştie că în secolul al XX-lea o mişcare de anevergură a fost cât se poate de mult Bahaiul care este o religie care profesa pe faţă nonviolenţa. Nonviolenţa nu este însă indentică cu blândeţea duhovnicească de care vorbesc sfinţii părinţi ai Bisericii. Să ţinem cont că la un nivel generic toate guvernele din lume susţin şi propovăduiesc ceea ce se poate spune nonviolenţa. Acest lucru nu face din guvernele lumii instituţii de viaţă duhovnicească.[62]

În acest sens este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori rafinamentul are cât se poate de mult implicaţii în viaţa viaţa noastră socială. În plan social se poate spune că de cele mai multe ori oamenii rafinaţi sunt cât se poate de mult oameni blânzi. Prin acest lucru înţelegem că de cele mai multe ori oamenii rafinaţi sunt oameni prietenoşi. Ceea ce se poate vedea în mediul social este că de mai multe ori sunt mai mulţi care fac din lumea în care trăim o lume a duşmăniei. Se poate vedea de mai multe ori în lumea noastră acest lucrui prin scandaluri, neînţelegeri, greve, sabotaje sau mai multe controverse care durează mai mulţi ani uneori. În anasamblu se poate spune că

62 Este paradoxală în acest sens legătura sau relaţia care există între ceea ce am putea spune pacea lumească şi pacea duhovnicească. Aceste două noţiuni au între ele o anumită similitudine dar nu sunt indentice. Pacea duzhovnicească este o pace care este împărtăşită prin harul sau energiile lui Dumnezeu, în timp ce pacea lumească este făcută de marii diplomaţi ai lumii în care trăim. Nu trebuie să confundăm aceste două lucruri şi trebuie să fim conştienţi că există mai multe nivele ale păcii. Serafim Joantă, *Isihasmul. Tradiţie şi cultură românească,* **(**Anastasia, București, 1994).

trăim într-o lume tulburată care de cele mai multe ori se poate spune că nu ştie să facă o diferenţă cât se poate de clară între bine şi rău. Binele şi răul sunt în acest sens de mai multe ori prezente în mod amestecat în lumea în care trăim. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori şi în acest sens se ridică întrebarea cum să ne putem menţine blândeţea duhovnicească în acestă lume în care de mai multe ori se poate vedea că suntem provocaţi şi împinşi din ce în ce mai mult în spre mânie şi agresiviatate. După cum am spus, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori tulburarea lumii este creată chiar de lumea înseşi care găseşte cât se poate de mult un lucru firesc ca lucrurile din lume să fie în acest sens. Omul rafinat duhovniceşte se poate spune că este un om blând chiar şi când vede în jurul său tulburare fiindcă el ştie că această tulburare este un produs extern şi artificial al lumii în care trăim. Aceste lucruri după cum am spus sunt realităţi pe care trebuie să le avem în vedere.

Un om călătorea pe un drum de ţară, împreună cu soţia sa. Obosiţi de atâta mers şi văzând că îi prinde noaptea pe drum, cei doi călători au vrut să tragă la un han. Dar hangiul, om rău, a refuzat să-i primească, spunându-le că nu mai are camere libere. Nevasta omului s-a arătat nemulţumită.

- Ei, lasă, femeie, a încercat să o liniştească omul, lasă, că ştie Dumnezeu ce e mai bine!

- Mai, omule, zise atunci femeia sa, dar ce poate fi bine când, uite! – nu avem unde sta peste noapte?!

În sfârşit, au plecat mai departe şi, spre bucuria lor, au întâlnit un ţăran, om sărac, dar bun la suflet. Văzând că i-a prins noaptea pe drum, ţăranul i-a primit cu drag în căsuţa lui.

Dar a doua zi dimineaţa, când au vrut să plece mai departe, ţăranul le-a dat o veste uluitoare celor doi călători: peste noapte, hanul fusese atacat de hoţi, care îi jefuiseră pe toţi călătorii.

- Vezi, i-a mai spus omul femeii – trebuie să avem încredere în felul în care Dumnezeu le rânduieşte pe toate. Ţii minte ce ţi-am spus aseară? “Lasă, ştie Dumnezeu ce e mai bine”.

După cum am spus de mai multe ori în lumea în care trăim se poate spune că suntem cât se poate de mult o lume care este tentată să renunţe la calea blândeţei şi să adopte ceea ce am putea spune calea agresivităţii. Vedem în acest sens că sunt mai multe mode sociale care promovează cât se poate de mult o viaţă o viaţă agresivă şi extremă de mult o viaţă în care de cele mai multe ori domină factorul interesului material. De mai multe ori auzim că ni se spune că nu trebuie să facem tot pentru a ajuta cât mai multe lumea materialist în care trăim. Este în acest sens adevărat că la ora actual de cele mai multe ori în lumea în care trăim predomină cât se poate de mult factorul material. După cum ştim omul nu este numai o fiinţă materială ci el are şi o dimenisiune spirituală care este cât se poate de mult sufletul său. Acest lucru este bine să îl ştim şi evident, se poate spune că de cele mai multe ori blândeţea omului vine cât se poate de mult din partea lui spiritual sau mai bine spus a sufletului său. Aceste lucruri este bine să le expunem cât se poate de bine. Prin urmare trenbuie să ştim că blândeţea omului nu este o trăsătură a trupului ci este cât se poate de mult o trăsătură a sufletului. Prin urmare, când vorbim despre blândeţe vorbim cât se poate de mult de o

caracteristică a sufletului omului. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult lucruri pe care lumea din zilele noastre nu le cunoaşte. Auzim de mai multe ori că sunt mai mulţi care contestă ceea ce se poate spune existenţa sufletului. Acest lucru evident, de mai multe ori nu are nici un fel de explicaţie şi nici un fel de justificare.[63]

Blândeţea după cum am spus este un lucru care nu este tipic lumii moderne. Acest lucru se poate vedea din comportamentul omului şi din modul în care el de cele mai multe ori ajunge să se manifeste pe sine. În acest sens de cele mai multe ori se poate spune că lumea are multe de pierdut. De cele mai multe ori se cuvine să facem cât se poate de mult o lume în care totul să fie cât se poate de mult frumos şi plăcut. Blândeţea ajută să înnobilăm lumea şi la fel de bines ă fie mai frumos. În cele din urmă, se poate spune că de cele mai multe ori consecinţele blândeţii se văd. Omul rafinat duhovniceşte după cum am spus este un om bland care se manifestă prin cumpătare, înţelegere, pace cu semnii, iubire faţă de cei apropiaţi şi mai ales acest om este cât se poate de mult un om prietenos. Ceea ce se poate vedea în acest sens comparativ este că de cele mai multe ori omul agresiv nu este un om prietenos. Trăim într-o lume în care de cele mai multe ori prieteniile sunt cât se poate de mult contextuale şi de suprafaţă. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă omul modern este departe de a fii un om bland. De cele mai multe ori blândeţea duhovnicească este considerată un fel de dulcegăriei care nu are nici un fel de legătură cu omul active care în realitate este un om agresiv. După cum ştim mai toţi se simt bine în jurul unui om bland care se poate spune că prin blândeţea lui de cele mai multe ori degajă un fel de rafinament şi o stare de bine. După cum am spus, nu este bine să îi recunoaştem pe oamenii duhovniceşti ca fiind blânzi ci de cele mai multe ori trebuie şi noi să facem eforturi pentru a ajunge la blândeţe. După cum am spus, blândeţea este un lucru care atunci când lipseşte ea se poate cultiva. Suntem chemaţi de Dumnezeu la blândeţe şi nu la agresiviitate. În lumea noastră agresivitatea este un lucru care nu aduce nimic bun. Se poate spune că mai ales cei tineri sunt cât se poate de mult predispuşi la agresivitate şi la tot ceea ce ţine de un comportament agresiv acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori se termină în violenţă. Adevărul este că violenţa este o mare problem a lumii în care trăim. Consecinţele violenţei pot fii văzute de mai multe ori. Omul violent este un om care se poate spune că nu are deloc conştiinţa blândeţii şi la fel de bine pentru el lipseşte blândeţea şi tot ceea ce ţine de blândeţe.[64]

După cum am spus se poate afirma că de cele mai multe ori blândeţea este un remediu al violenţei lumii în care tărim. Violenţa este o mare problem a lumii în care trăim şi sunt mai mulţi care căzând în deznădejde ne spun că nu mai avem nici de făcut în această prinvinţă sau la fel de bine în acest sens. După cum ştim de cele mai multe ori blândeţea este un lucru care aparent nu poate să se opună violenţei. Ceea ce mai puţină lume ştie este că în timp ce blândeţea este trărătutra unui comportament rafinat

63 Sfântul Nicodim Aghioritul, *Carte folositoare de suflet. Sfătuire către duhovnic* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2001).

64 Klitos Ioannidis*, Patericul secolului XX* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2007).

de cele mai multe ori violenţa este trăsătura unui om fără de caracter sau a unui om care nu ştie exact pe ce lume trăieşte. Spunem acest lucru fiindcă lumea în care trăim nu se poate să avemsaze sau mai bine spus să evolueze prin ceea ce am putea spune actul violenţei. De mai multe ori simţim cât se poate de mult fiorul rece al violenţei. Sunt foarte mulţi în lumea noastră care sunt adepţii violenţei. De la violenţa vizuală pe micul şi marele ecran până a violenţa domestic se poate spune că mai toţi am simţit frica de cei care sunt violenţi. Este greu să luptăm cu violenţa fiindcă de cele mai multe ori ea este iraţională. Nu trebuie să ne pierdem însă cumpătul. Omenii duhoviceşti ştiu foarte bine că violenţa este trăsătura unui om mic sufleteşte. Există prin urmare o ierarhie a valorilor morale pe care mai mulţi dintre noi o încalcă şi la fel de bine o răstălmăcesc. În acest sens, de mai multe ori răul este prezentat ca şi un bine şi violenţa este prezentată la fel de bine ca şi un lucru bun. Aceştia care susţin aceste lucruri se poate spune că sunt oameni cât se poate de mult pervertiţi sufleteşte şi ei nu ştiu exact care este ierarhia de valori a lumii în care trăim. Adevărul este că în lumea în care trăim Dumnezeu a lăsat o ierarhie a valorilor morale şi de cele mai multe ori această ierarhie are cât se poate de mult inclusă în sine blândeţea. Ea include să nu fin agresivi şi răzbunători. Cei care susţin contrariul se poate spune că sunt oameni care sunt duşmani cu Dumnezeu şi care sunt cât se poate de mult potrivnicii Săi. Ierarhia valorilor morale ne spune că efectul psihologic pe care îl are blândeţea asupra unui om nu este numai unul moral ci este şi unul de rafinament. În acest sens putem să afirmăm cât se poate de mult că blândeţea şi rafinamerntul duhovnicesc sunt două lucruri asemănătoare şi de ce nu complementare. Acest lucru este o realitate care a fost experimentată de mai multe ori. Este greu să vorbim despre un om rafinat duhovniceşte ca şi despre un om agresiv şi violent. Moda violenţei de cele mai multe ori este un spectacol cât se poate de dezgustător. În cele din urmă se poate afirmă că pe bună dreptate violenţa este un fel de mod al distrugerii continue. De mai multe ori violenţa s-a terminat în ceea ce se poate spune distugerea de sine sau autoanihilarea persoanei.[65] După cum ştim ortodoxie este o credinţă care se poate spune ne cere să fim cât se poate de mult conştienţi că blândeţea este o trăsătură a omului care este cerută de Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să fim conştienţi de acest lucru. Sunt mai multe alte curente ideologice sau sociale care se poate spune că ne cer ceea ce este blândeţea. Sunt însă foarte multe ideologii care nu sunt conştiente de faptul că blândeţea este un lucru pe care ni-l cere Dumnezeu.

Se spune că undeva într-o pădure trăia un tigru. El trăise toată viaţa din vânat. A ajuns în cele din urmă să îmbătrânească şi s-a gândit la o modalitate cum să facă să vâneze mai uşor. Aşa că el a trimis vorbă prin toată pădurea:

- Am să vă fac un anunţ.
- Ce anunţ? Au răspuns animalele.
- Din această zii nu voi mai vâna nici un animal
- De ce?
- Fiindcă am devenit vegerarian.

65 Steven Pinker, *The better angels of our nature: why violence has declined* (Editura Peguin, 2011).

- Şi pentru acest lucru nu ne vei mai vânta?
- Da. Voi trăi numai cu fructe şi legume.
- Foarte bine

  Se spune că animalele au fost extrem de încântate de schimarea tigrului. Aşa se face că rând pe rând se duceau la peştera în care trăia acesta pentru a îi spune cât de mult se bucuă de decizia lui. Vulpea însă a fost mult mai precaută. Ea simţea că ceva nu este în regulă. Într-o zii s-a furişat aproape de peştera tigului. A putut vedea că animalele lăsau urme numai în spre peşteră şi nu era nici o urmă care ieşea din peşteră. Atunci vulpea a înţeles viclenia trigrului şi s-a dus înapoi la animalele din pădure pe care le-a adunat şi le-a spus
- Am şi eu să vă spun ceva?
- Ce?
- Tigrul este un mincinos.
- Cum să fie mincinos?
- Vă spus că este un mincinos.
- Dacă era un mincinos ne-ar fii spus. Cum poţii dovedii acest lucru?
- Urmele de animale care duc la peştera sa nu se mai întorc de acolo.

  Atunci animalele au înţeles că au fost minţite.

După cum am spus mai sus sunt mai multe ideologii sociale sau politice în lumea noastră care susţin cât se poate de mult faptul că violenţa nu este bună. De cele mai multe ori aceste ideologii se poate spune că nu îl au pe Dumnezeu în centrul lor. Trebuie să ştim foarte bine că violenţa este un lucru care nu este pe placul lui Dumnezeu. Aceste ideologii se poate spune că de mai multe ori adaptează ceea ce am putea denumii nonviolenţa la ceea ce este propriu sau la interestul a ceea ce susţin ei. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. În mediul social şi de mai multe ori în cel politic violenţa este o noţiune extreme de relativă. S-a putut vedea de mai multe ori cum rivalii unor anumite formaţiuni politice de mai multe ori au ajuns să fie “scoşi din ecuaţie” prin acte de violenţă. Este bine în acest sens să nu fim înşelaţi. Capacitatea de a fii nonviolenţi este un lucru care ţine de lumea duhovnicească şi de cele mai multe ori este o dovadă de rafimanentul duhovnucesc. Îi vom putea aduce la Hristos şi la Biserica Sa pe semenii noştrii nu prin violenţă ci de cele mai multe ori prin blândeţe.[66] Adevărul este că sunt mai mulţi în zilele noastre care sunt cât se poate de mult imuni la mesajul nonviolent al Bisericii. Trebuie să ştim că asemenea tigrului din întâmplarea de mai sus au fost mai mulţi care s-au folosit de Bieserica lui Hristos pentru a îşi atinge scopurile lumeşti sau uneori chiar cele pătimaşte. Chiar dacă în trecut au existat mai multe acte violente care s-au făcut în numele Bisercii cum am fost inchiziţia şi cruciadele trebuie să ştim că aceste lucruri au fost făcute de oameni vicleni care au răstălmâcit cât se poate de mult mesajul şi sensul blândeţii duhovniceşti. Acest lucru nu înseamnă că Biserica în sine sprijină şi susţine ceea ce am putea spune violenţa şi agresivitatea. Evident, au existat în trecutul Bisericii oameni pervertiţi care au răstălmâcit mesajul lui Hristos şi al Bisericii Sale care este unul al păcii şi al blândeţii. Aceste lucruri se poate spune că sunt adevăruri pe care trebuie să le cunoaştem. Au fost mai mulţi care în trect au voit să lovească în Biserică după cum şi în zilele noastre sunt mai mulţi oameni care

66 Nicolae Cabasila, *Viaţa în Hristos* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 2011 reediare).

nu vor să audă de Biserică. Aceste lucruri după cum am spus nu trebuie să ne descurajeze în drumul nostru spre rafinamentul duhovnicesc. În toate timpurule şi în toate epocile se poate spune că omul blând este un om care dă dovadă de un mare rafinament duhovnicesc.[67]

CAPITOLUL 4

VIAŢA ASCETICĂ ŞI RAFIMANETUL DUHOVNICESC

Omul este o fiinţă care a fost creată de Dumnezeu să trăiască în librtate sau mai bine spus omul a primit de la Dumnezeu ceea ce am putea spune liberal arbitru. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat dar în realitate însuşi Dumnezeu nu încalcă libertatea omului. Aşa se facă de mai mulţi dintre oamnei din libertate se poate spune că aleg singuri calea răului şi a răutăţii. Faptul de a alege binele şi răul se poate spune că nu este în nici un caz lipsit de consecinţe şi de urmări. Realitatea este că răul atunci când este ales de cineva nu rămâne fără de consecinţe pentru cei din jur. Aşa se face că în cele din urmă omul are nevoie să se protejeze de răul din jurul său. Una dintre cele mai vechi şi mai cunoscute metode de apărare împotriva răului a fost asceza sau ceea ce cunoaştem prin termenul de ascetism. Omul este o fiinţă ascetică şi în acest sens el are menirea de a se apăra de răul din jurul său. Asceza poate fii definită în plan moral ca şi o luptă împotriva răului şi în acest sens, înţelesul termenului de asceză a variat de mai multe ori în istoria lumii. La fel de bine se poate spune că există un dublu sens al ascezei: unul colectiv, în care mai multe persoane se angajează în actul ascetic şi mai există şi un sens personal al ascezei care poate varia de la persoană la persoană.[68]

Sunt mai mulţi care s-ar putea pune întrebarea: ce legătură are asceza creştin ortododoxă cu rafimanentul uman? Actele ascezei se poate spune că sunt cât se poate de mult acte extreme de rafinate. Acest lucru este aşa fiindcă de exemplu numai în ceea ce priveşte frumuseţea sunt mai mulţi care consideră că frumuseţea este un lucru care ţine de voluptate. Trăim într-o lume care de cele mai multe ori nu este capabilă să facă distincţia dintre adevărata frumuseţe şi voluptate. Este prin urmare eronat să spunem că adevărata frumuseţe este cât se poate de mult voluptoasă. Adevărata frumuseţe este rafinată. Se poate spune că principal incopmpatibilitatea dintre frumuseţe şi asceză este cât se poate de mult planul ascetic. Voluptatea nu poate include în sine ceea ce am putea denumii ca şi asceza. În timp ce rafinamentul poate fii ascetic, voluptatea în nici un caz nu poate fii ascetică. Acest lucru se poate spune că este o realitate de care trebuie să ţinem cont. De mai multe ori în lumea noastră frumuseţea este înţeleasă ca şi voluptate. Sunt puţini cei care ştiu că în realitate voluptatea nu este frumoasă fiindcă îi lipseşte delicateţea şi gingăşia. În viaţa ascetică se poate spune că gingăşia şi delicateţea sunt cât se poate de mult cuprinse şi încorporate. Acest lucru este ştiut de mai puţină lume. Este bine să avem definit corect ceea ce este voluptatea şi ceea ce

67 Paul Evdokimov, *Ortodoxia* (Bucureşti, 1996).

68 Fritjof Tito Colliander, *Calea asceţilor* (Bucureşti, 2002).

este ascetismul. De cele mai multe ori ascetismul este o cale care este considerată cât se poate de mult o cale inconvenientă fiindcă este de cele mai multe ori o cale care cere renunţarea. Acest lucru dacă este privit aşa este cât se poate de mult copilăresc. Să luăm de exemplu cazul unui sculptor. Un sculptor dacă vrea să facă o statuie frumoasă trebuie să facă cât se poate de mult efort şi trebuie să depună muncă şi să folosească tot talentul său pentru ca în cele din urmă statuia să iese frumoasă. Se ştie că în cazul la mai toate marile capodeopre artistice ale lumii artiştii au trebuit să depună efort şi că nici o mare capodoperă nu s-a făcut cu uşurinţă. Ei bine şi în viaţa morală şi sufletească a omului, el este chemat să depună efort. Acest efort pe care omul îl depune în plan moral şi sufletesc de cele mai multe ori poartă numele de asceză şi de nevoinţă. El este format din mai multe lucruri: post, rugăciune, pelerinaje, spovedanie, metanii, slujbele bisericii sau lectura de cărţi duhovniceşti. Toate acestea se poate spune că alcătuiesc ceea ce am putea spune nevoinţa sau viaţa ascetică a unui om credincios. Omul credinios este prin urmare şi un om ascetic. Prin această asceză se poate spune că omul credicios ajunge de se rafinează şi la fel de bine el devine mult mai iscusit în probleme de viaţă duhovnicească. Un aspect la care mai puţini s-au gândit este că de cele mai multe ori, atunci când cineva nu este ascetic lectura cărţilor scrise de sfinţii Bisericii pare fără de înţeles şi fără de noimă. Când omul ajunge să ducă o viaţă ascetică el poate vedea că unele din străile şi necunoscutele lui au fost trăite de sfinţi cu mult înainte de el. În acest mod se poate spune că omul ajunge la o cunoaştere ascetică. Această cunoaştere ascetică este cât se poate de mult un fel de rafinare duhovnicească a omului. În acest fel omul poate sau devine conştient de ceea ce este o sectă şi de ceea ce înseamnă o erezie. Dacă omul nu ajunge să facă o anumită asceză sau o anumită nevoinţă i se pare că toate religiile sunt adevărate.[69]

Se apropia eliberarea unui deţinut. Contactul cu familia sa avea loc din ce în ce mai greu.

- Oare aş putea fi primit din nou în sânul familiei mele? se întreba el.

Îi era, într-adevăr, teamă de un răspuns negativ. În acest caz ar fi trebuit să fugă şi să uite pentru totdeauna de familia sa. Totuşi încercă să intre din nou în contact şi scrise familiei sale o scrisoare:

-Atârnaţi pe mărul de pe colina din apropierea gării o batistă mare multicoloră ca semn că îmi permiteţi să mă reîntorc acasă.

Urcând în tren, tânărul aştepta încordat. La ultima curbă privi cu atenţie pe fereastră. Deodată mărul de pe colină îi captă toată atenţia: era acoperit cu mii de batiste multicolore!

Viaţa ascetic este cea care ne spune că de cele mai multe ori ajungem să păcătuim şi atunci când păcătuim voim să ştim dacă mai putem fi iertaţi de Dummezeu. Asceza este cea care ne face ca de cele mai multe ori să ne îndeprtăm atunci când păcătuim şi atunci când facem fapte rele. În acest sens, se poate spune că de mai multe ori pocăinţa după cum este ea privită de părinţii bisericii este cât se poate de mult un act ascetic. Omul care a făcut mai multe păcate de cele mai multe ori se poate despovăra pe păcatele sale prin pocăinţă. El simte nevoia de a fii iertat de Dumnezeu şi

---

69 Dumitru Radu, *Întrumări misionare* (Bucureşti, 1986).

acest lucru este cât se poate de mult o necesitate a sa de care are nevoie.[70] Prin urmare, se poate spune că şi pocăinţa este la un anumit nivel tot un act ascetic. Acest lucru prin urmare trebuie să ne aducă în vedere cea ce se poate spune sensul şi modul în care este interpretat actul ascetic. Este cât se poate de adevărat că actul ascetic este cât se poate de mult un fapt care duce la rafimanentul duhovnicesc al omului şi a existenţei sale. De cele mai multe ori se poate spune că omul este inconştient de faptul că asceza înseamnă în sens generic ceea ce am putea spune o viaţă profund duhovnicească. Suntem de cele mai multe ori chemaţi să facem asceză şi în acest mod se poate spune că simţurile noastre duhovniceşti se rafinează. Răul de cele mai multe ori poate fii combătut prin ceea ce am putea spune asceza creştin ortodoxă. Acest lucru a fost atestat de mai multe ori în Noul Testament. Actele ascezei sunt toate acte care sunt făcute pentru a smulge şi a distruge ceea ce înseamnă coruperea păcatului care de mai multe ori poate să îl influenţeze în mod negative pe om. Omul după cum am spus are nevoie de o viaţă ascetică pentru a se purifica. Au fost mai mulţi teologi creştini ortodocşi care au împărţit viaţa duhovnicească în trei etape:

1. Purificare [rafinament]
2. Iluminare
3. Unire cu Dumnezeu.

   Se poate spune că în plan ascetic şi în plan misitic de cele mai multe ori rafinamentul este prima mare etapă a veţii mistice şi ascetice a omului. De mai multe ori se poate spune că omul este stăpînit de păcate şi în acest sens, trebuie să renunţe la păcat pentru a fii pe placul lui Dumnezeu. Acest act al renunţării se poate spune că este cât se poate de mult ceea ce cunoaştem ca şi ascetică. Viaţa duhovnicească este prin urmare un lucru care ne duce la renunţarea la păcat. În sine păcatul este o altă formă a răului şi la fel de bine el este o expresie morală a răului. Asceza este cea care ne face să ne rafimăm moral şi să ajungem să ducem o viaţă curată. Stadiul ultim de viaţă curată la care poate ajunge un om este denumită de părinţii şi sfinţii părinţi ai Bisericii ca şi apatia απαθια, nepătimire.

Prin urmare, în aceste rânduri vom vorbii despre prima mare etapă a vieţii ascetice care este purficarea omului. După cum am spus, în viaţa duhovnicească nimeni nu se naşte experimentat ci de cele mai multe ori noi trebuie să ajungem la o viaţă duhovnicească. Acest lucru de cele mai multe ori îl facem prin ceea ce am putea spune sensul nevoinţei şi al ascezei. Sfinţii părinţi sunt de părere că toţi dintre noi simţim ceea ce se poate spune antagonia dintre patimi şi virtuţi. Această antoganie este simţită de cele mai multe ori la nivel sau în plan moral. Ştim că sunt 7 păcate capitale pe care trebuie să le evităm după cum ne învaţă sfinţii părinţi: 1. Lăcomia pântectului, 2. Desfrânarea, 3. Mânia, 4. Akedia [deznădejdea], 5. invidia, 6. iubirea excesivă de bani şi de averi 8. Mândia. Aceste păcate se poate spune că într-o formă sau alte sunt principalele păcate care îl războiesc pe om şi de cele mai multe ori ajung să îl înrobească pe om. Odată ce omul ajunge sub stăpânirea păcatului se poate spune că el nu mai este liber şi este cât se poate de mult o persoană care se află sub stăpâneirea

70 Ilarion Felea, *Pocăinţa: studiu de documentare psihologică şi teologică* (Sibiu, 1939).

răului. Omul însă poate să lupte împtirva acestei înrobiri a sa şi acest lucru de cele mai multe ori se face prin asceză şi prin nevoinţă. Se poate spune că acest lucru se realizează de cele mai multe ori treptat şi nu dintr-o dată.[71]

După cum ne spun sfinţii părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe se poate spune că de mai multe ori păcatul şi păcătoşenia ne conteminează cu ceea ce se poate spune un fel de răutate care este de cele mai multe ori nocivă şi care evident nu ne face bine. Atunci când suntem conataminaţi se poate spune că de cele mai multe ori este bine să ne protejăm de păcat şi de ceea ce ţine de păcat prin pocinţă. Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori pocăinţa se manifestă pe sine ca şi un act ascetic. Pocăinţa este prin urmare un lucru pe care trenbuie să îl avem în vedere. Despre o vulpe se spune că la un moment dat i s-a făcut sete şi a căutat un loc de unde să bea apă. Vulpea a găsit un loc mai afund în care era apă. A pogorât în acel loc dar după ce a băutat a putut vedea că nu a mai putut să iese din acel loc adânc. Vulpea nu a ştiu ce să facă. Din întâmplare pe acolo a trecut o capră. Caprea nu era chiar însetată dar ar ar fii vrut să bea şi ea apă. Vulbea i-a spus atunci cu o voce mieroasă:

- Bună să îţi fie inima.
- Mulţumesc.
- Îţi este sete?
- Puţin.
- Să ştii că apa este cât se poate de proaspătă aici.
- Da. Nu am ştiut.
- Nu vrei să vii să vezi?
- Ba da.

  În momentul în capra a venit vulpea a sărit pe spinarea ei şi de acolo a putut ieşii din înfundătura în care a căzut.

Se poate spune că de cele mai multe ori pocăinţa este cea care ne ajută să ne mântuim atunci când înşelaţi de cel rău am ajuns să fim victime ale păcatului. Sfinţii părinţi ne spus că păcatul este o mizerie care se poate aşterne pe sufletul nostru. Prin urmare asceza este cea care se poate spune „rafinează” sufletul omului. După cum am spus atunci când omul nu este atent la ceea ce se poate spune viaţa lui duhovnicească de cele mai multe ori el ajunge cât se poate de mult contaminat de ceea ce am putea spune un mod de viaţă grosier şi un mod de viaţă brutal. Păcatul este adevărat că întodeauna se prezintă pe sine ca şi un fel de ispită şi de ce să nu spunem că de cele mai multe ori aduce cu sine un fel de „gust plăcut”. Este plăcut la început băutura de alcool până când ajungem să fim stăpâniţi de alcool, este plăcută la început mâncarea dar fără să postească se poate spune că omul ajunge un lacom al pântecelui şi un om al cărui dumnezeu este pântecele său. Acestea se poate spune că sunt cât se poate de mult principalele metode prin care se manifestă păcatul şi dialectica păcatului. Dialectica păcatului este de cele mai multe ori dialectica răului. Răul după cum am spus nu ni se prezintă niciodată direct ci de cele mai multe ori este vine în faţa noastră cât se poate de mult camuflat şi de ce nu ascuns. Asceza se poate spune că este cea care de

71 Dumitru Stăniloae, *Ascetica şi mistica creştin ortodoxă* (Bucureşti, 1993).

cele mai multe ori ajunge să îi facă pe om să iese din ceea ce am putea spune dialectica păcatului.[72]

După cum am spus, există mai multe grade sau la fel de bine mai multe nivele ale ascezei şi poate unii dintre cei mai mari asceţi sunt cât se poate de mult călugării creştin ortoocşi care renunţă la tot ceea ce este în lume şi la tot ceea ce ţine de lume. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult o trăsătură a existenţei şi a vieţii noastre. Chipul renunţării este de cele mai multe ori dar Biserica nu ne cere să renunţăm la ceea ce este vital în viaţa noastră ci mai mult la ceea ce ar putea să ne duc la păcat şi mai apoi la împătimire. Acest lucru este un fapt de care trebuie să fim conştienţi. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori cei care resping viaţa ascetică de cele mai multe ori ajung la ceea ce am putea spune dependenţa deplină şi totală de patimă şi păcat. Patima se poate spune că este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care îl duce pe om la un mod de viaţă lispit de naturaleţe şi de ceea ce este natural. Acest lucru a avut loc de mai multe ori şi sunt mai multe cazuri de oameni care au fost la drept vorbind robiţi de patimi şi de păcate. Având în vedere că omul este cât se poate de mult stăpînit de patimi el nu mai poate ajunge la ceea ce se poate spune rafinamentul şi nobleţea duhovnicească. Păcatul după cum am spus, este cel care îi periclitează omului ceea ce se poate spune rafinamentul său moral şi îl duce pe om pe o cale seaparată faţă de Dumnezeu. Rafinamentul duhovnicesc după cum am spus nu poate fii cât se poate de mult seprat sau mai bine spus definit de ceea ce am putea denumii gradul de rafinament la care a ajuns un om. Aceste lucruri sunt prin urmare definitorii pentru ceea ce am putea spune viaţa duhovnicească a omului.[73]

După cum am spus, asceza este un proces care se poate spune se încheie numai odată cu moartea omului. Acest lucru fiindcă cât trăieşte omul este cât se poate de mult suspus ispitelor şi tentanţiilor. Acest lucru a fost atestat de mai mulţi sfinţii părinţi. Prin urmare dacă asceza este un lucru care durează la drept vorbind toată viaţa omului ce îi rămâne omului de făcut? După cum am spus, omului nu îi rămâne nimic decât decât să se aştepte să fie ispitit toată viaţa lui şi să îşi dea seama că aceste ispite sunt cât se poate de mult un fel de trepete pe care el le poate urma în spre propria lui mântuire. Spiritualitatea ortodoxă a cunoscut pe parcursul timpului mai multe forme de nevoinţă şi asceză dar se poate spune că cei de la care am învăţat ceea ce este asceza şi modul în care trebuie să ducem o viaţă ascetică au fost cât se poate de mult sfinţii creştini ortodocşi. În partea ultimă a acestui capitol vom vorbii mai multe despre ceea ce se poate spune modul în care s-au nevoit şi au făcut asceză anumiţi sfinţi. După cum am mai spus şi cu alte ocazii ţinem să amintim aici că Biserica Creştin Ortodoxă a respins cât se poate de mult autoflagelările şi mutilările din ceea ce am putea viaţa ascetică a omului. La fel de bine Biserica Creştin Ortodoxă a respins ceea ce am putea spune şi

72 Radu Teodorescu, *Homo asceticus* (Cugir, 2008).

73 Sfântul Ioan Scărarul, *Table duhovniceşti* (Satu Mare, 1998).

fenomentul stigmatelor care este unul extrem de răspândit în Biserica Creştină Catolică.[74]
O altă metodă de viaţă ascetică se poate spune că este cât de poate de mult lectura duhovnicească a Scripturii şi a sfinţilor părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe. Acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori îl ajută pe om în drumul său de înduhovnicire. După cum am spus, este nevoie să ştim că nu toţi pot să aibă acelaşi nivel sau mai bine psus acelaşi grad de viaţă duhovnicească şi prin urmare de nevoinţă ascetică. Trebuie în acest sens să fim cât se poate de mult conştienţi de anumite limitaţii şi anumite trăsături ale capacităţii de asceză a semenilor noştiri. Acest lucru ne face conştienţi de o anume diversitate ascetică pe care o putem întâlnii în lumea noastră. De cele mai multe ori asceza este cât se poate de mult un lucru incomod fiindcă după cum am spus ea este cea care îl scoate pe om de sub influenţa păcatului. Păcatul este cel care se poate spune inaugurează în noi şi în lumea noastră iadul. De cele mai multe ori el ne moeşte ca prin momeala care este produsă de el de cele mai multe ori ajungem să cădem pradă iadului. În acest sens, sunt mai mulţi care simt o neplăcere atunci când se hotărâsc să devină persoane ascetice. După cum am spus viaţa ascetică nu este uşoară dar ea este viaţa pe care o cere Dumnezeu Tatăl de la noi. Noul Testament ne spune că există două căi: o cale mare care ne duce la pierzanie prin plăceri şi prin astracţiile acestei lumi şi o cale strâmtă care este anevioasă dar ea ne duce la mântuire sau mai bine spus ea ne duce la rai. Acest lucru este de mai multe ori contestat în ziele noastre dar acest mare adevăr este cât se poate de mult experimentat de mai bine de 2000 de ani în istoria creştină.

Se poate spune că în termeni literari asceza este un oximoron. Ea este un lucru care din exterior este cât se poate de mult neplăcut şi urât dar care din interior este lucrul care ne duce la ceea ce este bine şi la mântuire. Viaţa ascetică însă nu trebuie să fie una forţată şi făcută cu părere de rău ci mai multe cu convingerea că ea ne duce în cele din urmă la mântuirea noastră. Aceste lucruri sunt marile adevăruri de care de mai multe ori lumea noastră se fereşte. Este bine în acest sens să spunem adevărul. Drumul spre mântuire de cele mai multe ori trece prin asceza creştin ortodoxă. În cele din urmă nu facem asceză pentru a fii lăudaţi sau pentru a fii recunoscuţi ca şi mari asceţi ci mai multe decât toate face asceză pentru a ne putea mântui. Sunt mai multe cazuri de sfinţi care ne-au spus cât se poate de mult că asceza este cu adevărat drumul care ne duce în spre mântuire. După cum am spus, de mai multe ori lumea consideră că viciul şi voluptatea sunt cele care definesc de cele mai multe ori adevăratul sens al vieţii. Se poate spune că la un anumit nivel viciul se îndrudeşte cel mai multe cu voluptatea. Voluptatea este o consecinţă a patimii. Atunci când omul nu mai este mulţumit cu simpla plăcere a lucrurilor lumii de cele mai multe ori el caută acest lucru în voluptate. Se poate spune că de cele mai multe ori voluptatea este un lucru care ne face să vedem deformat şi distorsionat realităţile lumii care ne înconjoară. Nu trebuie să uităm că de cele mai multe ori voluptatea este un surogat al frumuseţii şi al virtuţii. Este foarte greu să vorbim despre virtute în cazul voluptăţii. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care

74 Ioan Gheorghe Savin, *Ascetica şi mistica apuseană* (Sibiu, 1996).

definesc şi cele care menţin ceea ce am putea spune conturul vieţii noastre duhovniceşti. După cum am spus viaţa duhovnicească este asemănătoare cu viaţa ascetică dar ea nu este identică. Se poate spune că în plan ierarhic mai întâi avem viaţa ascetică şi mai apoi vine viaţa duhovnicească. Prin viaţa ascetică omul se curăţă sau mai bine spus se purifică pe sine de toate impulsurile păcătoase şi pătimaşe care îl domină. Aceste lucruri sunt de cele mai multe ori atestate de marii părinţi duhovniceşti care se poate spune că au ajuns la ceea ce am putea spune o cunoaştere adevărată a vieţii ascetice. De cele mai multe ori sfinţii ne spun că cel rău ne ispiteşte cu gânduri cum că nu are nici un folos să postim şi să ne nevoim fiindcă în cele din urmă cu toţii suntem pierduţi. Aceste lucruri evident sunt cât se poate de mult sugestii păcătoase şi de ce nu sugestii care sunt menite să ne arunce în deznădejde.[75] Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori menirea sau funcţia esenţială a ascezei este una de a ne face cât se poate de mult imuni şi de ce nu de a ne despătimii. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori există o stare de despărimire a omului pe care sfinţii părinţi o denumesc ca fiind apatia. Adevărul este că de mai multe ori în timpurile noastre ni se spune că în realitate asceza este un lucru negativ şi nu trebuie să ţinem cont de ceea ce ne spune Biserica Creştin Ortodoxă. Vom ilustra mai jos acest lucru cu o pildă.

Se spune că la un moment dat într-un spaţiu verde se jucau doi bieţei. În timp ce se jucau unul dintre ei a văzut o nucă. S-a dus să o ia dar mai înainte de a pune mâna pe ea celălalt băieţel a luat nuca.

- Această nucă este a mea, a spus primul băeieţel.
- Nu este a mea.
- Dar eu am văzut-o primul.
- Degeaba fiindcă eu am luat-o primul.

Între cei doi băieţi s-a ivit o ceartă. Din întâmplare un al treilea băeieţel înalt a trecut pe acolo. Acesta a văzut că cei doi se certau. El le-a spus:

- Vom rezolva cearta voastră.
- Cum?
- Uite cum o să facem, eu voi sparge această nucă în două: o parte din coajă va fii a ta şi cealaltă parte din coajă a lui.
- Bine suntem de acord.

Băiatul înalt a spart nuca în două şi a dat o coajă primului băieţel şi cea de a doua coajă celui de al doilea băeieţel. Apoi el a luat mizeul nucii şi l-a mâncat.

- Dar de ce mănânci numai tu miezul nucii şi nu ni-l dai şi nouă?
- Fiindcă acesta este premiul meu fiindcă am rezolvat cearta dintre voi.

După cum am spus de mai multe ori se poate spune că sunt mai mulţi care ne provoacă în discuţii referitor la practicile stricte ale Bisericii şi de cele mai multe ori în acest fel se poate spune că de mai multe ori ajungem să fim cât se poate de mult înşelaţi.

Se poate spune că asceza este de mai multe ori bazată pe principiul renunţării dar nu trebuie să vedem în asceză numai renunţarea ci de cele mai multe ori trebuie să vedem

75 Sfântul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei* (Editura Deisis, 1993, prima ediţie).

cât se poate de mult efectele pozitive pe care asceza la are în viaţa noastră. Trebuie să ştim că de mai multe ori asceza creştin ortodoxă poate fii comparată cu ceea ce se poate spune un fel de medicament amar pe care trebuie să îl luăm pentru a ne însănătoşii. De mai multe ori se poate spune că trebuie să luăm medicamente amare dar cu ajutorul lor ne stabilim sănătatea. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate şi un lucru de care trebuie să ţinem cont. Asceza în cele din urmă este un lucru actual şi un lucru care nu şi-a pierdut din semnificaţie.[76] După cum am spus, de cele mai multe ori se cuvine să privim cât se poate de mult în spre ceea ce se poate spune aspectul pozitiv al aceszei. De cele mai multe ori se poate spune că asceza este ceea ce am putea spune un fel de vionţă de a ne curăţii şi de ne purifica cât se poate de mult de tot ceea ce este rău şi de tot ceea ce este la drept vorbind un lucru hedonist. Sunt mai multe concepţii în zilele noastre care se poate spune că de cele mai multe ori susţin un mod de viaţă cât se poate de mult hedonist care de cele mai multe ori pune noţiunea de plăcere mai presus de Dumnezeu. După cum am spus, plăcerea are un loc şi un rol bine definit în viaţa omului. De mai multe ori atunci când omul nu este cât se poate de mult cumpătat sau mai bine spus un om ascetic de mai multe ori el ajuge să trăiască cât se poate de mult o viaţă a excesului şi o viaţă care nu are nici un fel de frâie. Asceza prin urmare este un lucru care nu este menit să fie în spre distrugerea noastră ci mai mult în spre binele nostru. De cele mai multe ori se poate spune că sunt mai mulţi care neagă acest lucru. Este greu de spus că sfinţii părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe au fost oameni care au voit să impună lucruri grele asupra semenilor lor. Sfinţii părinţi au lăsat pentru noi datoria de a posti, de a ne ruga, de a face pelerinaje şi de a sta la slujbe pentru ca în acest mod noi să ne curăţim simţirile şi să ajungem acolo unde este voia lui Dumnezeu cu noi. Prin urmare se poate spune că asceza este un lucru care este benefic şi care este făcută pentru binele noastru. De cele mai multe ori sunt mai mulţi care ne fac să credem că a postii şi a ne ruga sunt lucruri desutele şi fără de nici o semnificaţie. La drept vrobind se poate spune că asceza are funcţia de a ne face cât se poate de mult oamenii ai esenţialului. Este esenţial în această viaţă să fim în legătură cu Dumnezeu. Această legătură cu Dumnezeu de cele mai multe ori se manifestă prin ceea ce am putea spune viaţa duhovnicească.[77] Prin urmare, se poate spune că de cele mai multe ori viaţa ascetică este cât se poate de mult cea care ne rafinează şi care ne face să vedem lucrurile la esenţial.

Este cât se poate de adevărat că atunci când vorbim despre rafinamentul duhovnicesc de cele mai multe ori vorbim de actul ascezei pe care îl face un om. Acest lucru după cum poate fii văzut este o realitate de care trebuie să ţinem cont. Prin urmare, asceza se poate spune că este cea care defineşte cât se poate de mult sensul a ceea ce înseamnă un om rafinat în plan duhovnicesc. Asceza este cea care îl duce pe om la curăţirea de păcate şi de patimi şi se poate spune că în acest sens omul trece printr-un

76 Radu Teodorescu, *Ascetul şi asceza ceştin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2013).

77 Lars Thunberg, *Antropologia teologică a sfântului Maxim Mărturisitorul microcosmos şi mediator* (Editura Sofia: Bucureşti, 2008).

proces de rafinament. Mai toţii marii sfinţi ai Bisercii Creştin Ortodoxe se poate spune că au fost cât se poate de mult persoane care au dus o viaţă de asceză. Acest lucru ei l-au făcut prin mai multe nevoinţe şi în acest sens se poate spune că ei s-au rafinat. Ortodoxia este fără nici o îndoailă mediul în care cineva se rafinează sau mai bine spus se curăţeşte de patimi şi de păcate. Prin urmare, sensul acezei creştine este unul purificator. Asceza se poate spune că de cele mai multe ori are şi unele implicaţii morale dar trebuie să fim conştienţi că în cele din urmă sesnul ascezei este unirea cu Dumnezeu. Viaţa ascetică prin urmare nu este o viaţă de renunţare iraţională ci în asceză se înlătură tot ceea ce îi poate duce potenţial pe om departe de Dumnezeu şi de unirea cu Dumnezeu. Prin urmare, atunci când face asceză şi la fel de bine atunci când omul se rafinează ascetic el nu o face pentru asceza în sine ci de cele mai multe ori o face pentru unirea cu Dumnezeu. Sensula ascezei este prin urmare cât se poate de mult extrem de bine definit.[78]

Sfinţii părinţi ne spun că omul nu face asceză numai pentru a renunţa ci mai multe pentru a evita să păcătuiască. Păcatul este cel care rupe legătura sau comuniune omului cu Dumnezeu şi în acelaşi timp el îl afundă pe om într-un întuneric moral dens. Acest lucru poate fii evitat dacă omul ajunge la ceea ce se poate denumii „o trezvie ascetică." Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori asceza este un lucru care îl duce pe om la rezultate. Aceste rezultate după cum am spus se manifestă cât se poate de mult printr-o rafinare a omului. Omul ştie că atunci când mănâncă mult poate cădea în patima lăcomiei, el ştie că atunci când bea mult poate cădea în beţie sau ştie că atunci când are bani mulţi el poate cădea în patima iubirii de arginţi. Toate aceste lucruri sunt cât se poate de mult reglementate de ceea ce am putea spune viaţa ascetică a omului. După cum am spus, nu toţi oamenii pot face asceză în mod egal dar se poate spune că toţi pot avea o persoanalitate ascetică dacă realmente doresc acest lucru. Faptul că unii au o prepodenrenţă mai mare spre asceză în timp ce alţii mai mică este un fapt cât se poate de mult atestat şi în plan psihologic.

Se spune că un manager de la o firmă a voit să găsească un paznic de noapte. Au venit mai mulţi concureţi pentru acest post. Ei stăteau într-o cameră şi menagerul i-a intervievat pe toţi. Ceea ce a fost adevărat este că la fiecare a găsit un lucru nepotrivit pentru slujba de paznic de noapte. Undeva într-un colţ stătea un alt aplicat care părea cât se poate de mult extrem de deprimat.

- De ce ai venit aici?
- Fiindcă aş dorii slujba de paznic de noapte.
- Crezi că poţi să faci faţă?
- Da.
- Tu eşti un om sănătos?
- Da. De ce?
- Fiindcă pari deprimat.
- Nu sunt deprimat.
- Atunci ce este cu tine?
- Adevărul este că eu sufăr de insomnii.
- Atunci să ştii domnule că tu vei fii angajat în postul de paznic de noapte.

78 Eftimie Atonitul, *Asceţi în lume* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2009).

Am spus această întâmplare pentru a arăta că nu toţi oamenii sunt la fel sau mai bine spus indentic în ceea ce priveşte viaţa ascetică după cum am spus, unii au o predispoziie mai mare în spre viaţa ascetică decât alţii. Acest lucru de cele mai multe ori este aşa fiindcă după câte ştim Dumnezeu a lăsat înte oameni o mare varitate de dispozii şi de temepramente.

Prin urmare viaţa ascetică este de cele mai multe ori o mare binefacere în plan duhovnicesc pentru noi. Aceasta fiindcă ea ne poate duce la ceea ce am putea spune o mai bună percepţie sau mai bine o mai bună înţelegere a vieţii duhovniceşti. Nu putem să fim oamenii duhovniceşti dacă nu suntem şi persoane ascetice. După cum am spus, oamenii duhovniceşti nu văd viaţa duhovnicească în prizma renunţării ci de cele mai multe ori a rezultatelor pe care ea o oferă. Acest lucru este de cele mai multe ori o realitate care defineşte cât se poate de mult sensul vieţii duhovniceşti.[79] În acelşai timp trebuie să fim conştienţi că în lumea noastră există mai multe practici ascetice şi practica creştin ortodoxă nu este singura. Se ştie în acest sens de ramadanul islamic care este o lună de post şi de ajunare, se ştie de practicile yoga ale extremului orient care sunt cât se poate de mult un fel de asceză forţată sau la fel de bine se mai ştiu de tehnicile de meditaţie budiste şi lamasite care sunt tipice acestor credinţe. Prin urmare, sunt mai multe practici ascetice în lumea în care trăim. Ceea ce separă toate practicile ascetice ale diferitelor religii de creştinism este persoana Domnului Iisus Hristos care a fost fiul lui Dumnezeu întrupat. Atunci când omul face asceză creştin ortodoxă el nu face orice fel de asceză ci face o asceză care a fost practicată de Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Asceza este un lucru care după cum am spus are un mare rol în a ne purifica şi a ne curăţii în plan duhovnicesc şi a ne face oamenii mai buni şi mai drepţi.

Se spune că o cămilă era foarte bună prietenă cu un şacal. La un moment dat şacalul a invitat cămila la o fermă unde era o plantaţie de sfeclă de zahăr. Această fermă se afla dincolo de un râu adânc. După ce s-au ospătat cum se cuvine şacalul a început să hăuie.

- Taci din gură, s-ar putea să fim auziţi, a spus cămila.
- Îmi pare rău, acesta este un obicei de al meu.
- Ce obicei?
- De fiecare dată după ce mănânc hăui.
- Bine dar putem fii prinşi.

Cămila a avut dreptate fiindcă la scurt timp în spatele lor s-au putut auzii focurile de armă ale fermierilor care au venit să vadă cine la mănâncă sfecla de zahăr. Şacalul s-a suit pe spatele cămilei şi cămila a început să înoapte. Fermierii au continuat să tragă cu puşca. Când a ajuns la mijlocul râului cămila a fost obligată să se scufunde puţin. Atunci şacalul a întrebat-o:

- Ce faci?
- Am un obocei în a mă scufunda în apă după fiecare masă.

Şacalul a tras o speritură când a fost scufundat dar în cele din urmă a fost salvat.

Am spus această fabulă pentru a arăta că viaţa ascetică trebuie făcută de cele mai multe ori ca şi o disciplină privată şi nu trebuie ca toată lumea să ştie că noi sunt mari asceţi şi mari postitori. Omul rafinat duhovniceşte se poate spune că este un om care

79 Sfântul Teodor Studitul, *Cuvinte duhovniceşti* (Alba Iulia, 1994).

posteşte şi face asceză nu pentru a fii cunoscut şi a fii ovaţionat ci de cele mai multe ori el face acest lucru din iubire de Dumnezeu. Dumnezeu ne cere să fim asceţi dar el nu ne cere al drept vorbind să fim persoane care să ne mândrim cu viaţa şi cu faptele noastre ascetice. Unul dintre semnele omului rafinat duhovniceşte este că el nu face niciodată faptele ascezei sale pentru a fii cât se poate de mult ovaţionat de alţii ci de cele mai multe ori el face aceste lucruri pentru a fii pe placul lui Dumnezeu. Asceza după cum am spus are o funcţie limitată şi se poate spune că ea se încheie atunci când omul a ajuns la unirea sau la comuniunea cu Dumnezeu. La fel de bine nu se poate să nu separăm noţiunea de asceză de noţiunea de libertate. Omul este liber sau nu să facă asceză. Acest lucru este un mare adevăr de care trebuie să ţinem cont.[80] Prin urmare, de cele mai multe ori asceza este un lucru care aduce mari beneficii în plan duhovnicesc omului. După cum am spus, omul nu este numai trup şi el este la fel de bine şi suflet. Hrana sufletului omului este cât se pate de mult asceza şi actul ascetic care se poate spune că îl ajută pe om la ceea ce am putea spune o viaţă cât se poate de mult echilibrată şi plină de Dumnezeu. Prin urmare, atunci când face asceză se poate spune că ne rupem de tentaculele păcatului şi ale patimii care ne ţin strânşi în ele şi nu le lasă să fim liberi. Acest lucru este o realitate pe care o experimentăm în actul ascetic. După cum am spus mai înainte asctula scetic este mult mai complex decât pare. Acest lucru este aşa fiindcă Domnul Iisus Hristos a fost cel care a fost model al ascezei creştine. Atunci când facem asceza creştin ortodoxă se poate spune că de cele mai multe ori ajunge să fim asemenea Domnului Iisus Hristos. În sine se poate spune că toată viaţa noastră creştin ortodoxă este o imtaţie a vieţii Domnului Iisus Hristos.[81]

După cum am mai spus şi cu această ocazie vom reafirma acest lucru, de cele mai multe ori se poate spune că viaţa ascetică este o rafinare a omului prin ceea ce am putea spune o adeucere a omului la esenţial şi la tot ceea ce ţine de esenţial. De cele mai multe ori se poate spune că omul este de cele mai multe ori prins în cotidian şi în viaţa cotidiană şi el nu mai ştie în sens adevărat ceea ce este esenţial în viaţa sa. Asceza este cea care ne duce la drept vorbind în spre esenţial. În această lume Dumnezeu a lăsat lucruri care ne spus folositoare şi lucruri care nu ne sunt folositoare şi prin urmare de cele mai multe ori este bine să facem o diferenţă dintre ceea ce ni se portiveşte şi ceea ce nu este de folos pentru noi. Sfântul Pavel spune în Noul Testament că „toate îmi sunt îngăduite dar nu toate îmi sunt de folos.” Prin urmare, de cele mai multe ori se cuvine să facem la drept vorbind o separaţie între ceea ce ne este de folos şi ceea ce nu are nici un rost pentru noi.[82]

Despre un vânzător de pălării se spune că toată ziua vindea pălării.

- Vând pălării, veniţi să cumpărţi pălării.

---

80 Este adevărat că de mai multe ori asceza îl face pe om să fie cumva singuratic fiindcă de mai multe ori lumea din jur nu împărtăşeşte o concepţie de viaţă ascetică. Această singurătate este însă pe palcul lui Dumnezeu care de cele mai multe ori ne cere să mărturisim adevărul. Nicolae Steinhardt, *Primejdia mărturisirii* (Editura Polirom: Iaşi, 2009 reeditare).

81 Toma de Kempsis, *Urmarea lui Hristos* (Editura Artemis, 2004 reeditare).

În acest sens la un moment dat într-o zii extrem de fierbinte el s-a dus undeva într-o mică pădure şi acolo s-a pus să doarmă. S-a întâmplat ca în acea pădurice să fie mai multe maimuţe. Maimuţele au luat pălările şi se jucau cu ele. Când s-a trezit vânzătorul a putut vedea că maimuţele i-au luat mai toate plăriile. La început el nu a ştiu ce să facă dar mai apoi şi-a dat seama că maimuţele îl imitau. El atuci a luat o plărie şi a aruncat-o jos. Atunci toate maimuţele au aruncat şi ele plăriile. În acest mod negustorul a ajuns să îşi i-a pălăriile înapoi.

În situaţia acestui negustor de pălării se poate spune că suntem şi noi. De mai multe ori păcatele sunt cele care ne fac să ne pierdem virtuţile şi asceza este cea care se poate spune că ne aduce înapoi virtutea şi tot ceea ce ţine de virtute.

După cum am spus, asceza este un lucru şi o realitate care de cele mai multe ori este un paradox. Sub chipul renunţării la anumite lucruri vom descoperii că în aecastă renunţare consta înseşi sensul vieţii noastre. De cele mai multe ori se poate spune că de mai multe ori ajungem să fie dominaţi de ceea ce se poate spune păcate şi de patimi. Adevărul este că trăim într-o lume care de mai multe ori ne face să credem că această cale a păcatului şi a patimilor este cât se poate de mult naturală şi ceea ce defineşte sensul vieţii noastre. Trăim într-o lume în care de mai multe ori sexul, pornografia, erotismul, fumatul şi consumul de droguri sunt considerare lucruri fireşti şi obişnuite. Asceza este cea care se opune la aceste lucruri şi la drept vorbind ea este cea care ne arată calea adevărată pe care trebuie să păşim. Trăim într-o cultură care din cauza faptului că nu este orientată ascetic de mai multe ori pierde ceea ce am putea spune sensul ascetic. În acest sens posturile creştin ortodoxe de cele mai multe ori sunt considerate lucruri care nu mai au nici un fel de actualitate pentru lumea noastră. Aşa se face că din câte se pare ne îndreptăm în spre o lume care nu mai are sensul sau noţiunea de păcat şi de patimă. Lucruri care sunt de mai multe ori ruşinoase şi eronate în plan moral sunt în zilele naostre cât se poate de mult la ele acasă sau mai bine spus în elementul lor. Este în acest sens cât se poate de mult firesc ca cei tineri să se tatueze, să consume alcool sau să fumeze. Este firesc ca în oraşele noastre cârciumile şi barurile să fie prezente la tot pasul, ca limbajul vulgar şi expresile deochiate să fie momente de laudă pentru cei care le folosesc. Adevărul este că de cele mai multe ori acolo unde nu există o concepţie ascetică de cele mai multe ori omul ajunge un fel de entitate sălbatică. Se poate spune că în viaţa de gheto din unele periferii ale comunităţilor noastre de mai multe ori viaţa primitivă este cât se poate de mult considerată adevărata viaţă. Aceste lucruri după cum am spus sunt cât se poate de mult realităţi pe care nu le putem ignora.

Toate aceste lucruri se poate spune că ne afectează şi ne influenţează viaţa noastră religioasă şi de ce nu viaţa duhovnicească. Este greu să ducem o viaţă duhovnicească într-un mediu pătimaş şi un mediu inect cum sunt unele dintre

82 Teofil Pârâian, *Gânduri bune pentru gânduri bune* (Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1997).

comunităţile noastre urbane. Pentru omul din secolul al XXI-lea se poate spune că viaţa duhovnicească este cât se poate de mult un lucru relativist şi relativ care de cele mai multe ori este calea adoptată de cei slabi. Călugării ortodocşi care se poate spune că sunt cât se poate de mult oamanei ai acezei sunt consideraţi în societatea noastră persoane slabe ca nu pot face faţă torentului de viaţă adevărată care are loc în marile noastre metropole. La fel de bine nu trebuie să uităm că în marile noatre metropole de cele mai multe ori agresivitatea este un lucru foarte bun. Ni se cere să fim agresivi la locul de muncă, la şcoală, în trafic sau la magazinele de cumpărăsturi unde trebuie să fim primii şi nu trebuie să dăm prioritate celor din faţa noastră.[83]

Se spune că la un momnet dat o piscă şi o vulpte discutau despre căţei.

- Îi urăsc pe căţei.
- De ce?
- Fiindcă sunt răi şi ne vânează.
- Eu îi urăsc pe căţie şi mai mult decât tine.
- Cum te poţi salva de căţei?
- Sunt câteva trucuri care te pot scăpa de căţei.
- Îmi poţi spune şi mie?
- Este foarte simplu: mă pot ascunde după tufe, pot fugii printre spini, sau mă pot ascunde în gropi de cârtiţă. Dar evident există şi mai multe alte trucuri.
- Interesant.
- Dar tu ce trucuri şi pentru a scăpa de căţei?
- Eu ştiu doar un truc.
- Ce truc?

  În acel momet se spune că s-au apropiat mai mulţi căţei de vânătoare.
- Ştiu un singur truc şi pe acela îi voi folosii chiar acum a spus pisica suindu-se într-un pom.

  Din pom s-a uitat cum câinii au prins-o pe vulpe.
- Un singur truc de al meu este mai bun decât toate trucurile vulpii.

  După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că viaţa ascetică este cât se poate de mult o stare de atrenament şi de pregătire ca atunci când vom fii atacaţi de forţele întunericului să fim pregătiţi.

  Mai mulţi sfinţi părinţi ne spus că puterile răului sunt cele care atâta vreme cât trăim sunt în conflict cu noi sau mai bine spus ne doresc răul. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în viaţa duhovnicească.

Asceza este la drept vorbind un lucru care ne pregăteşte să fim totdeauna cât se poate de mult pregătiţi de asalturile puterilor întunericului. Despre acest lucru au vorbit mai mulţi sfinţi care nespus cât se poate de mult că trebuie să ne împotrivim forţelor întunericului. Acest război nu este unul de natură militară ci este cât se poate de mult un război duhovnicesc. Scopul războiului duhovnicesc este de a ne duce în iad. După cum ştim drumul spre iad sau spre rai începe din această viaţă şi în acest sens este cât se poate de mult necesar să avem foarte bine definită dorinţa sau opţiunea pentru unde vrem să ajungem. După cum ştim nimic nu se poate face în această lume fără de efort şi fără de sudoare. Se poate spune că asceza este cât se poate de mult nevoinţa şi sudoarea pe care o depunem pentru a ne mântui. Toate acetele ascezei se poate spune

83 Horea Roman Papapievici, *Omul recent* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2001).

că sunt cele care de cele mai multe ori nerafinează şi ne duc în spre ceea ce se poate spune o viaţă duhovnicească cât se poate de mult plină de sens şi de implicaţii duhovniceşti.[84] Prin urmare, este cât se poate de adevărat că viaţa ascetică are mai multe impicaţii şi mai multe semnificaţii de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să le avem în vedere.

Nu trebuie însă să confundăm viaţa ascetică cu sportul care se poate spune că şi el are cât se poate de mult un fel de sens duhovniecsc al vieţii şi ale existenţei. Sportul după cum am spus se aseamănă cu viaţa duhovnicească dar nu este identic. De cele mai multe ori se poate spune că trebuie să avem în vedere viaţa duhovnicească ca şi o modalitate de a ajunge la unirea cu Dumnezeu sau nu la anumite performanţe fizice. Se poate spune că aceasta este marea diferenţă dintre viaţa duhovnicească şi practicile extremului orient în care anumiţi fakiri eventual pot ajunge la unele stadii extrem de avansate de asceză. Aceste asceze se poate spune că nu au valoare din moment ce ele nu sunt orientate în spre ceea ce am putea denumii viaţa duhovnicească. Acolo unde nu există Domnul Iisus Hristos şi sfinţii Săi se poate spune că asceza este un exerciţiu gol şi care nu are nici un fel de semnificaţie. De cele mai multe ori acest lucru este prezent în cazul la la mai multe religii şi credinţe ale orientului extrem. Trebuie să fim conştienţi de scopul vieţii asscetice care este cât se poate de mult de a ne rafina duhovniceşte, de a ne mării simţurile duhovniceşti şi a ne face mult mai receptivi la ceea ce se poate spune viaţa duhovnicească. Toate aceste lucruri se poate spune că definesc cât se pote de mult sensul vieţii duhovniceşti în ascetica creştin ortodoxă. De mai multe ori aceste lucruri sunt negate şi în locul lor se găsesc tot felul de surogate religioase cum sunt mormonii sau new age-ul.[85] Prin urmare, asceza creştin ortodoxă ne face conştienţi şi de alte asceza sau miscări religoase care şi ele propovăduiesc un anumit tip de renunţare. Acest gen de renunţare de cele mai multe ori nu ăl au în centrul lor pe Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos şi se poates pune că pentru acest motiv valoarea lor este nulă.

Se poate spune că paradoxul ascezei constă de cele mai multe ori în faptul că aparenţele înşeală sau lucririle nu sut ceea ce par a fii acest lucru a fost certificat de mai multe ori. Domnul Iisus Hristos este poate Cel mai bun caz în acest sens. El este Cel care a adus mântuire întregii umanităţi dar se poate spune că a făcut acest lucru într-un mod cât se poate de rafinat. Domnul Iisus Hristos a trăit într-o localitatate anonimă Nazaret de care nimeni nu ştia şi prin acest lucru se poate spune că a ajuns să schimbe cursul umanităţii. Aceste lucruri se pot spune că se aplică şi în cazula ascezei. Deşi asceza este de cele mai multe ori o renunţare fie de natură materilă sau spirituală se poate spune că prin această renunţare în cele din urmă ni se descoperă voia lui Dumnezeu şi ajungem să fim cât se poate de mult aproape de Dumnezeu. Acest lucru este prin urmare cea ce am putea denumii paradoxul ascezei. Harul lui Dumnezeu de

84 Eftimie Atonitul, *Asceţi în lume II* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2014).

85 Jean Delumeu, *Religiile lumii* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2015 reeditare).

cele mai multe ori se ascunde în actul ascetic. Acest act între trebuie făcut pentru Dumnezeu şi nu pentru a fii lăudaţi de semenii noştiri.

Se spune că într-o pădure erau mai mulţi copaci. Între aceşti copaci era şi unul noduros şi strâmb. Ceilalţi copaci îşi băteau joc de copacul noduros:

- Ei tu uităte ce nduros eşti.
- Da este asemenea unei babe plecate.
- Hahahaha.
  Toţi copaii râdeau de copacul noduros şi strâm. Într-o zii în acea păduce a venit un tăietor de lemne. El s-a uitat în strânga şi dreapta şi apoi a spus:
- Voi tăia toţi copacii drepţi dar pe cel noduros nu îl voi tăia.
  Tăietorul de lemne s-a pus pe muncă şi a tăiat toţi copacii drepţi, dar de cel noduros nu s-a atins. Aşa se face că în cele din urmă copacul noduros a câştigat tocmai din cauza unui defect de al său.

Se poate spune că de mai multe ori asemenea este şi cu asceza. Asceza ne cere să postim toate miercurile şi vinerile de peste an, să postim cele patru posturi mari de peste an, să facem pelerinaje, să mergem la slujbele bisericii. De mai multe ori lumea din jur îi consideră pe cei care face aceste lucruri cât se poate de mult demodaţi şi neactuali. Realitatea este că aceste lucruri sunt cele care în cele din urmă ne vor câştiga mântuirea. Sfinţii părinţi ne spun că mântuirea nu ne-o vor cvâştiga beţiile, desfrânările, minciunile sau înşelăciunile pe care le facem în această lume ci de cele mai multe ori mântuirea este câştigată de ceea ce am putea spune capacitatea şi calitatea ascezei pe care am făcut-o pentru Dumnezeu. Prin urmare, asceza noastră are o destinaţie cât se poate de clară, ea este făcută pentru Dumnezeu în vederea mântuirii noastre.[86] Aceste lucruri sunt cele care trebuie să reactualizeze pentru timpurile şi pentru vremurile noastre la drept vorbind ceea ce este sau la fel de bine cum am putea definii sensul ascezei creştin ortodoxe. După cum am spus, asceza este o practică care de mai multe ori este considerată cât se poate de învechită şi neactuală. Sunt în acest sens mai multe confesiuni care au respins orice fel de asceză. Când vorbim de asceză de cele mai multe ori nu vorbim de un rafinament cultural sau cărturăresc la care poate ajunge omul ci de cele mai multe ori vorbim cât se poate de mult de un rafinament duhovnicesc. Acest rafinament duhovnicesc se poate spune că este prorpiu ortodoxiei. Prin ortodoxie se poate spune că sufletele noastre ajung să se rafineze în sens ortodox. De mai multe ori ortodoxia a fost înţeleasă ca şi un fel de purificare sau de curăţie a omului în drumul său spre mântuire. Se poate spune că asceza este cea care ne ascute şi la fel de bine ne face ca simţurile noastre duhovniceşti să fie cât se poate de bine pregătite. În acest sens creştinul ortodox ajunge să se poate lupta mai bine cu păcatul şi patimile. Atunci când omul nu are deloc noţiunea de asceză se poate spune că facultăţile lui sufleteşti nu sunt deloc prelucrate şi la fel de bine nu au nici un fel de profunzime. Este cât se poate de adevărat că la fel cum trupul omului moare şi sufletul omului poate murii. Acest lucru are loc fiindcă de cele mai multe ori omul este nepăsător faţă de lucrurile duhovniceşti. La lucrurile duhovniceşti de cele mai multe ori ajungem prin asceză şi prin urmare este bine să avem o predispoziţie ascetică în viaţa

86 Agapie Criteanul, *Mântuirea păcătoşilor* (Editura Egumeniţa Galaţi, 2009).

noastră. După cum am spus, funcţia acesteia este de a ne rafina duhovniceşte. În acest sens se poate spune că vom privii cât se poate de mult diferit ceea ce am putea spune viaţa cotidiană. Au fost în acest sens mai multe persoane care au fost în cele din urmă iluminate de Dumnezeu cu mai multe descoperiri despre cum este bine să ne trăim viaţa. După cum am spus, rafinamentul duhovnicesc se defineşte prin asceză, dar această asceză de cele mai multe ori este cât se poate de mult raţională sau un lucru logic. În acest capitol am insistat mai mult referitor la modul în care lucrează asceza în procesul de rafinare al omului. Atunci când omul este rafinat duhovniceşte se poate spune că el simte nu plictis în timpul slujbelor ci mai multe o stare de linişte şi se poate spune că el se bucură de dulceaţa slujbelor. La fel de bine el devine conştient dacă slujbele sunt făcute cu evlavie sau nu. Asceza este cea care atunci când ajunge să ne rafineze de cele mai multe ori se poate spune că se manifestă prin evlavie.[87]

CAPITOLUL 5

SFINŢII CREŞTINI ORTODOCŞI – EXEMPLE DE RAFINAMENT DUHOVNICESC

Opinia că sfinţii nu sunt persoane rafinate se poate spune că este o minciună. De mai multe ori sfinţii au fost prezentaţi lumii ca un fel de persoane care manifestă un fel de misticism bolnăvicios care este bazat şi dominat pe ceea ce am putea spune sentimentul de superstiţie. Acest lucru se poate spune că este departe de a fii adevărat. De cele mai multe ori se poate spune că sfinţii au fost cât se poate de mult dovezi de rafinament şi mai ales de un rafinament care este cu adevărat extrem. Sfinţenia este în acest sens un lucru de care trebuie să ţinem cont atunci când vorbim de rafimanentul duhovnicesc. Ortodoxia a cunoscut mai multe exemple de mari sfinţi creştini ortodocşi care se poate spune că au dus cu sine ceea ce am puztea denumii rafinamentul duhovnicesc şi simţul a ceea ce este rafinat în plan duhovnicesc.[88] Prin urmare când vorbim de sfinţi de cele mai multe ori vorbim de un rafinament aparte. Acest lucru se poate vedea la drept vorbind din vieţile a mai multor sfinţi creştin ortodocşi. Poate cei mai rafinaţi sfinţi creştini ortodocşi au fost cât se poate de mult sfinţii capadocieni cum a fost Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul şi Sfântul Grigorie de Nyssa. Aceşti sfinţi care au trăit în secolul al IV-lea se poate spune că au venit cu o altă mentalitate şi o altă înţelegere a sfinţeniei unei lumi sau a unei epoci istorice care tocmai ieşea din persecuţiile anticreştine. Sfinţii capadocieni se poate spune că au descoperit o cale unică a rafinamentului şi această cale era foarte mult o sinteză dintre cunoaşterea academică şi filosofică laică şi dogmele religiei. Imperiul roman care a fost un imperiu anticreştin de cele mai multe ori se poate spune că a stopat cât se poate de mult acest gen de gândire. Să ne ducem aminte că unele încercări de acest gen au fost făcute în trecut mai ales de sfântul Iustin Martirul şi Filosoful. Acest sfânt care a fost şi el cât se poate de mult un sfânt rafinat se poate spune că a ajuns să fie martirizat fiindcă a voit

87 Hristos Yanaras, *Pietismul* (Tesalonic, 2008).

88 Simeon Metafrastul, *Vieţile sfinţilor* (Editura Romanului şi Huşilor, 1991-1998) în 12 volume.

să încreştineze filosofia păgână a timpurilor sale. Fără nici o îndoială că şi sfântul Iustin Martirul şi Filosoful a fost o persoană care a dat dovadă de foarte mult rafinament dar acest lucru evident nu a fost pe placul sau după dorinţele lumii în care tăria. Se poate spune că Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful s-a născut cu 200 de ani mai înainte de timpul său. Au trebuit să treacă aproape 200 de ani de la moartea Sfântului Iustin Martirul şi Filosoful, până ce filosfia avea să se încreştineze. Acest lucru se poate spune că a fost început de părinţii capadocieni pe care i-am enunţat mai sus.

Se spune că la un moment dat într-o pădure era un leu care dădea dovadă de mai multe cruzime. El avea obiceiul să mănânce vitele din acea pădure. Vitele s-au adunat şi cea mai înţeleaptă dintre ele a spus:

- V-am adunat aici cu un motiv foarte bine întemeiat.
- Ce motiv?
- Adevărul este că leul ne vânează fiindcă noi nu suntem unite.
- La ce te referi?
- Atunci când vom merge prin pădure nu vom mai merge singure ci toate la un loc.
- De ce?
- În acest mod leul se v-a speria de noi şi v-a fugii.
- Bine vom încerca, au răspuns vitele.

  Vitele s-au dus toate la un loc. Atunci când leul a venit fiind câteva zeci de vite leul s-a sperit şi în acest mod se poate spune că vitele au scăpat.

După cum am spus, persecuţiile creştine au putut să ţină mai mult creştinismul într-o stare amorfă în care au fost mai mulţi creştini martirizaţi fiindcă creştinii erau înfricoşaţi şi nu au avut un cuvânt comun de spus în acest sens. În cele din urmă după ce imperiul s-a creştinat se poate spune că în cele din urmă creştinismul a devenit o credinţă care a fost extrem de efectivă.[89] După cum am spus, sunt mai mulţi sfinţi creştini care au dat dovadă de mare rafinament: Sfântul Ioan Damaschinul, Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie Palama sau Sfânta Melania Romana. Este prin urmare cât se poate de evident că de cele mai multe ori sfinţii creştini ortodocşi au fost fără nici o îndoială exemple de rafinament. Am enunţat aici persoana Sfântului Iustin Martirul şi Filosoful care a fost un sfânt care a trăit în secolul I după Hristos. Se poate spune că Sfântul Iustin Martirul a fost un om cu extrem de multă iniţiativă şi pentru acest motiv el a voit să facă din ceştinism o religie şi credinţă care să fie în dialog şi în stare de convorbire cu religiile lumii timpului său. Acest lucru sfântul Iustin Martirul l-a făcut în special în ceea ce priveşte filosofia. Au fost mai mulţi care au considerat că filosofia trebuie să rămână în continuare o filosofie politeistă şi idolatră. Când Sfântul Iustin Martirul şi-a explimat nemulţumirea sa în acest sens în cele din urmă el a fost omorât. Se poate spune că în cazul Sfântului Iustin Martirul se poate vedea extrem de mult rafinament. Acest gen de rafinament după cum am spus este un lucru pe care îl vom întâlnii mai apoi la părinţii capadocieni.[90] Părinţii capadocieni se poate spune că şi ei au dat dovadă de extrem de mult rafinament fiind persoane care au fost extrem de bine pregătite în ceea ce am

89 Petre Semen, *Părinţii capadocieni* (Editura fundaţiei academice Axis, 2009).

putea denumii cultura şi filosofia vremii dar care în acelaţi timp şi-au dat seama că orice cunoştinţă care îi vine omului vine de la Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare se poate spune că a dat dovadă de foarte mult rafinament fiindcă a fost autorul a ceea ce istoria avea să cunoască ca şi vasiliadele. Acestea au fost cât se poate de mult campanii pe care sfântul Vasile le-a organizat cu scopul de a ajuta pe orfani, văduve şi pe cei săraci. Aceste campanii au devenit ulterior un model a ceea ce cunaoştem în zilele noastre ca şi filantropia creştin ortodoxă. Este prin urmare un mare adevăr că de cele mai multe ori Sfântul Vasile cel Mare s-a făcut remarcat prin ceea ce se poate spune actele lui de caritate care au ajutat pe mai mulţi defavorizaţi şi pe mai mulţi oameni care au rămas fără de ajutor în existenţa lor.
Se spune că la un moment dat exista un lup care era extrem de lacom. Era cunoscut pentru lăcomia lui în toată pădurea. Acest lup a prins odată prada şi s-a pus pe mâncate. A mâncat şi la un moment dat un os i s-a oprit în gât. Lupul nu ştia ce să facă. A început să strige după ajutor.

- Ajutor, ajutor, dar lupul nu a primit nici un fel de răspuns.
  După ce a stat şi s-a gândit şi-a spus.
- Ştiu ce voi face. Mă voi duce la cocor care are un cioc lung şi îi voi cere să mă ajute.
  Lupul s-a dus la cocor şi i-a spus.
- Dacă vei scoate acest os din gâtul meu te voi plătii foarte bine.
- Serios?
- Da.
- Bine te voi ajuta.
  Cocorul a scos osul şi după aceasta lupul a dat să plece.
- Bine spuneai că mă vei plătii foarte bine
- Nu îţi este destul că te-am lăsat să îţi bagi capul la mine în gură?
  Am spus acestă fabulă pentru a arăta că de cele mai multe ori de la sfinţii creştini ortodocşi învăţăm că recunoştinţa este cât se poate de mult ceea ce este ne face omanei cinstiţi şi faptul că recunoştinţa este cât se poate de mult o dovadă de rafinament. Trăim într-o lume în care de cele mai multe ori recunoştinţa lipseşte. Lipseşte recunoştinţa părinţilor faţă de copii şi a copiilor faţă de părinţi, a elevilor faţă de profesori şi a profesorilor faţă de elevi.

Un astfel de exemplu de lipsă de recunoştinţă se poate spune că a fost Sfântul Grigorie Teologul care iniţial a fost cât se poate de mult o persoană care a prezidat sau mai bine spus a condus al doilea sinod ecumenic care a avut la la Constantinopol. Lumea de la timpul Sfântului Grigorie Teologul a fost cât se poate de mult o lume care nu avea recunoştinţă şi pentru acest lucru sfântul Grigorie Teologul avea în curând să fie destituit din înalta sa funcţie de patriarh ecumenic. Acest lucru vine să ne spună foarte mult despre rafimanentul Sfântului Grigorie Teologul. În loc să fie apreciat pentru calităţile sale duhovniceşti şi ascetice se poate spune că sfântul Grigorie Teologul a fost alungat şi exilat. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Sfinţii ne învăţă că de cele mai multe ori recunoştinţa este un lucru care este

90 Ioan Ică jr. *Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful: dosarul autobiografic, aghiografic şi liturgic* (Sibiu, 2011).

cât se poate de mult o dovadă de rafinament duhovnicesc. Rafinamentul este prin urmare un lucru care de cele mai multe ori îl găsim la fel de bine şi în ceea ce am denumit aspectul filantropic al iubirii de semeni şi al iubirii de cei care au nevoie de noi. Aceste lucruri se poate spune că definesc cât se poate de mult ceea ce am putea spune sensul şi expresia de rafinament a ortodoxiei.[91]

Se spune că un om avea ca şi animale domestice un căţel şi un măgar. Căeţul avea misiunea de a păzii casa şi măgarul de a căra greutăţi. La un moment dat într-o zii foarte călduroasă cânele stătea tolănit la soare. S-au auzit nişte zgomote afară. Câinele şi-a ridicat capul s-a uitat, a mirosit şi mai apoi şi-a pus capul la loc.

- Ce faci? De ce nu latrii? A întrebat măgarul.
- De ce să latru?
- Ar putea să fie nişte hoţi care vin să ne atace.
- De ce nu îţi vezi de treaba ta?
- Dacă tu nu latrii voi striga eu.
- Fă cum vrei.

  Se spune că măgarul a început să scoată sunete pentru a atrage atenţia stăpânului. Acesta i-a spus de mai multe ori măgarului să tacă dar măgarul era sigur că sunt atacaţi de hoţi. În cele din urmă stăpânul a luat o cantă de apă şi a aruncat-o pe măgar pentru a îi face un duş rece. Acest duş la calmant în cele din urmă.

Această fabulă am spus-o pentru a arăta că de cele mai multe ori sfinţii sunt persoane care au ca şi un mare dar ascultarea. De la sfinţi învăţăm un lucru fundamental pe care trebuie să îl avem în vedere. Acest lucru este cât se poate de mult ascultarea de cei mai mari. Sfinţii au lăsat un fel de moşterile de a asculta de cei mai mari. În ascultarea de cei mai mari se poate spune că de mai multe ori monahii îşi găsesc mântuirea. Ascultarea este un lucru care se poate spune că atunci când vorbim de rafinamentul duhovnicesc este un lucru fundamental: ea ne pune în acord cu voia lui Dumnezeu. Între voia lui Dumnezeu şi voia omului de cele mai multe ori se poate spune că trebuie să existe acord şi armonie. Acest lucru este un lucru pe care îl învăţăm de la sfinţii creştini ortodocşi.[92] Ascultarea de cei mai mari este un lucru pe care îl învăţăm de la sfinţii creştini ortodocşi. Acest lucru se poate spune că este o mare dovadă de rafinament în cazul sfinţilor. Evident, ascultarea sfinţilor nu este oarbă dar în mare se poate spune că sfinţenia nu este străină de noţiunea de ierarhie. Acest lucru este un principiu pe care trebuie să îl avem în vedere când vorbim despre sfinţi şi despre modul în care ei experimentează sfinţenia. Acest lucru după cum am spus este una dintre trăsăturile fundamentale ale ortodoxiei. În planul laicilor se poate spune că aceştia pot ajunge cât se poate de mult la ceea ce am putea denumii ascultarea faţă de preoţi şi de ierarhia Bisercii. S-a putut vedea că de mai multe ori acest lucru este cât se poate de mult o problemă. Sunt mai mulţi creştini care găsesc că ascultarea nu este în nici un caz un lucru bun şi rafinat. Aşa se face că s-au născut mai multe secte în care se poate

---

91 Arsenie Papacioc, *Singur ortodoxia* (Editura Sofia: Bucureşti, 2008).

92 Virgil Gheorghiu, *Cim am vrut să mă fac sfânt* (Editura Deisis: Sibiu: 2008).

spune că nu există nici un fel de ierarhie. Acest lucru este se poate spune puţin mai neobişnuit pentru cei care nu cred că sfinţenia este un lucru care este manifestat sau mai bine spus se poate manifesta prin ceea ce este sau cum am putea definii ascultarea. Ascultarea de ierarhia Bisercii după cum am spus nu este orbească dar de cele mai multe ori ea este o dovadă de rafinament. Acest lucru după cum am spus este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere şi pe care trebuie să o adobrăm mai mult. Ascultarea faţă de cei din ierarhia Bisercii este cât se poate de mult un lucru care ne duce în cele din urmă la o stare de acord dintre voinţa lui Dmnezeu şi voinţa noastră. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine modul în care înţelegem viaţa şi existenţa. Sfinţenia este prin urmare un lucru care este în cele din urmă o dovadă de rafinament. Să ne aducem aminte în acest sens de încleştarea dintre creştinism şi idolatria antică. Să ne aducem aminte că mai mulţi dintre sfinţi s-au dus la martiriu şi au pierdut viaţa mărturisindu-L pe Hristos. Dintre cele mai cunoscute cazuri sunt cele ale Sfântului Dimitrie şi a Sfântului Gheorghe. De foarte mult rafinament a dar dovadă şi sfântul Ioan Botezătorul care l-a mustat pe Irod Antipa că s-a căsătorit cu soţia fratelui său făcându-se astfel vinovat de incest. Se poate spune că acest lucru a adus cu sine în cele din urmă decapitatea sfântului Ioan Botezătorul. Aceste lucruri sunt evenimente care au trecut dar din ele se poate spune că se vede cât se poate de mult rafinamentul de care a dat dovadă sfântul Ioan Botezătorul. După cum am spus, se poate spune că mai toţi sfinţii au dat dovadă de sfinţenie atunci când au mărturisit drept pentru Hristos. Acest lucru l-au făcut în secolul I după Hristos Sfântul Petru şi Pavel care au mărturisit pe Hristos. Acest lucru a dus în cele din urmă la uciderea lor. Deşi mai multă lume contestă acest lucru se poate spune că sfinţii au dat dovadă de foarte mult rafinament atunci când au mărturisit adevărul în condiţii vitrege şi ostile. Acest lucru se poate spune că ne face să vorbim despre sfinţii creştini ortodocşi ca şi modele de rafimanent duhovnicesc. Sunt mai mulţi care cred că sfinţii au fost oameni barbarici şi brutali care eventual au urât atât de mult lumea că unii au ales să o părăsească pentru totdeauna. Acest lucru se poate spune că este un mare neadevăr.[93]

După cum am spus, în lumea noastră sunt mai mulţi care consideră că nu este nevoie de sfinţi şi la fel de bine există unii care cred că în sine cultul sfinţilor nu este o dovadă sau un model de rafinament. Ei se aseamănă acelui măgar dintr-o fabulă care ne spune că la un momnet dat măgarul a găsit o blană de leu. S-a îmbăvcat în ea şi mergea să sperie pe alte animale şi pe locuitorii din satul său. Toată lumea credea că este leu. Până într-o zii când nişte fermieri l-au auzit că scoate sunete de măgar. Atunci aceştia au luat nişte beţe şi l-au pedepsit pe măgar cu cânteva lovituri zdravăne. După cum ştim sunt mai multe secte care resping cultul sfinţilor sau la fel de bine sunt religii care au sfinţii lor proprii. Trebuie să fim atenţi la aceste lucruri şi să le avem în vedere. Sfinţii sunt pentru noi modele de rafinament duhovnicesc fiindcă se poate spune că ei ne învaţă ceea ce este adevărul şi cum trebuie să exprimăm adevărul. În acest sens, ei sunt dovezi ale faptului că rafinamentul duhovnicesc este o expresie a sfinţeniei. De cele mai

93 Radu Teodorescu, *Sfântul şi sfinţenia creştin ortodoxă în timpurile de azi* (Cugir, 2014).

multe ori lumea este atrasă de rafinament. Acest lucru este cât se poate de real în cazul sfinţior care prin credinţă au ajuns la acest lucru. Sunt mai multe cazuri de sfinţi care au dat dovadă de rafinament duhovnicesc. Să ne aducem aminte în primul rând de sfinţii Vechiului Testament care se poate spune că erau cât se poate de mult atenţi la voia lui Dumnezeu. Asemenea sfinţi au fost proorocii Samuel şi Natan care au ajuns la un aşa mare grad de rugăciune că auzeau glasul lui Dumnezeu cum le vorbea. Acest lucru se poate spune că este o realitate care este menită să ne spună la ce grad de sfinţenie au ajuns unii dintre semenii noştrii. După cum am supus, sfinţenia este cea mai bune expresie a rafinamentului duhovnicesc. Sfinţii sunt în acest sens adevărate modele care ne învaţă şi pe noi cum să ajungem să fim mai buni şi mai morali.[94] Realitatea este că sfinţii şi sfinţenia nu sunt un lucru grosier ci sunt cât se poate de mult persoane care aduc cu sine un mesaj de blândeţe şi de pace. În jurul sfinţilor se poate spune că întotdeauna omul a simţit pace şi linişte. Acest lucru îl exprima în secolul al XIX-lea Sfântul Ssrafim de Sarov când spune că „dobândeşte harul lui Dumnezeu şi mii de suflete se vor mântui în jurul său.” Se poate spune că şi sfântul Serafim de Sarov a fost un exemplu de rafinament duhovnicesc. Sunt mai puţini cei care ştiu că Sfântul Serafim de Sarov a avut un ucenic pe nume Motovilov. Acest ucenic se întreba foatre multe lucruri despre lumina lui Dumnezeu. Sfântul Serafim de Sarov i-a demonstrat acest lucru fiindcă în momentul în care s-a rugat a fost învăluit de o lumină extrem de puternică.

După cum am spus, pe sfinţii adevăraţi îi putem întotdeauna deosebii prin rafinamentul lor duhovnicesc. Acest lucru este tipic pentru toţi sfinţii creştini ortodocşi. Acest rafinament de mai multe ori se manifestă şi fizic fiindcă aceşti sfinţii de mai multe ori fac ca moaştele lor să fie izvorâtoare de mir. Să ne aducem aminte de acea fabulă cu leul şi şacalul. Se spune că la un moment dat un leu era foarte bun prieten cu un şacal. Ei mergeau în pădure împreună la vânat şi ceea ce vânau ajungeau să împartă amândoi. Într-o zii leul s-a îmbolnăvit şi i-a spus şacaului:

- Du-te tu te rog şi vânează şi pentru bine fiindcă sunt bolnav.
- Bine aşa voi face.

  Şacalul s-a dus şi a văzut în pădure un măgat căruia i-a spus:
- Regele junglei vrea să te facă ministru.

  Ademenit măgarul s-a dus cu şacalul. Leul l-a ucis pe măgar. Înainte să se apuce că îl mănânce i s-a făcut sete şi i-a spus şacalului:
- Nu te atinge de mâncare până nu mă întorc.

  Imediat după ce a plecat leul şacalul a mâncat creierul măgarului. Când a venit leul a văzut că măragului îi lipseşte creierii.
- Unde sunt creierii măgarului?
- Dacă ar fii avut creieri crezi că ar mai fii fost aici? A răspuns şacalul.

  După cum am spus, sunt mai multe secte care ne fac să credem că nu există sfinţii sau dacă există sfinţi aceştia sunt cât se poate de mult sfinţii care îi denumesc aceste secte. Realitatea este că trebuie să cunoaştem foarte bine învăţăturile Bisericii Creştin Ortodoxe pentru a face diferenţa şi distincţia

94 Nichifor Crainic, *Sfinţenia împlinirea umanului* (Iaşi, 1991).

dintre ceea ce înseamnă un sfânt adevărat de un sfânt fals. De cele mai multe ori suntem induşi în eroare.

Sunt mai multe religii orientale care ne spun că sfinţii sunt doar cei pe care îi susţin aceste religii şi nu cei despre care ne vorbeşte Biserica Creştin Ortodoxă.[95] În acest sens vom ştii că în jurul sfinţilor şi a cultului sfinţilor întotdeauna se poate simţii ceea ce am putea spune un fel de linişte şi pace. Acest lucru se poate spune că este de mai multe ori însoţit şi de o stare de rafinament duhovcnicesc. Prin urmare sfinţii creştini ortoocşi nu sunt simple prezenţe ci prezenţa lor degajă ceea ce am putea denumii rafinamentul duhovnicesc. În acelaşi timp se poate spune că nu trebuie să ne mândrim cu sfinţii noştrii creştini ortodocşi ci de cele mai multe ori trebuie numai să le recunoaştem valoarea. Acest lucru este demonstrat de o fabulă mai puţin cunoscută. Se spune că la un moment dat doi cocoşi s-au luat la luptă pentru a vedea care este mai puternic. S-au luptat şi în cele din urmă unul dintre ei a învins. Bucuros acesta s-a suit pe un acoperiş şi acolo a început să danseze. Un vultur înfometat a trecut prin acea regiune şi a văzut pe cocoş că dansează pe acoperiş. Atunci el imediat l-a înhăţat şi la luat ca şi prada sa.

După cum am spus nu trebuie să ne mândrim cu sfinţii noştrii dar trebuie să ştim că ei sunt cu aevărat cele mai bune dovezi de ceea ce se poate denumii rafinamentul duhovnicesc. Acest rafinament se poate spune că de cele mai multe ori îl vom găsii la sfinţii creştini ortodocşi. Ei propriu zis l-au primit de la Dumnezeu. Sfinţii sutn cei care ne învaţă că de cele mai multe ori starea de rafinament duhovnicesc este cât se poate de mult nepătimirea sau momentul în care omul ajunge de nu mai face păcate mari şi multe. Se poate spune că logica rafinamentului duhovnicesc se împlineşte cât se poate de mult în cazul sfinţilor. Acest lucru este un mare adevăr şi o mare realitate.

Se spune că la un momnet dat un vânzător de sare avea un măgar cu care ducea sarea la piaţă. Vânzătorul de sare făcea acest drum aproape zilnic. Pe drumul care mergea spre piaţă ei treceau printr-un râu. Înr-o zii măgarul s-a dezechilibrat şi sacul de sare a căzut în apă. Sarea s-a dizolvat şi măgarul a putut vedea că sacul este mult mai uşor. Atunci măgarul arunca sacul în apă în fiecare zii. Vânzătorul s-a prins de şiretlicul măgarului şi a decis să îi dea acestui o lecţie. El a pus un sac de lână. Cu această ocazie când măgarul a aruncat sacul în apă, sacul a devenit şi mai greu. Acest lucru l-a învăţat pe măgar o lecţie foarte bună. De atunci se spune că el nu a mai aruncat sacul în apă.

După cum am spus, de mai multe ori suntem tentaţi să vedem sfinţii şi sfinţenia din alte religii şi în acest mod de mai multe ori ne neglijăm propria noastră Biserică Creştin Ortodoxă. Biserica Creştin Ortodoxă nu are nici un lucru împotrivă ca noi să cunoaştem ceea ce am putea spune alte religii şi faptul că noi putem ajunge să le cunoaştem. Ceea ce trebuie să ştim este că aceste religii sunt false la fel cum fals a fost în vechime cultul idolilor. Sunt mai multe cazuri de creştini ortodocşi care evident şi ei sunt înşelaţi de alte religii. Nu etse nimic rău dacă studiem alte religii şi sfinţii lor. Ceea

95 Kalistos Ware, *Biserica Ortodoxă* (Peguin, 1993).

ce trebuie să ştim este că adevărul este în Biserica Creştin Ortodoxă.[96] Se poate spune că de cele mai multe ori ceea ce le lipseşte celorlate religii necreştine este acest rafinament pe care îl simţim în cazul sfinţilor creştin ortodocşi. Prin urmare este adevărat că sfinţii ortodocşi sunt pentru noi exemple de rafinament duhovnicesc. De mai multe ori sfinţii au dominat pe cei care i-au persecutat prin faptul că au dat dovadă de rafiment. Se ştie că în perioada persecuţiilor care a durat până la împăratul Constantin cel Mare de mai multe ori sfinţii au fost persecutaţi cu o cruzime ieşită din comun. La toate aceste lucruri sfinţii au răspuns cu rafinament şi cu blândeţe. Este cât se poate de adevărat că sfinţii au ieşit biruitori în cele din urmă asupra celor care îi persecutau fiindcă ei au fost cât se poate de mult rafinaţi. Să ne aducem aminte de sfintele Perpetua şi Felicitas care au fost date se fie mâncate şi sfâşiate de animale sălbatice. Aceste sfinte au răspuns prin a se ruga pentru cei care le-au persecutat. După cum am spus, sfinţii creştini ortodocşi de mai multe ori au fost exemple de rafinament şi de blândeţe într-o lume care se poate spune că a fost departe de calea adevărului şi a înţelegerii. Rafinamentul duhovnicesc s-a manifestat în cazul sfinţilor prin ceea ce am putea spune un profund simţ ascetic şi mai ales prin mult rafinament. Ei au făcut acest lucru într-o lume care de mai multe ori se afla în întunericul cruzimii şi al violenţei. Nu trebuie să uităm prin urmare pe sfinţii şi se cuvine le le cunoşatem viaţa şi să îi cinstim. De la ei la fel de bine învăţăm cât se poate de mult ceea ce este rafinamentul. După cum am spus acest rafinament de mai multe ori ne lasă în suspans. De ce spunem acest lucru? După cum ştim mai mulţi sfinţi au ajuns să aibă viaţa curmată aici pe pământ. În acest sens, se poate spune că victoria celor care i-au persecutat a fost deplină. Acest lucru nu este adevărat. Să ne aducem aminte în acest sens de Sfântul arhidiacon Ştefan care a fost omorât prin delapidare. Mai înainte de a fii omorât sfântul Ştefan a primit direct de la Dumnezeu o descoperire care i-a certificat că lumea noastră nu este singura lume. El l-a văzut pe Domnul Iisus Hristos cum stă de-a dreapta măririi lui Dumnezeu Tatăl. Sfântul Ştefan se poate spune spune că este şi el un mare exemplu de rafinament duhovnicesc prin faptul că a adus mărturie evreilor din timpul său că Cel pe care îl răstingiseră fusese chiar Fiul lui Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că este o dovadă de mare rafinament din care şi noi avem de învăţat. Când ne gândim la Sfântul Ştefan de cele mai multe ori ne gândim cu tristeţe fiindcă el a fost ucis pe nedrept. În realitate se poate spune că sfântul Ştefan a plecat din această lume încredinţat că v-a merge în rai.[97]

Adevărul este că vom ajunge să ne dăm seama de rafimanetul duhvnicesc al sfinţilor atunci când vom pune în antagonie ceea înseamnă viaţa unui sfânt cu lucrarea sau lucrările demonice. Există fără nici o îndoială un element sau mai bine spus un factor demonic de care nu putem face abstracţie. Acest factor de spoate spune că este unul distructiv, agresiv, violent, care instigă la sentimente de rebeliune continuă şi

96 Dumitru Stăniloae, *Poziţia domnului Lucian Blaga faţă de creştinism şi ortodoxie* (Editura Paideia, 1997 reeditare).

97 Emil Jurcan, *Duhul Sfânt şi provocările contemporaneităţii* (Alba Iulia, 1999).

multe alte lucruri de acest fel. Se poate spune că în elementul demonic nu există nici un fel de rafimanent. Demonic este în acest sens distrugerea pură de dragul distrugerii şi de a face rău în jur. Aceste lucruri se poate spune că pun într-o optică nouă ceea ce am putea spune vieţile sfinţilor. De cele mai multe ori sfinţii au fost cei care au reuşit să îi biruie pe demoni prin blândeţea lor. La fel de bine ei au făcut acest lucru prin rafinament. După cum am spus, demonicul este cât se poate de mult un lucru brutal, distrugător, care terorizează şi care induce panică nejustificată. Se poate spune că între calea rafinamentului duhovnicesc şi calea demonică nu există nici un fel de compatibilitate.[98] După cum ne spun sfinţii părinţi în lumea noastră există o puternică lucrare demonică care de cele mai multe ori se poate spune că se manifestă prin diviziune sau dividere. Acest lucru se poate spune că este una dintre principalele caracteristici ale lucrării demonice. Demonii sunt cei care ne fac să se divizăm şi să ne împărţim între noi. În timp ce sfinţii de îndeamnă la iubire şi la înţelegere între noi se poate spune că lucrarea demonică este tocmai contrariul. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. După cum am spus sfinţii sunt cei care prin rafinamentul lor de cele mai multe ori au putut vedea care este lucrarea demonică din această lume. Pentru acest motiv este bine să ne încredem în cuvintele sfinţilor pe care aceştia ni le-au lăsat prin cărţi şi scrieri.

După cum am spus, au fost în trecut mai mulţi sfinţii care s-au confruntat cu lucrarea demonică şi de cele mai multe ori ei au ieşit învingători. Dintre sfinţii cei mai cunoscuţi care s-au confruntat cu lucrările demonilor amintim pe Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Macarie cel Mare, Sfântul Atanasie Atonitul, Sfântul Daniil Sihastru sau Sfântul Nectarie din Eghina. După cum am spus, de mai multe ori lucrarea demonică se bazează pe înşelăciune şi pe viclenie. În acest mod se poate spune că demonii de mai multe ori ajung de minează sau mai bine spus imită rafinamentul şi sfinţenia creştin ortodoxă.

Despre un iepure se spune că la un moment dat stătea şi privea de undeva de la puţină distanţă vulpea.

- La ce te uiţi?
- La tine.
- De ce?
- Mă gândeam dacă eşti atât de vicleană precum pari.
- Am o propunere pentru tine.
- Ce propunere?
- Ce ar fii să vi la mine la cină să discutăm acest subiect?
- Foarte bine voi venii.

  Iepurele a aşteptat să se însereze şi apoi s-a dus la vulpe. Când a ajuns la vulpe fiind precaut s-a uitat pe fereastră. Ceea ce a putut vedea a fost că vulpea avea toate farfuriile goale fără de mâncare. Atunci el şi-a spus:
- Ce prost am fost. Vuplea vrea să mă mănânce chiar pe mine.

  După ce a spus acest lucru a luat-o la fugă.

După cum am spus, de cele mai multe ori lucrarea diavolească se face prin înşelăciune. Acest lucru a fost atestat de mai multe ori. Noul Testament ne spune că pentru a ne

98 Cristian Spătărelu, *Demonii şi lucrările lor* (Editura Egumeniţa, 2011).

seduce de mai multe ori cel rău sau diavolul poate lua chipul unui înger. Prin urmare trebuie să fim atenţi cu acest gen de lucrări diavoleşti. Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori lucrarea diavolească este o lucrare care doreşte distrugerea noastră. Ceea ce trebuie să învăţăm este că în realitate după căderea lor demonii nu mai au nici un fel de rafinament duhovnicesc în ei. În realitate ei nu mai au nici un fel de simţ pentru frumos şi pentru spiritulitate. Acest lucru îi face ceea ce am putea spune fiinţe peirdute pentru totdeauna. Realitatea este că de mai multe ori lucrarea demonică este o lucrare care urmăreşte numai distrugerea şi răul. Răul nefiind niciodată absolut se poate spune că suferinţa demonică v-a fii şi ea eternă sau veşnică. O întâmplare care o avem în acest sens despre lucrarea demonică ne vine din Muntele Athos. Se spune că la muntele Athos a fost mai demult un călugăr cu numele de Spiridon după numele Sfântului Spiridom al Trimitundei. Acest călugăr era mai mândru. Într-o zii se spune că lui i s-a arătat un înger. Îngerul era cumva neobişnuit fiindcă era roşu de culoare. Călugărul Spiridon fiind mai mândru s-a încrezut în acest înger roşu care era în realitate un demon. Demonul i-a spus să se suie pe vârful muntelui Athos fiindcă acolo are să se întlnească cu Hristos în toată mărirea Sa dimpreună cu toţi sfinţii. Fiind înşelat călugărul Spiridon a acceptat. Demonul l-a fugărit până în vârsul muntelui Athos unde cu adevărat se putea vedea că era Hristos cu toţi sfinţii pe marginea la o prăpastie. Acest Hristos fals i-a spus călugărului:

- Vino la mine.

Cîn s-a apropiat călugărul şi-a dat seama că pe unul dintre sfinţi călugărul l-a recunoscut. Era sfântul Spiridon al cărui nume îl purta călugărul. Ceea ce a putut vedea călugărul este că tichia pe care o purta acest aşa zis sfânt Spiridon era mult mai mare decât o ştia el din icoane şi din alte picturi bisericeşti. Atunci călugărul şi-a făcut semenul crucii şi a zis rugăciunea Doamne Iisus Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă pe mine păcătosl.

Cum a rostit această rugăciune toată ceata sfinţilor şi Hristos care era în mijlocul ei s-au risipit ca fumul. Atunci călugărul Spiridon şi-a dat seama că a fost victima unei înşelăciuni diavoleşti.[99]

Acest lucru ne spune că în realitate în demonic nu mai există nimic rafinat şi că distrugerea şi teroarea sunt singurele care definesc ceea ce este sau modul în care am putea denumii existenţa demonică. Atunci cum se face că această existenţă de mai multe ori este activă? După cum am spus de cele mai multe ori lucrarea demonică nu este o lucrare pe faţă ci ea se face de cele mai multe ori în ascuns şi de ce nu în secret. Acest lucru l-au putut experimenta mai mulţi sfinţi. Când vorbim de sfinţi evident vorbim de persoane care sunt cât se poate de mult superioare faţă de lucrarea demonică şi care în cele din urmă pot birui lucrarea demonică. Această lucare după cum am spus de cele mai multe ori se bazează pe înşelăciune şi pe manipulare. Sfinţii sunt prin urmare persoanele care de cele mai multe ori ajung să biruie entităţile demonice prin viaţa lor de rugăciune care îi face cât se poate de mult rafinaţi şi plini de rafinament faţă de puterile întunericului. Este prin urmare tipic ca sfinţii creştini

99 Andrei Aghioritul, *Patericul sfântului Munte* (Editura Sofia: Bucureşti, 2013).

ortodocşi să ajungă la acest gen de rezultate din moment ce ei urmează bineului. Se ştie din descoperire de la Dumnezeu că atunci când a murit sfântul Macarie cel Mare s-au arătat mai mulţi demoni care au voit să îi i-a sufletul. Sfântul Macarie cel Mare i-a ignorat. Atunci demonii pentru a îl arunca în mândrie au început să îi strige:

- Ne-ai biruit Macarie.

Din nou sfântul Macarie nu a spus nimic. În cele din urmă sfântul Macarie cel Mare a ajuns la porţile raiului. În acest moment demonii au strigat şi mai tare:

- Ne-ai biruit Macarie.
- Da. Cu ajutorul lui Hristos Dumnezeu.

De la sfinţi învăţăm ca niciodată să nu ne încredem în puterile nostre proprii când avem de face cu entităţile demonice. Aceste entităţi se poate spune că disimulează orice şi totul pentru a a ne putea înfrânge şi pentru ca în acest mod să ajungem în iad. Aceste lucruri au fost de mai multe ori experimentate de părinţii Biserciii. Lucrarea demonică se poate spune că nu are nici un fel de rafinament duhovnicesc în ea. Demonii sunt de mai multe ori puşi pe o mânie furibundă care nu are rezultat decât distrugerea şi moartea. În acest sens, înţelegem că rafinamentul duhovnicesc nu este pe placul demonilor.[100] De ce este acest lucru? Rafinamentul duhovnicesc este cel care ne face să construim biserici mari şi frumoase, să face slujbe cu cântări frumoase, să mergem în duminici şi sărbători la biserică. Toate aceste lucruri nu sunt pe placul demonilor. Să ne aducem aminte că atunci când Sfântul Atanasie Atonitul a construit mănăstirea marea Lavră din Muntele Athos demonii au distrus de mai multe ori zidurile mănăstirii pentru ca sfântul să nu poate construi nimic. Numai prin intervenţia fecioarei Maria Sfântul Atanasie cel Mare a putut în cele din urmă să construiască această mănăsrite. După cum am spus, actele evlaviei noastre de cele mai multe ori atunci când se perfecţionează ajung să fie cât se poate de mult acte extrem de rafinate. În acest sens, după ce avem mai mulţi ani de frecventat biserica se poate vedea că avem o cu totul altă privire asupra lumii şi a celor din jurul nostru. Acest lucru înseamnă că omul s-a înduhovnicit şi el are o privire mai mai profundă asupra lumii din jur. Aceste lucruri sunt de cele mai multe ori realităţi pe care trebuie să le avem în vedere şi să ţinem cont de ele. Prin urmare, se poate spune că una dintre armele noastre împotriva demonicului este şi rafimentul duhovnicesc. Acest rafinament este cel care ne face să refuzăm ofertele sectelor şi a sectanţilor, să ajungem să studiem mai mult tradiţia noastră ortodoxă, să fim la curent cu ceea ce are loc în viaţa noastră ortodoxă şi la fel de bine să fim alături de ierarhii creştini ortodocşi atunci când situaţie o cere.[101]

Se poate spune că o altă formă de rafinament duhovnicesc a fost din cele mai vechi vremuri muzica. Se ştiu astfel şi de câţiva sfânţi compozitori cum a fost Sfântul Roman Melodul. Muzica bisericască se poate spune că este cât se poate de mult o formă de rafinament al modului de exprimare a legăturii omului cu Dumnezeu. În acest sens, sfinţii părinţi ne spus că muzica bisericeacă trebuie să fie o muzică lină, o muzică care să nu îndemne firea la zbierăte. Acest lucru se poate spune că este una dintre

100 Antonie Plămădeală, *Tradiţia şi libertate în spiritualitatea creştin ortodoxă* (Sibiu, 1983).

101 Dan Ciachir, *File din cronica ortodoxă* (Editura Lucman, 2008).

trăsăturile esenţiale ale muzicii bisericeşti. Acest lucru fiindcă se poates spune că nu orice muzică este pe placul lui Dumnezeu. Muzica bisericască de cele mai multe ori este prezentă în cultul bisericii sub forma de psalmodiere. Psalmodierea este se poate spune o metodă de rafinament duhovnicesc.

Se spune că mai de mult un lup a prins un miel. Lupul se pregătea să îl mânce când mielul i-a spus:

- Îniante să mă mânâci aş avea să îţi cer un lucru.
- Ce lucru?
- Aş dorii să îmi laşi dreptul la ultima dorinţă.
- Ce dorinţă?
- Aş dorii să îmi cânţi un cântec cât se poate de tare.
- Ce cântec?
- Un cântec frumos.
- Bine. A spus lupul. Îţi voi cânta un cântec.

  Lupul a început să cânte şi fiindcă credea că este singur în acea regiune a cântat foarte tare. Nişte vânători au auzit sunete şi au venit şi atunci lupul a trebuit să fugă.

  Se poate spune că în sens duhovnicesc acesta este sensul psalmodierii. Psalmodierea se poate spune că este muzica sfinţilor. Este adevărat că mai toţi mari sfinţi ai ortodoxiei au crescut în tradiţia psalmodierii.

Despre Ioan Cucuzel de la muntele Athos se spune că avea o voce frumoasă. Într-o seară a adormit şi a avut un vis. Se făcea că i s-a arătat Fericoara Maria care i-a spus:

- Cântă pentru mine şi o să te răsplătesc.

  Apoi fecioara Maria i-a întins o monedă de aur. Când s-a trezit Ioan Cucuzel avea modenda de aur în mână ca şi semn că visul care l-a avut a fost adevărat.[102]

După cu am spus, de mai multe ori muzica bisericască a fost cât se poate de mult o expresie a rafinamentului duhovnicesc. Este adevărat în acest sens că sfinţii creştini ortodocşi au fost mai mulţi dintre ei mai psalţi care au încântat urechile celor care i-au ascultat. Acest lucru este prin urmare o realitate de care trebuie să ţinem cont. Muzica bisericească este o muzică care se poate spune trebuie să se nască în sânul celor care o ascultă un sentiment plăcut, un sentiment de rafinament. În acest sens, au fost mai mulţi mari compozitori bisericască dintre care pe unii îi ştie mai toată lumea: Rahmaninov, Tchaikoski, Sfântul Nectarie din Eghina, Varlaam, Alexandru Dima sau Ciprian Porunbescu. Cu toţii aceştia se poate spune că au creat o muzică care este expresie a rafinamentului duhovnicesc. Acest lucru nu poate fii contestat. O altă latură în care se poate spune că sfinţii creştini ortodocşi au excelat a fost cât se poate de mult iconografia. Iconografia se poate spune că nu trebuie să fie o expresie strict artistică ci de cele mai multe ori ea trebuie să aducă cu sine ceea ce am putea spune un sens sau un simţ al rafinamentului. Acest lucru mai ales fiindcă icoanele le găsim puse în biserică şi ele sunt cât se poate de mult o expresie a rafinmanentului duhovnicesc. Se cunosc mai multe modele de rafinament duhovnicesc dar poate una dintre cele mai concrete expresii este iconografia. Icoanele bisericeşti de cele mai multe ori se poate spune că

102 Ioannis Kotzabasis, *Din Tiber în Sfântul Munte la Bătrânul Paisie* (Editura Teşu, 2012).

sunt denumite ca şi icoane bizantine. Este adevărat că erminia picturii bisericeşti s-a definitivat în timpul imperiului bizantin dar în cele din urmă icoana nu este numai un produs al imperiului binazin. Acest lucru este un mare adevăr şi o mare realitate pe care trebuie să o avem în vedere. Icoana trebuie să fie frumoasă şi la fel de bine rafinată. Adevărul este că nu ne putem decora oricum bisericile ci de cele mai multe ori biserica şi picturile din ea trebuie să fie expresie a rafinamentului. Acesta este un adevăr de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Icoana creştin ortodoxă este expresia unui rafinament duhovnicesc cât se poate de subtil şi de frumos. Ea este cea care ne face să ne concentrăm mai bine în timpul rugăciunii. După cum am spus, o icoană trebuie să respecte cât se poate de mult anumite condiţii pentru a fii considerată cu adevărat o icoană. Una dintre aceste trăsături este rafinamentul. Iconarul trebuie să folosească culori calde care să inspire pe privitor.[103]

Se poate spune că şi ortodoxia în ansamblul său este o filosofie a rafiamentului. Deşi ortodoxia are în sens etimologic cât se poate de mult sensul de dreapta mărire a lui Dumnezeu se poate spune că un al doilea sens al ortodoxiei este rafinamentul duhovnicesc. Nu este deloc greşit dacă gândim la ortodoxie ca şi la o formă de rafinament duhovnicesc. Sunt mai multe religii şi mai multe confesiuni creştine care de mai multe ori răstălmăcesc ceea ce este adevărul de credinţă. Ortodoxia este acel rafinament al credinţei care ne face să nu acceptăm orice sectă sau orice religie ezoterică pe care o găsim. După cum am spus au fost mai mulţi sfinţi mărturisitori pentru credinţă. În Ardealul secolului al XVIIII-lea un astfel de caz au fost sfinţii Visarion Sarai, Sfântul Sofronie de la Afteia şi sfântul Oprea care au fost de mai multe ori persecutaţi şi se poate spune descosndeiraţi pentru credinţa lor ortodoxă pe care nu au voit să o ladepe pentru uniaţie sau unirea cu Biserica Creştină Catolică. Acest lucru după cum am spus este din nou o dovadă a faptului că ortodoxia este foarte mult o formă de rafinament duhovnicesc.[104] Prin urmare, se poate spune că în ansambulul ei sfintenţia creştin ortodoxă este o dovadă de rafinament duhovnicesc. Sfinţii sunt persoane sensibile care de mai multe ori au intervenit în cursul evenimentelor din lumea noastră sau chiar în viaţa a mai multor dintre cei cărora le poartă de grijă. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori şi este cât se poate de mult o realitate. Sfinţenia este o stare care după cum am spus de cele mai multe ori se opune răului şi mai ales a demonicului.

Se spune că un leu s-a săturat de vânat. El a trimit o vorbă către toate animalele:

- Fiecare dintre noi veţi venii la mine ca şi prada mea.

  Se spune că animalele au început să asculte de acest ordin. Aşa se face că a venit şi timprul iepurelui. Iepurele era foarte trist. Pe cum mergea a văzut o fântână adâncă. În ea se putea vedea reflecţia chipului său. Iepurelui i-a venit

103 Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine* (Editura Sofia, Bucureşti, 2000).

104 Constantin Făgeţean, *Viaţa şi nevoinţele celui întru sfinţi părintele nostru Fotie cel Mare* (Apologeticum, 2006).

atunci o idee referitor la cum ar putea scăpa de moartea pe care leul era gată să i-o ofere. El s-a dus la leu. Leul l-a întrebat mânios:

- De ce ai întârziat atât de mult?
- Pe când veneam aici un alt leu m-a fugărit. Cu foarte mare greutate am reuşit să scap pentru a îmi da viaţa ţie maiestate.

  Leul a fost mulţumit de răspuns dar gândul la un alt leu în pădure l-a neliniştit.
- Şi unde locuieşte acest alt leu despre care vorbeşti?
- Vino cu mine şi vei vedea.

  Iepurele l-a dus pe leu la fântână după care a i-a spus:
- Celălalt leu locuieşte în acea fântână.

  Leul s-a uitat în jos şi a văzut reflecţia sa în apă. A crezut că este un alt leu. Atunci s-a aruncat în fântână şi aşa a murit înecat în apă.

Am spus această pildă pentru a evidenţia că din rafinamentul sfinţilor învăţăm de cele mai multe ori o modalitate de a ne mântui. După cum am spus, demonicul este cel care de cele mai multe ori doreşte distrugerea noastră şi sub orice formă moarte de paşte pe toţi. Totuşi prin ortodoxie se poate spune că putem scăpa de această pedeapsă cumplită care ne paşte pe toţi. Ortodoxia se poate se spune că este o cale a adevăratului rafinament fiindcă au fost mai mulţi sfinţi care au trăit şi s-au nevoit în această credinţă. Acest lucru trebuie să îl facem pe noi. După cum am spus sunt puţini cei care asociază numele de ortodoxie cu numele de rafinament. Acest lucru este o realitate pe care au experimentat-o oamenii duhovniceşti. După cum am spus, sunt mai multe nivele de viaţă duhovnicească dar cee ace trenuie să ştim este că ortodoxia este cât se poate de mult o formă rafinată de a vieţui după viaţa duhovnicească. În omul duhovnicesc de cele mai multe ori se poate vedea un rafinament care îl face să fie superior lumii din jur. Aceasta fiindcă acest om nu se mai conduce pe sine după legile lumeşti care de cele mai multe ori sunt stăpnite sau guvernate de haos şi anarhie. La fel de bine se poate spune că omul rafinat duhovniceşte are cât se poate de mult un sentiment de transecendeţă peste deşertăciunile lumii din jur. Acest lucru este din nou o realitate de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să o avem în vedere. Viaţa duhovnicească este o viaţă de rafinament şi o viaţă care de cele mai multe ori ne face să fim sensibili la marile adevăruri care ne vin din religie. Omul care este lipsit de o viaţă duhovnicească se poate spune că de mai multe ori este imun la tot ceea ce ne vine din religie. Acest lucru este aşa fiindcă acest om este un om care de cele mai multe ori este mulţumit numai cu modul de viaţă materialist şi tot ceea ce se numeşte materialism.[105]
După cum am spus sfinţenia creştin ortodoxă este foatre mult o viaţă care de cele mai multe ori se defineşte pe sine prin rafinament şi tot ceea ce ţine de un mod de viaţă rafinat. Acest lucru este un adevăr pe care trebuie să îl cunoaştem şi la fel de bine pe care trebuie să îl aprofundăm. Sfântul se poate se spune că este modulul suprem de rafimanent duhovnicesc şi pentru acest lucru de cele mai multe ori se poate spune că sfinţii sunt cât se poate de mult contestaţi şi de mai multe ori controversaţi. Aceste lucruri prin urmare sunt realităţi de care trebuie să ţinem cont şi la care trebuie să

---

105 Ilie Cleopa, Ioanichie Bălan, *Lumina şi faptele credinţei* (Editura Doxologia: Iaşi, 2013 reeditare).

medităm mai mult. Calea sfinţilor este o cale a rafinamentului duhovnicesc şi se poate spune că sfinţii sunt cei care ne duc în cele din urmă la ceea ce am putea spune comuniunea cu Dumnezeu. Rafinamentul duhovnicesc se poate spune că de mai multe ori se manifestă în cadrul sfinţilor prin ceea ce am putea spune delicateţe. Trăim într-o lume care de mai multe ori este străină de ceea ce am putea denumii delicateţea. Acest lucru se poate vedea de mai multe ori şi în mai multe feluri. Viaţa duhovnicească este o viaţă cât se poate de delicată şi care se defineşte pe sine prin delicateţe.[106]

După cum am spus de mai multe ori suntem biruiţi de forţele întunericului. Ceea ce trebuie să ştim este că demonicul nu este niciodată rafinat ci el este de cele mai multe ori distructiv. În acest sens, o dovadă de mare rafinament este încercarea din nou şi din nou de a ieşii biruitori împotriva răului şi a păcatului. Se spune că Vikram a fost un rege extrem de curajos. El însă a fost la un moment dat învins de trupele barbare care au venit cu o armată mare. Regele Vikram era cât se poate de deznădăjudit. Nu mai ştia ce să facă. În timp ce stătea ascuns într-o peşteră o imagine de detaliu i-a atras atenţia. Ce a văzut regele Vikram? A văzut cum un paianjem îşi făcea pânza sa pe tavan. La un moment dat paianjenul a căzut dar el s-a ridicat din nou în picioare şi a plecat înapoi să îşi întândă plasa sa. După mai multe căderi în cele din urmă păianjenul a reuşit să îşi întîndă pânza sa. Ce şi-a spus atunci Vikran:

- Dacă un paianjen nu s-a lăsat băutut de ce să mă las eu?

  Atunci el şi-a adunat armata şi a în cele din urmă după mai multe încercări nereuşite a reuşit să îşi recâştige regatul înapoi.

După cum am spus, de mai multe ori în confruntarea cu răul suntem înfrânţi. Nu trebuie să ne lăsăm biruiţi de rău ci de fiecare dată când suntem loviţi se poate spune că trebuie să ne ridicăm şi să ne continuăm lupta. În acest mod în cele din urmă vom ieşi biruitori şi ne vom câştiga mântuirea. Se poate spune că de mai multe ori ispitele pe care Dumnezeu Tatăl le îngâduie să vină asupra noastră sunt cele care ne fac să fim mai rafinaţi. Avem foarte mult de învăţat din ispitele care vin asupra noastră fiindcă ele se poate spune ne fac mai înţelepţi. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori lumea din jurul nostru cade foarte uşor ispitelor. Trebuie să ştim că ispitele sunt puse şi lăsate de Dumnezeu în spre folosul nostru. La ortodoxie se poate spune că au ajuns mai mulţi sfinţi părinţi după ce au trecut prin mai multe încercări şi mai multe ispite. Acest lucru este cât se pote de mult o realitate pe care trebuie să o avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Calea rafinamentului după cum am spus este o cale în care de mai multe ori ne împotmolim şi de mai multe ori suntem supuşi căderilor. Despre acest lucru ne spune şi Noul Testament că este îngustă calea care duce la mântuire. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă această cale care duce la mântuire este de cele mai multe ori o cale extrem de rafinată. Nu orice este necesar şi nu oricum ne putem gândii şi ajunge la mântuire. Acest lucru este un mare adevăr al lumii în care trăim şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Sfinţii înţeleg prin rafinament de cele mai multe ori ceea ce am putea denumii renunţarea la lucrurile care ne pot

106 Se poate spune că în sens ortodox şi ecumenismul este o formă de delicateţe. Acesta este motivul pentru care mai multe secte şi confesiuni resping ecuenismul. Iustin Popovici, *Biserica Ortodoxă şi ecumenismul* (Petru Vodă, 2002).

împiedica să obţinem mântuirea. Acest lucru este un mare adevăr care ţine mai multe de lumea duhovnicească decât de lumea materială de care ţinem. Rafinamentul duhovnicesc de cele mai multe ori a însemnat în rândul sfinţilor renunţare sau mai bine spus a renunţa la tot ceea ce ne poate duce la păcat şi la starea de păcătuire. Acest lucru este un adevăr pe care îl învăţăm de la sfinţii creştini ortodocşi. După cum am spus, rafinamentul sfinţilor este de cele mai multe un fel de epurare de tot ceea ce este păcat şi patimă. Păcatul şi patima de cele mai multe ori trebuie eliminate din viaţa noastră. Sfinţii creştini ortodocşi denumesc acest lucru un proces de rafinare prin care trece credinciosul în drumul mântuirii sale. După cum am spus, au fost mai mulţi sfinţii care au fost dovezi incontestabile de rafinament şi de curăţie duhovnicească. Pe aceşti sfinţi trebuie să îi avem în vedere şi la ei trebuie să ne raportăm de cele mai multe ori atunci când dorim să ne mântuim. Unul dintre cele mai mari exemple de delicateţe şi de rafinament dintre sfinţii creştini ortodocşi se poate spune că este fecioara Maria care de mai multe ori şi-a făcut simţită prezenţa în lumea noastră.[107] Se spune că la un moment dat într-o regiune, erau două mănăstiri vecine. Odată la un hram călugării de la mănăstirea vecină s-au îmbătat şi pe drum înapoi urmau să treacă peste o cale ferată. Călugării beţi au adormit pe calea ferată. O femeie tânără care s-a denumit pe sine Maria s-a arătat impegatului şi i-a spus:

- Vin-o te rog!
- Unde?
- Pe linie.
- De ce?
- Fiindcă cuvând v-a venii un tren.
- Şi ce este cu el?
- El îmi v-a călca „purceluşii” mei.

  Când impegatul s-a dus a putut vedea că nişte călugări dormeau pe linea ferată şi din departare se apropia un tren. Atunci el şi-a dat seama că cea care i se arătase a fost Sfânta Maria.

CONCLUZII

În cele din urmă am ajuns şi la finalul cărţii noastre despre rafinamentul în viaţa duhovnicească. Motivul principal pentru care am purces la scrierea acestui volum este faptul că se poate vorbii de rafinament în viaţa duhovnicească. Se cunosc mai multe forme de rafinament: cultural, ştiinţitic, artistic sau sociologic. Premiza noastră este că se poate vorbii fără nici o îndoială şi de rafinament duhovnicesc. Acest lucru este o realitate care a fost atestată de mai mulţi sfinţi părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe. Am voit să vorbim în această carte despre faptul că rafinamentul în viaţa duhovnicească este atât extern cât şi intern. Sunt prin urmare forme de manifestare externe ale rafinamentului duhovnicesc cum sunt: muzica bisericească, arhitectura religioasă, mirosul de mir şi de tămâie, veşmintele şi solemnitatea ritualului ortodox.[108] Acestea sunt numai cânteva dintre formele de manifestare a ceea ce am putea denumii ca şi

107 Paisie Aghioritul, *Flori din grădina Maicii Domnului* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2004).

rafinamentul creştin ortodox. După cum am spus ortodoxia se poate spune că în dimensiunea ei internă este cât se poate de mult rafinată. Această dimensiune se poate spune că se manifestă printr-o viaţă morală, prin lucrarea virtuţilor şi prin contemplaţie care sunt metode prin care omul ajunge foarte mult la ceea ce am putea spune comuniunea cu Dumnezeu.

Rafinamentul ortodoxiei se poate vedea din tradiţia Bisericii Creştin Ortodoxe care s-a extins pe mai multe secole şi care a dat mai mulţi sfinţi lumii. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care în cele din urmă definesc ceea ce am putea spune modul în care definim şi în care experimentăm rafinamentul duhovnicesc. Am vorbit mai pe larg în acest volum că în timp ce în bine există rafinamnt în rău şi în demonic nu există. În timp ce rafinamentul este o formă de înălţare a omului, demonicul este o formă de îndobitocire a omului; în timp ce rafinamentul duhovnicesc înseamnă comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii, demonicul înseamnă singularizare şi închidere faţă de cei din jur; în timp ce rafinamentul duhovnicesc înseamnă exprimarea iubirii faţă de semeni, de cele mai multe ori demonicul este cât se poate de mult ura faţă de semenii noştrii; în timp ce rafinamentul înseamnă iubire duhovnicească şi pace cu toată lumea, demonicul înseamnă frică şi teroare. Acestea sunt prin urmare unele dintre principalele lucruri pe care le-am enunţat în această carte. Am voit să exprimăm o imagine cât se poate de amplă şi de integrală a ceea ce înţelegem prin rafinament duhovnicesc. Am vorbit prin urmare că de exmplu în muzică sunt mai multe simfonii şi melodii clasice care se poate spune că îl învaţă pe om ceea ce este rafinamentul; la fel de bine se poate spune că şi în muzica bisericească există mai multe melodii care îl pot duce pe om la concluzia sau mai bine spus la sinteza a ceea ce este rafinamentul duhovnicesc. Această muzică se numeşte în termeni bisericeşti muzica pslatică şi ea este o muzică care a fost compusă de sfinţii părinţi pentru a exprima cel mai bine starea sufletească a omului. Am mai vorbit în această carte că rugăciunea este fără nici o îndoială o modalitate de rafinament duhovnicesc a omului. Acesta este aşa fiindcă rugăciunea este cea care îi face de demoni să fugă de noi. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cânteva dintre principalale lucruri care definesc ceea ce am putea denumii rafinamentul în sens duhovnicesc. Prin urmare, rafianamentul este un lucru care este propriu ortodoxiei şi de cele mai multe ori este exprimat de sfinţii creştini ortodocşi. Am vorbit că sublimul este o metodă de a îl înobila pe om şi de a îl aduce pe om la conştiinţa rafinamentului.[109]

În această carte am vorbit mai pe larg despre faptul că rafinamentul este un lucru care are o dimensiune sau o modalitate de exprimare socială prin ceea ce am denumit ca şi respectul faţă de semeni. Prin urmare, se poate spune că rafinamentul de cele mai multe ori se poate vedea prin ceea ce cunoaştem ca şi comuniune. De cele mai multe ori cei care locuiesc sau cei care stau în preajma oamenilor rafinaţi sunt cei care au cel mai mult de beneficiat. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori prin ceea ce am putea

108 Robert Raft, *Ritul bizantin* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2008).

109 Mihail Diaconescu, *Prelegeri de estetica ortodoxiei* (Editura Doxologia: Iaşi, 2012).

denumii o viaţă curată şi o viaţă care ne duce la a trăi în armonie şi pace cu cei din jur. Acolo unde omul nu este dominat de rafinament se poate spune că al are o atitudine ostilă şi duşmănoasă faţă de cei jur. În acest sens, rafinamentul este un lucru care de cele mai multe ori se poate spune că îi face pe oameni de să se bucure de comuniune, în timp ce lipsa rafinamentului de cele mai multe ori îl duce pe om la un comportament agresiv faţă de cei din jur. După cum se poate înţelege rafinamentul nu include viaţa de gheto sau viaţa de periferire în care de cele mai multe ori relaţiile interumane sunt depreciate. Rafimanentul este în acest sens o modalitate de a ajunge în comuniune cu semenii şi de a trăi în pace cu ei.[110]

Se spune că la un moment dat era un cal sălbatic care fugea foarte rapid. Acest cal însă trăia cu o mare frică fiindcă în pădurea în care era el trăia un leu care de mai multe ori s-a dovedit a fii extrem de feroce. Calul nu ştia ce să facă. Într-o zii s-a întâlnit cu un om care trecea prin acea pădure.

- Bună ziua, a spus calul.
- Bună ziua.
- Nu vă este frică?
- De ce să îmi fie frică?
- De leul care stă în această pădure.
- Nu, îmi este frică de el.
- Cum se poate asta?
- Fiindcă am cu mine o puşcă.
- Şi crezi că mă poţi ajuta?
- Da. Dar eu ce primesc răsplată?
- Orice îmi vei cere.
- Bine voi puşca leul.

Omul a puşcat leul şi l-a luat pe cal şi la dus la ferma sa. Deşi scăpase de leu, acum calul se întreba dacă realmente s-a meritat fiindcă nu mai avea libertate.

Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori în viaţa de zii cu zii trecem prin mai multe pericole: pericolul de a ne pierde serviciul, pericolul de a fii loviţi în trafic sau pericolul de a se declanja cine ştie de mare criză economică. Cu toate acestea, viaţa noastră din comunitate continuă să existe fiindcă se poate spune noi avem libertatea şi ea ne face să uităm de toate pericolele din jur. Acest lucru se poate spune că este o trăsătură a omului care este rafinat. Acest om se poate spune că ştie să se bucure de propria lui libertate. După cum am spus, este greu să ne gândim la o stare de rafinament sau de fineţe duhovnicească atunci când nu avem libertate şi când suntem cât se poate de mult îngrădiţi de îmrejurările în care ne aflăm. După cum am spus de cele mai multe ori între rafinament şi libertate există o legătură foarte mare fiindcă se poate spune că nu poate exista rafinament fără de libertate. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să o avem în vedere. Rafinamentul duhovnicesc se poate spune că degajă în jurul său o stare de libertate şi de ceea ce înseamnă a fii liber. Acest lucru este aşa fiindcă viaţa duhovnicească nu poate fii făcută în stare de forţare. După cum am spus există un rafinament duhovnicesc pe care mai mulţi mari părinţi spirituali din timpurile noastre l-au experimentat şi pe care în cele

110 Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a suit la cer* (Editura Deisis: Sibiu, 1998).

din urmă se poate şi noi să îl deprindem. După cum am spus, nici un părinte nu se naşte rafinat în plan duhovnicesc dar sunt mai mulţi părinţi care în zilele şi în timpurile noastre ne-au lăsat imaginea a ceea ce înseamnă un om duhovnicesc. Să ne aducem aminte de părintele Arsenie Boca, de părintele Ilie Cleopa, de părintele Iustin Popovici, de părintele Epifanie Teodoropoulos şi de mulţi alţi părinţi ai zilelor noastre. De la ei se poate spune că mai mulţi au învăţat şi au deprins ceea ce este rafinamentul duhovnicesc.[111] După cum am spus, de cele mai multe ori starea de rafinament este o stare pe care mulţi o consideră cât se poate de neimportantă. În realitate rafinamentul duhovnicesc este extrem de important fiindcă se poate spune că el ne ajută la a deprinde mai multe lucruri şi mai multe virtuţi. Se poate spune că rafinamentul ca şi virtute este foarte mult blândeţea. În acest sens, a fii blând de cele mai multe ori înseamnă a fii rafinat.
Se spune că la un moment dat un şoarece s-a suit pe coama unui leu în timp ce acesta dormea şi a început să se joace cu el. Leul s-a trezit nervos:

- Ce faci?
- Mă joc.
- Tu nu ştii că eu sunt leu şi te pot ucide oricând?
- Dacă nu mă ucizi te joi ajuta.
- Hahahaha, a râs leul.
- Da, eu te voi ajuta.
- Bine fie cum spui, a zis leul cu nepăsare.

  Aşa se face că într-o zii leul a fost prins într-o plasă care a fost pusă de un vânător ca şi cursă. Leul a încercat să rupă acea plasă mare dar nu a reuşit. Atunci a venit prietenul său şoarecele care cu dinţii lui a ros acea plasă şi astfel leul a scăpat.

După cum am spus de mai multe ori tema rafinamentului ni se pare că nu este o temă importantă şi nici nu are mare semnificaţie. În realiate se poate spune că acesta este un detaliu de care trebuie să ţinem cont. Lumea bună şi la fel de bine spus lumea civilizată de cele mai multe ori pune mare preţ pe ceea ce am putea spune rafinament. Acest lucru de cele mai multe ori poate fii văzut în modă în care hainele rafinate şi îmbrăcămintea cu rafinament este cea mai apreciată. Se poate spune că toate aceste lucruri pun într-o altă înţelegere şi lumină cee ceea ce noi denumim înţelesul sau modul în care înţelegem rafinamentul. Rafinamentul după cum am spus de cele mai multe ori se defineşte pe sine print-ro ierarhie foarte bine stabilită a valorilor. Sunt mai mulţi semeni de ai noştri care de cele mai multe ori nu au nici un fel de ierarhie a valorilor. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. Omul rafinat se poate spune că are foarte bine definită idea sau conceptul de valoare. De cele mai multe ori lumea din jur ne face să nu mai apreciem lucrurile la justa lor valoare. În acest sens se poate vorbii foarte mult de o subcultură în care nonvalorile sunt luate şi considerate ca şi adevărate valori.[112] Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori ajung să definească modul în care gândim şi modul în care vedem lumea din jurul nostru. După cum am spus, realiatatea este că trăim într-o lume care devine din ce în ce mai opacă la cee ace am

111 Sfântul Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovniceşti* (Alba Iulia, 1995).

putea spune rafinamentul religios. Acest lucru poate fii văzut prin mai multe lucruri, dar dintre acestea se poate spune că două sunt cele mai bine conturate: fanatismul şi sectele. După cum am spus, ortodoxia nu este o credinţă a fanatismului dar sunt mai mulţi care transformă această credinţă în Dumnezeu înt-run act al fanatismului. Fără nici o îndoială că fanatismul nu este o dovadă de rafinament duhovnicesc. În sine fanaticul se consideră pe sine un om plin de rafinament duhovnicesc pe care toţi trebuie să îl accepte. Atunci când el nu este acceptat de cele mai multe ori el recurge la acte de violenţă în numele credinţei sale. Fanatismul este o realitate pe care nu o putem ignora şi de cele mai multe ori el este cel care susţine că este adevăratul rafinament în viaţa duhovnicească. Trebuie să ştim că nu există nici un fel de rafinament duhovnicesc în fanatism. Acest lucru a putut fii atestat de mai multe ori prin faptul că atunci când fanaticii sunt chestionaţi referitor la credinţa lor, de cele mai multe ori ei devin agresivi şi violenţi.

Un al doilea fenomen care de cele mai multe ori defineşte ceea ce este şi modul în care se manifestă lipsa de rafinament duhovnicesc este fenomentul sectar sau mai bine spus sectele. Într-o sectă se poate spune că de cele mai multe ori se operează cu convingeri care sunt de cele mai multe ori proprii şi nu comune. Secta este cea care devide şi în cele din urmă este o modalitate de separaţie a omului. Se cunosc mai multe secte religioase care fac orice pentru a câştiga aderenţi. După cum am spus, aceste lucruri sunt departe de a fii modalităţi de a exprima şi de a dovedii ceea ce am putea denumii rafinamentul religios. Sectele sunt de cele mai multe ori expresii groseiere ale individualismului şi a incapacităţii de a se integra a unei anumite persoane. După cum am spus, ele sunt realităţi care sunt departe de rafinamentul religios şi de ceea ce înţelegem prin acesta. Rafinamentul religios de cele mai multe ori este un lucru care implică cu sine comuniunea. După cum am spus, nu este posibilă comiuninea fără de comunitate. De cele mai multe ori secta respinge comunitatea dintr-o încredinţare că deţine adevărul deplin şi absolut.[113]

Am scris această carte pentru a aduce o imagine mai bună şi mai clară referitor la faptul că există fără nici o îndoială cee am denumit ca şi rafiamentul duhovnicesc. Acest lucru a fost atestat de mai mulţi sfinţi părinţi şi a fost exprimat de mai mulţi părinţi duhovniceşti din ultima perioadă de timp. După cum am spus, rafinamentul duhovnicesc este un lucuru care trebuie să ne ofere încredinţarea că suntem pe drumul cel bun. Sfinţii prărinţi din vechime se poate spune că au fost cele mai concludente cazuri de rafinament duhovnicesc şi după cum am spus de la ei şi noi putem deprinde acestă stare de rafinamet duhovnicesc. Este prin urmare evident că de cele mai multe ori la rafinamentul duhovnicesc ajungem prin mai multă nevoinţă şi mai multă asceză. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să o avem în

---

112 Se poate spune că există o cultuă pop care de mai multe ori este extrem de schimbătoare şi mai mult un fel de pseudo-cultură. Ilarion Felea, *Religia culturii* (Arad, 1948).

113 Pavel Florenki, *Stâlpul şi temelia adevărului* (Editura Polirom: Iaşi, 1999).

vedere.[114] Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori trebuie să depunem mai mult efort şi mai multe încercări pentru a ajunge la starea de rafinament duhovnicesc. Aşa se face că aici mai mulţi dintre noi se împotmolesc.
Se spune că o găină avea trei prieteni: o raţă, o pisică şi un câine. Într-o zii se spune că găina a găsit nişte seminţe de greu. Ea s-a dus la pietenii ei şi le-a spus:

- Cine mă v-a ajuta să plantez aceste seminţe?
- Eu în nici un caz, a răspuns raţa.
- Nici eu, a răspus pisica.
- Nici eu, a răspuns câinele.
- Foarte bine, o voi face singură.

  Găina a plantat seminţele de grâu care în curând au crescut extrem de mari fiindcă ea le-a udat în tot acest timp. Atunci găina s-a dus şi i-a întrebat pe prieteni:

- Cine mă v-a ajuta să secer grâul?
- Eu nu, a răspuns raţa.
- Nici eu, a răspuns pisica.
- La fel de bine nici eu, a răspuns câinele.
- Bine mă voi duce şi voi secera singură grâul.

  Găina s-a dus şi a secerat grăul. Apoi ea s-a dus şi a făcut făină. Din nou s-a dus la prietenii ei şi i-a întrebat:

- Cine mă v-a ajuta să frământ aluatul?
- Eu nu, a răspuns raţa.
- Nici eu, a răspuns pisica.
- Nici eu, a răspuns câinele.
- Bine, v-a trebui să frământ aluatul singură.

  În cele din urmă găina a făcut mai multe pâini rumene şi moi. S-a dus din nou la prietenii săi şi a întrebat:

- Cine vrea să mănânce nişte pâine moale?
- Eu vreau, a răspuns raţa.
- Şi eu, a răspus pisica.
- Aş dorii şi eu, a răspuns câinele.
- Ei bine nici unul nu v-a mânca din pâinea mea.
- De ce? Au întrebat prietenii găinii.
- Fiindcă nici unul dintre voi nu m-a ajutat atunci când am avut nevoie.

  Se poate spune că această fabulă se potriveşte şi celor care vor să studieze sau mai bine spus să deprindă ceea ce este sau cum am putea denumii rafinamentul religios. De mai multe ori se poate spune că mai mulţi vor să ajungă la rafinamentul religios fiindcă ei îi văd pe unii mari părinţi duhovniceşti sau uneori mari sfinţi ai Bisericii cum au ajuns extrem de avasanţi în viaţa duhovnicească. Adevărul este că foarte mulţi se împotmolesc atunci când vine vorba despre nevoinţă.

Pentru a ajunge la rafinamentul duhovniecsc după cum am spus, de mai multe ori trebuie să depunem efort să facem neovinţă, să postim, să ne rugăm şi în acest mod vom ajunge în cele din urmă şi la starea de rafinament. Aceste lucruri se poate spune că în cele din urmă este cât se poate de adevărat că vor duce la rezultate. După cum am

114 Andrei Criteanul, *Patericul sfântului munte* (Editura Sofia: Bucureşti, 2012).

spus, viaţa duhovnicescă se poate spune că este un proces lung şi efectiv de a ajunge la starea de rafinament duhovncesc. În această stare omul ajunge de cele mai multe ori să nu mai vadă sau să mai judece lucrurile din lume lumeşte ci foarte mult să aibă ceea ce am putea spune o judecată duhovnicească.[115]

Se spune că mai demult un rege a avea doi fii. Pe ambii i-a dat la cele mai mari şcoli pentru a învăţa şi pentru ca în acest fel să fie urmaşii lui vrednici. Se spune că la un moment dat regele s-a îmbolnăvit. Atunci s-a gândit să îşi lase un urmaş la tron. Unul dintre cei doi fii urma să fie ales. Regele i-a chemat pe cei doi şi i-a dus într-o cameră goală după care le-a spus:

- Trebuie să umpleţi această cameră cu orice dorinţi, însă nu trebuie să mai rămână nici un fel de loc liber în ea. La fel de bine nu aveţi voie să vă sfătuiţi cu nimeni.

  Regele i-a lăsat un timp pe fii săi şi apoi s-a dus la ei. În camera primului băiat a putut vedea că era plin de paie. Regele şi-a dat seama de nepricerea primului său fiu, fiindcă paiele lasă loc gol între ele. În cele din urmă regele s-a dus la cel de al doilea fiul al său. Camera acestui era complet întunecată. Fiul l-a luat pe rege în cameră şi după el a închis uşa. Era întuneric beznă. Apoi fiul a aprins o lumânare:
- Vezi, am umplut această cameră cu lumină.

  Regele a fost extrem de mulţumit cu acest lucru şi în cele din urmă al doilea său fiu a ajuns să îi urmeze la tron.

După cum am mai spus de cele mai multe ori este cât se poate de adevătat că rafinamentul este virtutea care de cele mai multe ori pune în relief sau luminează restul de virtuţi pe care un om ajunge să le dobândească. Acest lucru este un mare adevăr de care trebuie să ţinem cont. Rafinamentul este o virtute care se poate manifesta în plan duhovnicesc. El nu este o virtute care se manifestă după cum cred unii numai în sens duhovnicesc. Sunt mai multe mărturii de sfinţi care ne spun că este cât se poate de adevărat că de mai multe ori rafinamentul duhovnicesc este o realitate care ne duce în spre ceea ce am putea denumii un mod de viaţă frumos şi plăcut. Trăim într-o lume care de mai multe ori este vulgară şi ostilă. Sunt mai multe organizaţii religioase cu caracter extremist şi fundamentalist care ajung uneori să se manifeste şi prin acte de teroriste. În acest context al lumii în care trăim se poate spune că rafinamentul duhovnicesc este o realitate benefică lumii în care trăim. Pirn acest rafiment duhovicesc de cele mai multe ori ajungem să îl învăţăm de la sfinţi şi de la mari părinţi duhovniceşti care au trăit mai înainte de noi.[116] După cum am spus, rafinamentul este un lucru care de cele mai multe ori este opus ostilităţii sau de ce nu chiar terorismului. Trebuie să învăţăm că de cele mai multe ori starea de rafinament este un lucru care se manifestă prin blândeţe, iubire, răbdare şi înţelegere faţă de cei din jurul nostru. Aceste lucruri se poate spune că de mai multe ori sunt trecute cu vederea de cei din timpurile noastre. După cum am spus, rafinamentul este un lucru care de cele mai multe ori este calea

115 Vladimir Lossky, *Vederea lui Dumnezeu* (Sibiu, 1995).

116 Sotos Hondropulos, *Sfântul Nectarie din Eghina, sfântul secolului nostru* (Bacău, 2001).

nonviolenţei. Sfinţii sunt cei care prin rugăciune şi rafinament duhovnicesc au ajuns de mai multe ori să îi aducă la Hristos pe semenii noştiri. Aceste lucruri după cum am spus, sunt cele care de cele mai multe ori definesc şi care conferă sens modului de viaţă rafinat. Dacă există un rafinament cultural care se manifestă de cele mai multe ori prin erudiţie şi prin cunoaştere fără nici o îndoială că se poate vorbii de un rafinament duhovnicesc care se manifestă sau mai bine spus poate fii cunoscut prin virtuţi şi prin faptele bune. Fără nici o îndoială că rafinamentul duhovnicesc este o realitate care se defineşte prin virtuţile la care ajunge un om. Dintre cele mai importante virtuţi ştim că sunt credinţa, nădejdea şi faptele bune. Ei bine, sfinţii au ajuns să dobândească aceste virtuţi şi de mai multe ori ei au cucerit pe cei din jurul lor prin aceste fapte. După cum am spus, sunt mai mulţi oameni în lumea noastră care se poate spune că sunt ostili stării de rafinament dughovnicesc şi sunt mulţi care visează la o lume a violenţei şi a terorii. Acest lucru este respins fundamental de ceea ce cunoaştem ca şi starea de rafinamernt duhovnicesc. În lumea noastră adevărul este că rafinamentul duhovnicesc este din ce în ce mai puţin. Am scris această carte pentru a adresa un apel la cei care nu cred că este nevoie să cultivăm rafinamentul duhovnicesc în lumea noastră. Creştinsimul este religia care din cele mai vechi timpuri ne-a îndemnat la rafinamentul duhovnicesc fiindcă ne-a spus că nu trebuie să ne complacem într-o viaţă de păcat şi de patimi. Acest lucru este chemarea pe care ne-o adresează în Noul Testament însuşi Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. După cum am spus virtuţile sunt cele care actualizează rafinamentul duhovnicesc în lumea noastră. Cu cât vom cultiva mai mult virtuţile creştineşti se poate spune că vom ajunge să facem o lume în care să existe un mediu amplu de rafinament duhovnicesc. Cartea noastră s-a voit un mic excurs pe tema rafinamentului duhovnicesc şi a ceea ce înseamnă el pentru actualitate. Rafinamentul duhovnicesc nu este numai o chemare a sfinţilor din trecut ci este o chemare care este universală şi pentru toate timpurile.